-- - -- - - -- - -- - - - - - -- - - -- - - - - -- - -- - - -- - -- - - - - - -- - - -- - -- - - - - -- - - -- - -- - -- - -- - -- - - --- - -- - -- - --- -- - -- - -- -

דיני נזיר שנצטרע או נטמא
נזיר שנטמא ממת סותר נזירותו ומביא קרבנות, אבל טומאת
זיבה או מצורע מוסגר, עולים ימים אלו לימי הנזירות,
ומצורע מוחלט אינו סותר הנזירות אבל הימים שהוא מצורע
אינם עולים לימי הנזירות. ולהלן יבוארו דינים אלו, וכן יבואר
מה הדין בנזיר שנעשה ספק טמא וכן ספק מצורע, שאינו יכול לגלח בזמן שהוא ספק נזיר, וצריך למנות ימי נזירותו אחר הטהרה והגילוח שמא היה טמא, מהו סדר טהרתו ונזירותו, וממתי הוא יכול לשתות יין.

נזיר שנצטרע או שנעשה זב- במתני' מבואר

שמצורע שנצטרע ימי חילוטו וימי ספרו אין עולים לו לימי נזירותו. וימי הסגרו וימי זב וזבה עולים לו לימי

נזירותו.

רב חסדא מחדש שבנזירות מרובה ימי חילוטו וספרו

עולים למנין נזירותו, היכא שנשארו לו אח"כ ל' יום לגידול שיער. והגמ' מוכיחה להלן דלא כרב חסדא.

נזיר שהוא ספק מצורע מוחלט וכן ספק טמא מותר באכילת קדשים לאחר ס' יום, דספק מצורע אסור לאכול בקדשים עד שיטהר ויביא קרבנותיו, דמחוסר כפורים אסור לאכול בקדשים, (אבל מה שעדיין לא הביא קרבנות נזירות טומאה לא אוסרות עליו לאכול קדשים, דלא חשיב מחוסר כיפורים אלא בטומאה היוצאה מגופו), ואינו שותה יין ומיטמא למתים אלא לאחר ק"כ יום, וכדלהלן.

וכך הוא סדר הדברים: קיבל נזירות ל' יום, וביום הראשון אירע לו ספק טומאה וספק טומאת צרעת, אחר שנתרפא מספק הצרעת מזה שלישי ושביעי וטובל ונטהר מספק טומאת מת, אמנם אינו יכול לגלח מיד כדין נזיר טמא או כדין מצורע שנתרפא, דשמא אינו לא מצורע ולא טמא אלא נזיר טהור שאסור לגלח אלא אחרי ל' יום והבאת קרבנותיו, ולכן בסוף ל' יום מביא צפורי מצורע (שחוטה ומשולחת), וכן חטאת העוף של נזיר טמא (דחטאת העוף באה על הספק), ועולת בהמה משום ספק נזיר טהור, ועכשיו הוא יכול לגלח כד אמרינן שאם גילח על אחד מג' הקרבנות יצא, (ומגלח ביום ל', דאם היה מגלח ביום הל"א כדין נזיר טהור, א"כ תגלחת שניה היא רק ביום ס"א, ואינו אוכל בקדשים אלא ביום הס"ב. ואף שסתם נזיר מגלח רק ביום ל"א, היינו מדרבנן, אבל מדאורייתא יכול לגלח ביום ל', לרב מתנא משום דמק צת היום ככולו, ולבר פדא משום שסתם נזירות כ"ט יום), והכא שאינו יכול לשתות יין ולהטמא למתים לא גזרו). ועדיין אסור לאכול קדשים דשמא היה מצורע מוחלט, ומצורע מוחלט טעון תגלחת שניה ז' ימים אחרי שנרפא נגע הצרעת, וכאן הוא לא יכול לגלח אחרי ז' ימים דשמא לא היה מצורע אלא נזיר טמא שהוא צריך להתחיל למנות עכשיו נזירות טהרה ל' יום, שהרי הטומאה סותרת את הימים הראשונים, ובימי הנזירות אסור לו לגלח, ולכן בסוף ס' יום מגלח פעם שניה, (ואפילו ביום נ"ט יכול לגלח ולטבול, שהרי תגלחת ראשונה היתה ביום ל'), ומקיים בזה או תגלחת שניה של מצורע או תגלחת נזיר טהור שסיים נזירותו, ומביא עולת בהמה משום ספק נזיר טהור כדי לגלח על הדמים, ומתנה עליה, וביום הבא (ואם גילח ביום נ"ט זה יוצא ביום ס') יביא קרבנות מצורע, ובאותו יום הוא מותר לאכול קדשים, ומביא חטאת העוף , אבל חטאת בהמה אינה באה על הספק, ולכן יפקיר נכסיו ויביא חטאת העוף כדין מצורע עני, ולענין אשם, לפי ר"ש יכול להתנות עליו כמו לענין שלמים, ולרבנן אינו מביא אשם אך ס"ל שאין האשם מעכבו מלאכול קדשים, ועדיין הוא אסור לשתות יין ולהטמא למתים, דשמא מצורע מוחלט היה ושתי הפעמים שגילח היו מדין מצורע, ותגלחת מצורע לא עולה לתגלחת נזירות, והוא טעון עוד תגלחת לנזירות טומאה ועוד תגלחת לנזירות טהרה, ולכן יגלח לסוף צ' יום, דצריך לגלח על גידול שיער של ל' יום, וס"ל שימי צרעתו אין עולים לו לימי נזירותו ודלא כרב חסדא, ויביא עולת בהמה משום ספק נזיר טהור וכדי לגלח עליה, ויביא חטאת העוף משום ספק נזיר טמא, ועדיין אסור לשתות יין ולה טמא למתים דשמא היה גם נזיר מוחלט וגם

טמא וגילח שתי תגלחות לצרעתו ואחד לנזירות טומאה, ולכן מונה עוד ל' יום לנזירות טהרה ומגלח ומביא קרבן נזיר טהור, ומתנה בו, ואז הוא מותר לשתות יין ולהטמא למתים.

נ"ו. ואם היה נזיר שנה, א"כ אינו יכול לגלח אלא אחרי שנה, דשמא אינו לא מצורע ולא טמא אלא נזיר טהור, ואחרי שנה הוא

נזיר עוד שנה דשמא לא היה מצורע אלא טמא, ואוכל בקדשים לאחר ב' שנים, ומגלח אחר ג' שנים שמא היה מוחלט ולא טמא, וב' הראשונות היו תגלחות מצורע, ועכשיו זו תגלחת נזירות

טהרה, ושותה יין ומיטמא למתים אחרי ד' שנים דשמא היה מצורע מוחלט וטמא וגילח ראשונה ושניה לצרעתו ושלישית לטומאתו.

הגמ' אומרת שלרב חסדא שבנזירות ארוכה ימי צרעתו

עולים לימי נזירותו, א"כ היה צריך להיות שהוא יכול לשתות יין ולהטמא למתים אחר ג' שנים ול' יום, דמה שגילח בסוף שנה ובסוף שנתיים אם הוא נזיר מוחלט זה תגלחות מצורע, וצריך לגלח תגלחת שלישית לסוף ל' יום, ד אם לא נטמא עלו לו ימי צרעתו לשנה של נזירות, ואינו צריך להמתין אלא ל' יום של גידול שיער לתגלחת נזירות טהרה, ואם היה טמא זו תגלחת נזירות טומאה, וצריך להמתין עוד שנה לקיים נזירות טהרה, ונמצא שאחר ג' שנים ול' יום יכול לשתות יין ולטמא למתים, ומבואר

ממתני' שימי צרעתו לא עולים לימי נזירותו אף בנזירות ארוכה, ולכך לא יגלח תגלחת שלישית עד סוף ג' שנים, דשמא היה מצורע מוחלט ונזיר טהור, וצריך למנות שנה נוספת לנזירות טהרה. וכן מהדין דלהלן מבואר דלא כרב
חסדא.

הגמ' מביאה שלומדים שימי חילוטו של נזיר אין עולים לו מן המנין, ממקבל נזירות בבית הקברות שאע"פ ששערו ראוי לתגלחת טהרה, דאינו מגלח ואינו

מביא קרבן טומאה, אין עולים לו מן המנין, ק"ו לימי חילוטו שאין שערו ראוי לתגלחת נזירות טהרה, שהרי צריך לגלח בשביל צרעתו, שלא יעלו לו מן המנין.

קי"ל (מגילה ו:) דמגילה נקראת באדר שני, ואמר רבי טבי טעמא משום מסמך גאולה לגאולה. משמע שגאולת אדר וגאולת ניסן מישך שייכי אהדדי. [יעוי' גם ברש "י תענית (כט. ד "ה נכנס) ז "ל 'ימי נסים היו לישראל פורים ופסח']. נציע נא נגיעה אחת של
חיבור ביניהם.

כידוע המתנגד הגדול לכל היראת שמים, שנקבעה רתיחתה בעולם מכח יצי"מ וקרי"ס [נבהלו, יאחזמו רעד, נמוגו, תפול עליהם אימתה ופחד] היה עמלק. אולם ע"י ישראל עצמם ניתן לו מקום להתנגדות זו, ש רק משום שהיו בהם נחשלים היה לו במי לזנב, ורק משום "שרפו ידיהם מן התורה לפיכך עמלק בא עליהם" (תנחומא בשלח כה), ורק משום שחמל שאול על אגג ולא קטליה - אתיליד המן (מגילה יג.). וז"ל המהר"ל (אור חדש פ"א) 'ומפני כי שאול בעצמו חמל על אגג ונתן קיום לאגג, בזה נתן לו הכח יותר מכל האומות, שלא היה הכח לאחד כמו שהיה להמן שהוא מזרע אגג', עכ"ל.

וכאשר בימי מרדכי ואסתר התחזקו בתורה והדור קיבלוה מאהבה (שבת פח. ורש"י שם), אז חזר ונפל פחד היהודים עליהם [היפך קירור ה'תפול עליהם אימתה ופחד'. וכשהמן נפל על המטה לבקש על נפשו מאסתר - לא חמלה עליו].

הנה לדעת רב, והכי קי"ל, לעולם מקדימין קריאת זכור לפני פורים 'כי היכי דלא תיקדום עשיה לזכירה' (מגילה ל.), זכירה היינו זכור, ועשיה היינו פורים. מבו' דעשיה דזכור - דהיינו מחיית

עמלק - היא בפורים, וצ"ב היאך. וי"ל ע "פ המפורש ברש "י ריש מס' מגילה (ב ב ד" ה אשכחן עשייה) ד'נעשים' היינו משתה, והיינו שהשמחה ביהדותנו היא העמדת תוקף חיותינו כיהודים, היפך הנחשלים, והיא היא מחיית עמלק.

כן מצינו בגאולת מצרים שאמר הקב"ה למשה ' דבר נא באזני העם וישאלו' וכו' (שמות יא ב), והיינו כדי לקיים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. וצ"ב דהרבה דרכים למקום להוציאם ברכוש גדול ולמה נזקק כביכול לעזרת ישראל בזה ['אין נא אלא לשון בקשה' (רש"י שם)].

אלא שעל הפסוק בשיר השירים (ב יג) 'קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך' פרש "י 'זרזי עצמך וישאלו איש מאת רעהו'. ומבואר ד'וישאלו' הוא קימת ה של כנס "י לצאת לחירות, והוצרכה להשתתף בגאולה זו ע"י העמדת עצמה בתוקף לתבוע שכר עבודת ס' ריבוא ד' מאות שנה (סנהדרין צא.). כלומר שב'וישאלו' גילו למפרע דאף שנשתעבדו הרי הם בעצם בני חורין ['והיה כי תלכו לא תלכו ריקם' (שמות ג כא), דומיא ד'וכי תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו ריקם' (דברים טו יג), דעבדותם אינה עבדות, דעבדי הם ולא עבדים לעבדים].

בדומה לזה אנו מוצאים בקרי"ס, מצד אחד ' מה תצעק אלי' - עלי הדבר תלוי ולא עליך (שמות יד טו ורש"י שם), ומאידך 'דבר אל בני ישראל ויסעו' (שם). אשר השלכת יהבנו על הי"ת איננה חידלון ח"ו, אלא אדרבא - חיות של אמונה תקיפה הקובעת בעולם כבוד שמים [במ" ב (נא יז) שהאומר שירת הים בשמחה מוחלין עוונתיו, יל"פ דעמלק שורש העוונות, והשמחה ביהדותנו (וישב הים לתנאו, תנאי במעשה בראשית בשביל ישראל) היא מחייתו כנ"ל, ותן לחכם ויחכם], והיא הקובעת צורה אפי' במים שהם חומר שאינו מקבל צורה (גבורות ה' למהר"ל פרק ל "ט) .

זהו גדר החירות, מי שאין עיצוב דמותו ודעתו מתוך התרשמות והתפעלות מדמויות ודעות אחרות, אלא הוא הפועל בעצמו את הדעת האמיתית, ע "י עמל התורה, ע "י קבלת דעת ממוסרי התורה, וכך מתעצבת אישיותו - אישיות של תורה. אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה [נלמד מ'חרות על הלוחות' (אבות ו ב), תוקף החירות לפעול ולחרות את התורה בעולם].

גליון 104 | נזיר נ "ה: – סוטה כ"ג: | ניסן ה'תשפ"ג

ניתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית החודשיים על הדף היומי, משנה ברורה ומוסר (לפי סדר הדף היומי בהלכה), (לפי סדר הלימוד היומי), וכן את מבחני "לדעת" (דף היומי, משנה ברורה, חפץ חיים, ואהבת חסד), בנקודות ההפצה.

וכן ניתן לקבלם במייל gmail.com@ 7692282

וכן בפקס בטלפון 0799-414144.

בנוסף ניתן לקבל במייל סיכומים לפי סדר הלימוד של: חבורת ש"ס, קנין ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה, תרי דף, אורייתא, אהבת שלום. וכן סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר.

מחולק חינם
לזיכוי הרבים

סיכום גמרא

רש"י ותוס'

מבחני לדעת

בסוף הגליון

מבחני לדעת בעמודים 15-16

ניתן לעשות את המבחנים בטל' 0737-289-669

7692282@gmail.com או במייל

או בנדרים פלוס קופת לדעת.

המבחנים פתוח ים מיום ו' בבוקר עד יום ב' בלילה.

הגרלות בכל שבוע על 500 ₪ במזומן, זיכוי 400 ₪ ב'יפה נוף', ו10 זוכים בזיכוי 120 ₪ ב'יפה נוף'.

ומתוך רוממות דברים אלו נמשיך כדרכנו לעסוק בדברי תורה, ב'שום שכל' (נחמיה ח ח) להציב צורה - בחומר חיי העוה"ז - על פי התורה, כאמור וחי בהם.

כידוע מכבר, ובפרט לקוראי מדור זה, האופן הרווח בגמחי"ם לעזר נישואין שההורים מפקידים כספים והילדם מקבלים הלואות, דלא אסרה תורה אלא ריבית הבאה מלוה למלוה.

והעירונו בעבר שבאופן הרווח של התחייבות ההורים בתנאים, שמתחייבים סכום מסוים, עלולה להיות מכשלה ח "ו. דהנה במידה ובני הזוג עוזרים להורים ע"י שלווים מהבנק בהיתר עיסקא, ומתוך כך פורסים להורים את חובם [בד"כ בלי היתר עיסקא], נמצאים ההורים לווים מהזוג [כמבואר בתוס' קידושין ו: ד" ה ארווח לה זימנא], ואם ישלמו ההורים לזוג גם את התוספת שמשלמים הזוג לבנק ['ריבית' בלשון הבנק] הוי ר"ק כמבואר ביו"ד קסח א.
וגם אם ההורים יסדרו לבניהם הלואה מגמ"ח עזר נישואין ע"י הפקדה ו/או תרומות לגמ"ח, ובגין כך יפרסו להם הבנים את חובם, יש בזה הערמת ריבית, הואיל ונמצא שההורים קיבלו בעקיפין הלואה ששילמו עליה ריבית (יעוי' בינת אדם אות ג, ולכאו' היא כבר דעת הב "י (יו"ד קס) ודעימיה דפליגי על היתרו של רש"י המובא ברמ"א שם סט "ז).
וזכינו בעזה"י להציב פתרון ע"י פרסום נוסח 'שטר זכרון דברים המהודר' אשר מסוכם בו שבמידה והזוג יקח הלואה הרי שמתברר למפרע שהתחייבות ההורים מראש אינה לשלם את סך התחייבותם בבת אחת אלא בתשלומים כפי תשלומי הזוג לבנק או לגמ"ח, וכן מחוייבים מראש את ההוצאות שתהיינה לזוג בגין ההלואה, וכה"ג שרי לכתחילה וכעין 'נדוניית חתנים' (יו"ד קעז טו).
אלא שאין פתרון זה מכסה את כל האופנים, באשר במידה וטרם קיבלו בני הזוג את ההלואה מהבנק או מהגמ"ח השיגו ההורים הלואה לטווח קצר ו שילמו את הוצאות החתונה או הדירה או חלקם, הרי שבזה קיימו את התחייבותם, וא"כ לא יוכלו להיעזר ע "י קבלת הלואה מבני הזוג.
בכדי להמנע מחשש זה, יש לתקן שההורים יסכמו מראש עם הזוג כי כל ההוצאות שיוציאו ההורים עבור החתונה והדירה - לפני שהזוג יקבל את ההלואה - הרי הם הלואה לזוג, כך שלא קיימו בזה התחייבותם, וכאשר יקבלו הזוג את ההלואה יוכלו לפרוע ממנה את הלואת ההורים להם, וההורים עדיין יקיימו את מה שהתחייבו ב'תנאים' לשלם לבני הזוג את התשלומים שמשלמים עבור ההלואה שלקחו.
ואמנם היה מקום לדון שעצם זה שההתחייבות ב'תנאים' היא לשלם את הסכום בתשלומים כפי תשלומי ההלואה שיקחו בני הזוג, הרי שיש אומדן דעת ברור, בליבם ובלב כל אדם, שההוצאות שיוציאו ההורים לפני קבלת ההלואה ע"י הזוג אינן קיום התחייבות אלא הלוואה לזוג.

אך יש מקום לפקפק בזה, דאפי' אי נימא הכי, מהיכ"ת שהזוג מוכן לקבל את ההלואה בגלל הסיכום בין הצדדים במעמד ה'תנאים'. לכן ודאי נכון לתת את הדעת מראש ולסכם זאת במפורש עם הזוג. וכך הוספנו - בשטר זכרון דברים המהודר המפורסם על ידינו - נוסח שיש בו משום תיקון לחשש הנ"ל, וז"ל: כל ההוצאות שיוציאו הצדדים, המעותדות להיות מכוסות ע"י ההלואה שהזוג יקח, הרי הן הלואה לחתן ולכלה. עד כאן.
ואגב דאיירינן בתיקונים - המונעים מכשולות מחמת התחייבות ההורים ב'תנאים' - נודיע בזאת, שמפני שיש לחשוש שמא ישכחו ח"ו לחתום על השטר הנ"ל בעת התחייבות הצדדים, הננו שולחים להורים בל"נ, בסמוך לכניסתם לשידוכים [כשנתיים לפני], נספח לשטר 'זכרון דברים המהודר' בו מודיעים ההורים שכל התחייבות שיתחייבו לזוג יהיה ע"פ שטר זכרון דברים הנ"ל, ועליו גם יחתמו הילדים על הסכמתם שההוצאות שלפני קבלת ההלואה יהוו הלואה להם.

היות ושטר מודעה להרבה פוסקים מועיל רק אם במעמד ההתחייבות זוכרים את המודעה , לכן הורה הרה"ג ר' שריאל רוזנברג שליט "א, שיחתמו ע "ז רק כשנתיים לפני שידוכים .
לתועלת הציבור, הגמ "ח מציע שירות חי נם [גם למי שלא חבר בגמ"ח] , להרשם לקבלת תזכורת לחתימה מוקדמת בכניסה לגיל שדוכים . ניתן להרשם בעמדות נדרים פלוס. כמו כן ניתן להשיג את שטר זכרון דברים המהודר בפניה למשרדי הגמ "ח [בטל' או בכתובת מייל המפורטים למטה] .

ומזה לומדים שגם ימי ספרו אין עולים לו מן המנין. אבל א"א ללמוד דין זה מכל טומאה, דשאני ימי טומאה שמבטל בהם את הימים הקודמים, (ומכאן מבואר שגם בנזירות ארוכה אין ימי צרעתו עולים מן המנין, דאי מיירי הכא בנזירות מועטת הרי בלאו הכי צריך למנות ל' יום בשביל גידול שיער). ואין ללמוד שגם ימי הסגרו לא יעלו לו מן המנין, (אע"פ שגם בימי הסגרו מטמא משכב ומושב), שכן בימי הסגרו אינו טעון תגלחת וקרבן, משא"כ בימי חילוטו, וה"ה שימי זב וזבה עולים למנין נזירות.

נ"ו: חיוב על ביאת מקדש בטומאה- לר"א בשם רבי יהושע אין חייבים על ביאת מקדש אלא על טומאה שהנזיר מגלח עליה. ולר"מ אין טומאה זו קלה מן השרץ שכתוב בו להדיא שחייבים בו על ביאת מקדש.

הגמ' מביאה שר"א שמע את הדברים הנ"ל מרבי יהושע בר ממל ששמע מרבי יהושע, והסיבה שלא אמר בשם רבי יהושע בר ממל, משום שא"צ לומר אלא את המקור הראשון ולא את האמצעי.

הנוטע שבת וחרדל בב' או ג' מקומות בשדה, צריך לתת פאה מכל מקום ומקום, דהנה המלקט שדהו בכמה פעמים, כל פעם את התבואה שיבשה, לר"ע צריך לתת פאה מכל מקום שקוצר, ולרבנן נותן פאה אחת על הכל, ובשבת וחרדל מודים חכמים שצריך לתת פאה בכל פעם. ואם זרע ב' מיני חיטים, שחמתית ולבנה, אם עשאם גורן אחד נותן פאה אחת, ואם עשאם ב' גרנות נותן ב' פאות.

נ"ז. א"א ללמוד שרביעית דם הנזיר יגלח על מגעה ומשאה, בק"ו מעצם כשעורה שאע"פ שאינה מטמאה באהל הנזיר מגלח על מגעה ומשאה, וכ"ש רביעית דם שמטמאה אף באהל, דעצם כשעורה הלכה למשה מסיני שנזיר מגלח עליה, דמקרא לא אתי, דכתיב "על כל נפשות מת לא יבוא", דהיינו דבר שמטמא בביאה, ואין דנים ק"ו מדבר שהחומרא שלו היא הלכה.

שני נזירים

דין טומאה באחד משני נזירים- שני נזירים שאמר להם אחד ראיתי טומאה שנזרקה ביניכם, (והיינו שהרואה לא היה איתם אלא עמד מרחוק, דהוי ספק טומאה ברה"י דספיקו טמא, דילפינן מסוטה שספק טומאה טמא רק כשיש עד ב ' אנשים, כמו ששם היו רק הבועל והנבעלת, אבל אם הרואה היה איתם נמצא שיש כאן שלשה אנשים והוי רה"ר דספיקו טהור), והם שותקים, דאם הם מכחישים אותו אין עד אחד נאמן, מגלחים ומביאים קרבן טומאה וטהרה, ואומר אם אני טמא קרבן טומאה שלי וקרבן טהרה שלך, ואם אני טהור קרבן טהרה שלי וקרבן טומאה שלך, וכתבו התוס' שא"צ לומר נוסח זה במפורש, וסופרים ל' יום, ומביאים קרבן טהרה, ואומר כנ"ל. (ואף שבספק טומאה ברה"י שורפים מכוחו טומאה, כאן אין שניהם יכולים להביא קרבן טומאה ודאי, דבסוטה יכול להיות שהיא טמאה, אבל כאן אחד ודאי טהור. ואם הרואה נמצא עמהם ספיקו טהור, ואף שבסוטה יכול להיות שהיא טהורה וכאן אחד מהם טמא, מה שספק טומאה ברה"ר טהור לא לומדים מסוטה, אלא טהור מכח חזקה, ולכל אחד מהם יש חזקת טהרה).

המשך ענין זה להלן נ"ט: .

איסור הקפת הראש

נ"ז: הקפת הראש בספק טומאה - שמואל מעמיד את המשנה הנ"ל באשה או בקטן, שאין בהם איסור הקפת הראש, אבל באיש גדול אסור דיש כאן ספק איסור הקפת הראש, דס"ל לשמואל הקפת כל הראש שמה הקפה. ולמר זוטרא דיבר שמואל על מתני' לקמן (נ"ט:) בנזיר שהוא ספק טמא וספק מצורע מוחלט שהוא מגלח זקנו בתער למרות שאם אינו
מצורע הוא עובר בהשחתת הראש ובהשחתת הזקן.

הקפת קטן והקפה ע"י אשה -
לרב הונא אסור לאיש להקיף קטן, ואפילו כל הראש, דהקפת כל הראש שמה הקפה, ולאשה מותר בין שיקיפו אותה בין להקיף אחרים ואפילו גדול, דכתיב "לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך" -כל שאין לו השחתה אין לו הקפה, ואשתו חובה היתה מגלחת את ילדיו. ומ"מ המקיף
עכו"ם פטור, ד"פאת ראשכם" כתיב, וצ"ע מה הדין במקיף אשה.

ואמר רב אדא בר אהבה שחובה תקבור את בניה, דס"ל ד"לא תקיפו" אחד המקיף ואחד הניקף במשמע מדלא כתיב לא תוקפו, והוקש מקיף לניקף לומר שהיכא שהניקף פטור גם המקיף פטור ואפילו לאיש מותר להקיף קטן, ומה שקיללו היינו משום דס"ל שלפי סברתו של רב הונא שלאיש אסור גם לאשה אסור. ורב אדא

מודה לדרשה בקידושין שפוטרת נשים הניקפות. ואסור להיות ניקף מעכו"ם, דלא הוקש ניקף למקיף. ולא נתקיים זרעו של רב הונא
בחיי רב אדא כשגגה שיוצאת מפי השליט.
ונראה שלהלכה מותר לאשה להקיף אפילו גדול כרב הונא, אמנם לגדול אסור שאשה תקיפנו. ואיש המקיף לקטן חייב.

ביאור המחלוקת בדרשות ראשו וזקנו-
נחלקו הברייתות אם דורשים ממה שנאמר במצורע "יגלח את כל שערו את ראשו", לומר שתגלחת מצורע דוחה איסור "לא תקיפו פאת ראשכם". או לומר שדוחה איסור "תער לא יעבור על ראשו" של נזיר.

הגמרא רוצה לומר שנחלקו אם הקפת כל הראש שמה הקפה, וממילא "ראשו" מלמד שתגלחת מצורע דוחה לאו דהקפת הראש, או דלאו שמה הקפה ולומדים מ"ראשו" שתגלחת מצורע דוחה לא תעשה ד"תער לא יעבור על ראשו" ועשה "קדוש יהיה" של נזיר.

נ"ח. רבא רוצה לומר שלכו"ע הקפת כל הראש לאו שמה הקפה, והפסוק בא להתיר אף בהקיף ולבסוף גילח, שכיון שאם גילח הכל יחד פטור, ה"ה בהקיף ולבסוף גילח. והגמרא דוחה מדברי ריש לקיש שלא אומרים עשה דוחה לא תעשה היכא שאפשר לקיים שניהם.

אלא לכו"ע הקפת כל הראש שמה הקפה מסברא, דאטו משום שהוסיף לגלח לא יתחייב על הפאות, ונחלקו אם לומדים שעשה דוחה לא תעשה מ"לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך" - מהם, ומ"ראשו" לומדים עדל"ת ועשה. או שמ"גדילים" דורשים כרבא דאף דכתיב "הכנף" -מין כנף, צמר ופשתים פוטרים אף שלא במינם דאף שאר מינים חייבים בציצית מן התורה לפי רבא, ושאר מינים אין פוטרים אלא במינם, ומ"ראשו" לומדים שעשה דוחה לא תעשה, ולא תעשה ועשה לומדים מ"זקנו" שנאמר להתיר למצורע שהוא כהן לגלח, דיש בזה עשה ד"קדושים יהיו" ולא תעשה דהשחתה.

ומה שהמ"ד שלומד עשה ולא תעשה מ"ראשו" לא לומד מ"זקנו", ומה שאין לומדים עדל"ת ועשה בעלמא מכהן, שאני התם שהוא לאו שאינו שוה בכל, אמנם אפשר ללמוד מנזיר שזה שוה בכל, ולמסקנה א"א ללמוד מנזיר דמה לנזיר שכן ישנו בשאלה.

נ"ח: ומאן דדריש מ"ראשו" להתיר בנזיר שאף בו יש עשה ולא תעשה, מ"מ יליף מ"זקנו" להתיר כהן, כדי לדרוש שתגלחת מצורע בתער אפילו בכהן, שדורשים מ"ולא תשחית" שהמגלח זקנו במספרים פטור, ומ"ופאת זקנם לא יגלחו" דורשים שבמלקט ורהיטני שאין בהם השחתה פטור. ומ"ראשו" דנזיר א"א ללמוד, דס"ל שנזיר חייב בכל המעבירים.

ומאן דדריש מ"ראשו" לדחות לאו דהקפה, מ"מ בעי גם "זקנו", דצריך לימוד לנזיר וכהן, דנזיר ישנו בשאלה, וכהן אינו שוה בכל.

העברת שיער בית השחי ובית הערוה

לרב מותר לאדם לגלח כל שערות גופו, והיינו במספרים כעין תער, והא דמבואר בברייתא שהמעביר שיער בית השחי ובית הערוה לוקה משום "לא ילבש", היינו בתער.

לרבי יוחנן המעביר שיער בית השחי ובית הערוה אפילו במספרים לוקה, ודלא כרב, והיינו מכת מרדות מדרבנן, דמבואר בברייתא שהעברת שיער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים. וללישנא בתרא רבי יוחנן סובר כהתנא האומר שיש איסור "לא ילבש גבר שמלת אשה" בהעברת שיער בית השחי והערוה.

נ"ט. והתנא שסובר שהאיסור מדרבנן דורש מ"לא ילבש" שאסור לאיש ללבוש שמלת אשה וללכת לשבת בין הנשים, וכן לאשה, אבל בלאו הכי מותר, דכתיב "תועבה היא" ואין כאן תועבה.

ורבי אליעזר בן יעקב לומד מ"לא ילבש גבר שמלת אשה" שאיש לא יתקן עצמו בתיקוני אשה, ומ"לא יהיה כלי גבר על אשה" לומד ראב"י שאשה לא תצא בכלי זיין למלחמה.

לרב נחמן מותר לנזיר לגלח שיער בית השחי ובית הערוה, שכיון שהוא מגלח כל שיער ראשו אין העברת שיער בית השחי ובית הערוה נחשבת נוי ותיקון לגביו, ולית הלכתא כוותיה.

רבי יוחנן לא גילח שיער בית השחי, ומחמת זקנה נשרו. רבי אמי פטר אדם ממכת מרדות לאחר שראה שאינו מגלח שיער בית השחי וא"כ הוא תלמיד חכם. ומשמע ששם אסור אפילו במספרים.

אין להתיר לגלח שחער בית השחי מחמת שגדל וממילא גם קודם שגדל אין זה נחשב תיקון ונוי, מפני שמה שגדל נושר ואין בזה צער. ובמספרים מותר לפי רבי חייא, ולבה"ג אסור אף במספרים. ומשמע שאדם שכוונתו להנצל מצער ולא לנוי אין בזה משום כלי גבר, וא"כ המסתכל במראה כדי שלא יחבול בעצמו מותר, וכן הר"ר שמואל מאויר"א רבו של ר"פ היה מסתפר במראה.

אסור לחכך בשיער בית השחי, וע"י בגד מותר.

י"א שאסור לחכך בבית השחי בבגדו בשעת התפילה, ואין הלכה כך.

נ"ט: המשך דין טומאה באחד משני נזירים- שני נזירים שנטמא אחד מהם, נתבאר דינם בריש פירקין, ואם מת אחד מהם, לרבי יהושע יחפש אדם שמוכן לקבל נזירות, ויאמר אם טמא הייתי אתה נזיר מיד, ואם טהור הייתי הרי אתה

נזיר לאחר ל' יום, וסופרים ל' יום ומביאים קרבן טומאה וקרבן טהרה עם תנאי כנ"ל בריש פירקין, וחוזרים וסופרים עוד ל' יום ומביאים קרבן טהרה וקרבן טומאה כנ"ל. ולבן זומא לא ימצא מי שיסכים לעשות כך אם אין דעתו לקבל נזירות, אלא לאחר ל' יום יביא חטאת העוף ועולת בהמה כדי לגלח על אחד מהדמים, ואומר שאם היה טמא החטאת היא לחובתו והעולה נדבה, ואם היה טהור העולה לחובתו והחטאת מספק, ועדיין אסור לשתות יין דשמא היה טמא, ולאחר עוד ל' יום מביא קרבן טהרה חטאת עולה ושלמים, ואומר שאם היה טמא העולה הראשונה נדבה וזו חובה, ואם היה טהור אז העולה הראשונה חובה וזו נדבה וזו -החטאת והשלמים שמביא עכשיו,

שאר קרבנותי. ואע"פ שטען רבי יהושע שאין להביא הקרבנות לחצאין, הסכימו החכמים לבן זומא שאפשר להביא לחצאין. הגמ' אומרת שטענת רבי יהושע היתה רק לחדד בה התלמידים. ורב נחמן טען אם יחפש אחד שידור כנגדו נזירות, א"כ בסוף ל' יום שניהם צריכים להניף את החלב, ויאחרו מלהקטירו עד התגלחת השניה, מה יעשו לבני המעיים שלא יסריחו, אבל היכא שמת אחד מהם אפשר לעשות כבן זומא.

נזיר שהוא ספק מצורע וטמא

כמה מדיני נזיר שנטמא או נצטרע-
נזיר שנטמא ממת סותר נזירותו ומזה שלישי ושביעי וטובל ומגלח ביום השביעי, וביום השמיני מביא שתי ציפורים אחד לחטאת ואחד לעולה, וכבש לאשם, וחוזר למנות נזירות טהרה מתחילה.
ונזיר שנצטרע והוחלט, כשראה הכהן שנרפא הנגע לוקחים מיד שתי ציפורים ושוחטים אחת וטובלים את השניה בדם השחוטה ובעוד דברים ומזים עליו ז' פעמים ומגלח את כל שערו ואח"כ טובל, ואחרי ז' ימים מגלח פעם נוספת וטובל, וביום השמיני מביא קרבנות צרעתו, וממשיך למנות את נזירותו מהיכן שהפסיק למנות, וימי חילוטו וסופרו אינם עולים לו לימי נזירותו.
ואם הנזיר גם נטמא וגם נצטרע, עושה סדר טהרת מצורע ואח"כ סדר טהרת טומאת מת, ואח"כ מונה נזירות טהרה.
טמא ומצורע אסורים באכילת קדשים, אך יש חילוק ביניהם שהמצורע אסור עד שיביא קרבנותיו, וטמא מותר לאחר הטבילה, דאין דין מחוסר כיפורים אלא במי שהטומאה יוצאת מגופו. נזיר טהור מגלח ביום הל"א לנזירותו, ומביא חטאת ועולה ושלמים.
ולהלן יבואר מה הדין כשהנזיר נעשה ספק מצורע וספק טמא, שצריך לגלח שערו ד' פעמים, מתי הוא מגלח, ואיזה קרבנות מביא בכל פעם, ומתי הוא מותר בקדשים או ביין. ומה הדין אם הוא ספק טמא וודאי מצורע, או ספק מצורע וודאי טמא, ומדוע תגלחת אחת
לא מועילה לב' סיבות יחד.

נזיר שהוא ספק טמא וגם ספק מצורע מוחלט, מותר באכילת קדשים לאחר ס' יום, ואינו שותה יין ומיטמא למתים אלא לאחר ק"כ יום. דינים אלו וכן הדינים דלהלן נתבארו
לעיל נ"ה .

ס. ואם היה נזיר שנה, אוכל בקדשים לאחר ב' שנים, ושותה יין ומיטמא למתים אחרי ד' שנים.

סדר טהרתו-

מגלח ד' פעמים, (וכולם משום מצוה, ואין לעשותם בסם או במספרים אלא צריך תער, ואף אם הוא ודאי מוחלט וטמא שהתגלחת השלישית היא ודאי לטומאתו, ילפינן מנזיר טהור שמגלח בתער. ס"א.), וכדלהלן.
בראשונה מביא צפורים של מצורע אחת שחוטה ואחת משולחת, וחטאת העוף, ועולת בהמה, וכדלהלן. מביא צפורי מצורע שמא היה מצורע, ואם לא היה מצורע אין בזה בעיה כיון שהם נעשים בחוץ. ומביא חטאת העוף שמא היה טמא, ובגלל הצד שלא היה טמא החטאת הולכת לקבורה. ומביא עולת בהמה לנזירותו שמא לא היה לא טמא ולא מצורע, ואם היה טמא או מצורע זה עולת נדבה. ותגלחת זו אינה יכולה להיות אחרי ז' ימים בתוך שלושים כדין מצורע, דשמא

לא היה מצורע, ואסור לגלח כדין נזיר דכתיב ביה "תער לא יעבור על ראשו". ולענין אשם, ס"ל כר"ש דס"ל שמביא ומתנה שאם אינו חייב בו זה יהיה שלמים, ומותר אע"פ שממעט זמן אכילתם. (וקשה למה אינו צריך להביא עולת העוף שמא הוא נזיר טמא, ושמא מספק לא הצריכוהו, ומהאי טעמא אינו מביא שלמים שמא הוא נזיר טהור, דמספק לא הצירוכו אלא קרבן אחד כדי להתירו בתגלחת). ובתגלחת שניה שמגלח שמא הוא מצורע מוחלט, מביא חטאת העוף, ועולת בהמה שמא לא היה מוחלט אלא נזיר טמא, ואינו צריך להביא ציפורים חיים כדין מצורע מוחלט, שהרי כבר הביאם. ובשלישית שמגלח שמא היה מצורע וטמא, ותגלחת מצורע אינה עולה לא לנזירות טומאה ולא לנזירות טהרה, מביא חטאת העוף, דשמא היה טמא, ועולת בהמה שמא היה מוחלט ולא טמא.
וברביעית שכבר ודאי יצא ידי תגלחת מצורע וטמא, מביא קרבנות טהרה, ומתנה שאם היה מצורע וטמא העולה הראשונה נדבה וזו חובה, ואם לא זו נדבה והראשונה חובה, ושאר הקרבנות הם שאר קרבנותיו.

ס: נזיר שהוא ספק טמא וודאי מצורע אוכל בקדשים אחר ח' ימים כלומר ביום השמיני, דמגלח ביום הראשון לנזירותו מדין מצורע, וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים, וביום השביעי חוזר ומגלח, וביום השמיני מביא קרבנות מצורע ובו ביום מותר לאכול קדשים, ואז הוא צריך לספור ז' ימים עם הזאה שלישי ושביעי ולגלח בשביעי לספק טומאתו, אבל כיון שהוא ספק טמא ואם אינו טמ א אסור לו לגלח בימי נזירותו, לכן צריך למנות ל' יום, והיום השמיני עולה לו, וביום הל"א שהוא היום הל"ח כולל הז' ימים הראשונים, יגלח תגלחת שלישית, כדין נזיר שמגלח ביום ל"א, וכיון שיתכן שהיה טמא וסותר הימים הראשונים צריך למנות עוד ל"א יום, ונמצא שותה יין ומיטמא למתים לאחר ס"ז ימים ביום הס"ח. זה הכלל, א"א למנות נזירות טומאה או טהרה עד תום ימי חילוטו, ואינו נחשב מחוסר כיפורים דאסור בקדשים אלא בשביל חילוטו שזה
טומאה היוצאה מגופו.

ואם הוא ספק מצורע וודאי טמא מונה ז' ימים ומזה שלישי ושביעי ומגלח ביום השביעי כדין נזיר שנטמא, ובשמיני מביא חטאת העוף, ואינו יכול לחזור ולגלח לספק צרעתו כיון שאם אינו מצורע הוא נזיר שאסור לגלח, ומונה ל' ימים כולל היום השמיני, ומגלח שמא היה מצורע

מוחלט שהוא טעון ב' תגלחות, ואוכל בקדשים אחרי ל"ז ימים ביום הל"ח, ומגלח אחר ז' ימים כדין נזיר שנטמא, וביום השמיני מתחיל למנות נזירות טהרה, וביום הל"א מגלח תגלחת נזיר טמא, ושותה יין ומיטמא למתים לאחר ע"ד ימים ביום הע"ה.

ואם הוא ודאי מצורע וטמא מגלח מיד כדין נזיר שנצטרע, וביום השביעי יגלח, וביום השמיני מביא קרבנות מצורע, ואוכל בקדשים לאחר ח' ימים והיינו ביום השמיני עצמו, ויספור ז' ימים כולל היום השמיני, וביום השביעי יגלח, וביום השמיני יביא קרבנות טומאה, ויתחיל למנות נזירות טהרה ל' יום כולל היום השמיני, וביום הל"א מגלח ומביא

קרבנות נזירות טהרה, ושותה יין ונטמא למתים לאחר מ"ד ימים
ביום המ"ה.

אם תגלחת מצורע עולה לתגלחת נזירות - רשב"י אמר שאין תגלחת אחת עולה לימי חילוטו של מצורע ולנזירות טהרה, דנזיר מגלח כדי להעביר שערו שאינו צריך עוד לשיער לגלחו לשם מצוה, ומצורע מגלח כדי לגדל שערו ולחזור ולגלחו פעם שניה לפני יום הבאת קרבנותיו.
ואינה עולה לנזירות ולימי ספרו, מפני שמצורע מגלח לפני זריקת דמים דכתיב "וביום השביעי יגלח ורחץ במים וטהר, וביום השמיני יקח שני כבשים", ונזיר מגלח אחרי זריקת דמים דכתיב "וגילח הנזיר וכו' ולקח את שיער ראש נזרו ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים".

ואינה עולה לימי ספרו ולנזירות טומאה, שנזיר מגלח אחר הטבילה דכתיב "וגילח ראשו ביום טהרתו ביום השמיני יגלחנו" ביום טהרתו משמע לאחר טהרתו, ומצורע לפני הטבילה דכתיב "וביום השבעי יגלח את כל שערו ורחץ את בשרו במים וטהר".
ואינה עולה לימי חילוטו ולתגלחת נזיר שנטמא, אע"פ ששניהם לגדל, דמצורע מגלח לפני הטבילה, ונזיר טמא מגלח לאחר טבילה.

הכותים אין להם

קבלת נזירות נדרים וערכין
בנשים עבדים ועכו"ם

ישנם דינים בתורה שנאמרו רק בישראלים זכרים, ולא בנשים ועבדים וקטנים, ורוב דיני התורה לא נאמרו על נכרים. ולהלן יבואר שנכרים לא שייכים כלל בנזירות, אבל בערכין הם שייכים בדבר מסוים, ונשים ועבדים יכולים לקבל נזירות ושייכים בערכין, אלא שבאשה הבעל יכול להפר, ובעבד האדון יכול לכפות על העבד שלא לקיימה, מפני שזה מחליש את העבד ופוגע בעבודתו, ועבד שברח יש מחלוקת אם הוא מותר בשתיית יין. וכן יבואר מה המקורות לדינים האלו, ועוד מדיני נזירות ונדרים ודיני עכו"ם.

ס"א אשה יכולה לקבל נזירות. והבעל אינו יכול לכופה לשתות יין, אבל הוא יכול להפר את נזירותה, ומופר לה לעולם (ס"ב:).

עבדים יכולים לקב ל נזירות, דכתיב "ואמרת אליהם", ואף שכל מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה, הוא אמינא שאף שעבד חייב במצוות כאשה לא יוכל לקבל נזירות דכתיב "לאסור איסר על נפשו" במי שנפשו קנויה לו יצא עבד שאין נפשו קנויה לו, ואף שפסוק זה נאמר בנדרים, מקשינן נזירות לנדרים, קמ"ל. אמנם האדון יכול לכפות את העבד לשתות יין, (ואם יצא לחרות משלים נזירותו, ואין האדון יכול להפר את נזירות העבד. ס"ב:).

מדיני עכו"ם-

עכו"ם יורש את אביו דבר תורה, דכתיב "כי ירושה לעשיו נתתי את הר שעיר", אבל עבדים אין העכו"ם יורש מאביו, דאין לעכו"ם קנין בגוף העבד, דכתיב "והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם".
עכו"ם אינו מוזהר על כבוד אב.

קהל עכו"ם לא איקרי קהל.
עכו"ם נודרים נדרים ונדבות כישראל.

לר"מ עכו"ם נערך ואינו מעריך, ולרבי יהודה עכו"ם מעריך ואינו נערך.

עכו"ם אינם יכולים לקבל נזירות, דכתיב "דבר אל בני ישראל", ואם קיבלו נזירות אינו כלום ומותרים לשתות יין, ואין קרבנם קרב אף שהם נודרים נדרים ונדבות כישראל. הגמרא שואלת שבערכין ג"כ כתוב דבר אל בני ישראל" ותניא בני ישראל מעריכין לומר ערכי עלי או ערך פלוני עלי, אבל עכו"ם אינם מעריכין אף שהם נודרים נדרים ונדבות כישראל, ומ"מ עכו"ם נערכים אם ישראל אמר ערך עכו"ם עלי, דכתיב "איש איש", וא"כ הכא נמי נימא שאין בהם נזירות לענין הבאת קרבן אבל אסורים ביין וטומאה, שאני נזירות דכתיב "לאביו ולאמו לא יטמא", במי ששייך בו טומאה, ועכו"ם לא שייך בו טהרה דכתיב "והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה", וכן לא שייך בו טומאה דכתיב "ואיש אשר יטמא ולא יתחטא".

ולרב אחא בר יעקב כיון שעכו"ם לא מוריש עבד לבנו אינו בכלל טומאה, וממילא אינו בכלל נזירות דכתיב בנזירות "לאביו ולאמו לא יטמא" וכנ"ל. והגמ' שואלת על דבריו דא"כ עבדים נמי אם נתנו לעבד עבד ע"מ שאין לרבו רשות בו.
רבא מיישב דשאני ערכין שעכו"ם נערכין מרבוי "איש", והכא אם נרבה מאיש שעכו"ם נזיר ים ואין מביאים קרבן, הרי כבר נתמעטו עכו"ם מקרבן נזירות מדכתיב בפרשת אמור שמרבים שם שעכו"ם נודרים נדרים ונדבות כישראל "לעולה" פרט לנזירות שאינו מביא קרבן. (וכיון שנתמעטו מנזירות, הפסוק מלמד שעכו"ם אינו מביא קרבנות לנזיר ישראל, וצ"ע). ואין לומר שנתמעטו רק מנזירות עולם, שהרי לא כתיב בפרשה נזירות עולם. ואין לומר שנתמעטו מקבלת נזירות על בניהם, או שאין יכול לגלח על נזירות אביו, שהרי דינים אלו בישראל אינם מקרא אלא מהלכה למשה מסיני, והלכה זו נאמרה דווקא בישראל. אי נמי אין מסתבר שהתורה תמעט דבר שאינו אלא הלכה למשה מ סיני.

ס"ב. מה לומדים מ"איש כי יפליא" שנאמר בנזירות

ובערכין- מופלא הסמוך לאיש הוא בכלל נדרים, דבפרשת ערכין כתיב "איש" והוקשו ערכין לנדרים. ולמ"ד מופלא הסמוך לאיש לאו דאורייתא, נתרבה מופלא הסמוך לאיש דעכו"ם, שישראל שיש בו בל יחל כשהוא גדול דורשים שאם אינו בבל יחל אינו בהפלאה, אבל עכו"ם שאינו ראוי לבוא לכלל בל יחל לא שייך למעוטי. וזה ניחא למ"ד שעכו"ם מעריך ואינו נערך, אבל למ"ד שנערך ואינו מעריך א"צ קרא שהרי אף תינוק בן חודש נערך, אלא בא הכתוב למעט עכו"ם גדול מערכין, שאע"פ שהוא גדול אם אינו יודע להפלות אין נדרו נדר, משא"כ בישראל דלא בעינן יודע להפלות בגדול. ונדרים ילפינן מערכין. ומה שלומדים מ"איש" שעכו"ם נערכים זה אסמכתא בעלמא, דמסברא הם נערכים, שהרי נודרים נדרים ונדבות כישראל. ומ"איש כי יפליא" דנדרים לומדים שידים שאין מוכיחות הווין ידים, דמה עיקר נזירות בהפלאה אף ידות בהפלאה. ולמ"ד שלא הווין ידים לומדים שנזירות צריכה הפלאה (שיהיה מבורר בשעת הנזירות אם היא חלה) וכרבי טרפון. ולרבנן שא"צ הפלאה בנזירות לומדים התר נדרים, וכר"א שסובר שיש להתר נדרים על מה שיסמוכו דכתיב ב' פעמים אחד בפרשת נזיר ואחד בפרשת נדרים "איש כי יפליא" אחד לאיסור ואחד להתר, ודלא כמ"ד התר נדרים פורחים באויר ואין להם על מה שיסמוכו.

ס"ב: נדרים ערכין ונזירות בעבד -
בעל מיפר נדרי אשתו, אבל אדון אינו מיפר נדרי עבדו ואם מיחה ונתרצה שוב אינו יכול להתיר בעצמו אלא ע"י חכם, וכן הדין בערכין של עבד, אבל בנזירות יכול לכופו דכתיב "לאסור איסר על נפשו" במי שנפשו קנויה לו יצא עבד שאין נפשו קנויה לו, והפסוק מדבר בנדרים ומקישים נזירות לנדרים, אמנם אם יצא לחירות משלים נזירותו.

הגמ' שואלת למה לא נמעט מפסוק זה גם נדרים.
רב ששת מיישב דמיירי כגון שמונח לפניו אשכול ענבים, שבנדרים אם אסר אשכול זה הרי מותר באחרים, משא"כ בנזירות שהוא נאסר בכל הענבים, ומסתבר להעמיד את המיעוט בדבר הגורם להכחשה המונעתו ממלאכה, דדין הוא שיאמר לנו הכתוב שיכול לעכב עליו.

הגמרא דוחה דמי לא עסקינן באין אלא אשכול זה דחליש. רבא מתרץ דאיירי שהיה חרצן מונח לפניו שאינו טוב לאכילה. הגמ' דוחה דמי לא עסקינן בדליכא אלא חרצן זה דחליש ועל ידו יחזק ליבו, אי נמי מי לא עסקינן שנדר גם משאר דברים טובים שמחזקים אותו.

אביי מפרש שנזירות עבד חלה וצריך לכפותו לשתות יין, משא"כ נדרים ושבועות שאין צריך לכפותו, דכתיב "להרע או להיטיב" מה הטבה רשות אף הרעה רשות, יצא להרע לאחרים שמכחיש כוחו ואינו חזק למלאכה שאין הרשות בידו ולא חל הנדר אפילו בלא מחאת הרב, וילפינן נדרים משבועות, אבל נזירות אין ללמוד מנדרים, דנזירות חלה אפילו על דבר שאין הרשות בידו, כגון שנשבע שישתה ואח"כ קיבל נזירות, וממילא ה"ה שבעבד תחול הנזירות, אמנם מחאת האדון מועילה, דדרשינן מ"לאסור איסר על נפשו" מי שנפשו קנויה לו, ואם אינו ענין לנדרים שהרי אינו צריך למחות תנהו ענין לנזירות. ובערכין אין מחאת האדון מועילה, דאינו מפסיד אם אמר העבד ערכי עלי, ולכשישתחרר או שיתנו לו מתנה ע"מ שאין לרבו רשות בו ישלם להקדש.

עבד שקיבל נזירות וברח , לר"מ אסור לשתות יין, ולרבי יוסי מותר. הגמ' רוצה לומר שר"מ סובר כשמואל שהמפקיר עבדו יצא לחרות ואינו צריך גט שחרור, דמסתמא כיון שהעבד ברח התייאש ממנו האדון, וממילא אסור בשתיית יין כיון שאינו ברשות רבו ולא מועילה מחאתו, ורבי יוסי לית ליה דשמואל וכיון שלא יצא לחרות מועילה מחאת האדון. והגמרא דוחה דכו"ע אית להו דשמואל והכא שברח לא התייאש ממנו האדון ואין העבד הפקר, אלא שלרבי יוסי ישתה דאין נח לאדון שיימנע מהיין ויחלש כוחו כדי שלא יהיה כחוש כשיחזור, ולר"מ ע"י שיצטער ולא ישתה יין יבוא לחזור לאדונו.

טומאת התהום

הלכה למשה מסיני שאע"פ שנזיר שנטמא בימי נזירותו צריך למנות נזירותו מתחילה, אם נודעה לו בזמן שכבר הוא מותר בשתית יין, שנטמא טומאת התהום, והיינו טומאה מכוסה שלא היתה ידוע ה לשום אדם בעולם, אינו סותר את הנזירות (אא"כ היה בחזקת טומאה), וכן אם נודע לו לאחר עשיית הפסח שנטמא טומאת התהום, אינו צריך לעשות פסח שני. ולהלן יבוארו פרטי הדינים בזה.

ס"ג. נזיר שגילח תגלחת טהרה ונודע לו שהיה טמא, אם נודע לו לפני הגילוח (היינו לרבי אליעזר דס"ל שתגלחת מעכבת מלשתות ביין, דלרבנן שאחר שנזרק הדם מותר בשתית יין, אין עליו תורת נזיר, ודינו כמו בנודע לו אחר שגילח), בין בטומאה ידועה בין בטומאת התהום -שנודע לו שבמקום שעבר היתה טומאת התהום, סותר את הנזירות.

ואם נודע לו אחר גילוח שנטמא טומאה ידועה, סותר הנזירות, אבל אם נודע לו שנטמא טומאת התהום אינו סותר, כיצד, אם ירד לטבול במערה בשביל טומאת שרץ, ונמצא מת צף על פי המערה ויש ספק אם היה כזית מן המת בתוך המערה בשעה שטבל, טמא דספק טומאה ברה"י ספיקו טמא, ואין זה טומאת התהום כיון שאין שום דבר מכסה עליה, ואף שירד לטבול ומסתמא דקדק ועיין היטב שלא תהיה טומאה סביבו, ספיקו טמא, ואם נמצא המת משוקע בקרקע המערה שזה טומאת התהום, אם היה טהור וירד להקר אינו סותר הנזירות, ואף שירד להקר ואין דרכו לבדוק סביבו טהור, אבל אם ירד לטבול מטומאת מת ואחר שמנה ימי נזירות טהרה וגילח נודע לו שכשירד לטבול במערה היה שם טומאת התהום, נשאר בטומאתו, דחזקת טמא טמא, דכי גמירי שטומאת התהום הותרה, זה דווקא לאדם שלא היה בחזקת טומאה.
(והא דאמר מר בר רב אשי (פסחים פ"א:) ש טומאת התהום מרצה אפילו נודע לו קודם זריקה, וכאן מבואר שלר"א אפילו לאחר זריקה סותר קודם גילוח, ולדרבנן קודם זריקה סותר כמו קודם גילוח לר"א, דדבר המעכב סותר לכו"ע. התם מיירי לגבי פסח שאין טעון גילוח, וכיון שנשחט הפסח הדם עומד ליזרק, וכל העומד ליזרק כזרוק דמי, ולכך אין סותר. ועוד י"ל דהתם מיירי ברצוי ציץ, שהוא מרצה אפילו קודם זריקה, אבל על התגלחת לא שייך רצוי ציץ).
ואם מצא מת מושכב לרחבה של דרך בטומאת התהום, לענין תרומה הוא טמא, ולענין נזיר ועשית פסח טהור.

מקור הילפותא להתיר טומאת התהום- הגמ' מביאה שרבי אלעזר דורש "ימות מת עליו" במחוורת לו. וריש לקיש דורש מדכתיב לגבי פסח "טמא לנפש או ב דרך" דצריך טומאה גלויה כדרך, ולומדים נזיר מפסח. ובפסחים מבואר שאין כאן מחלוקת אלא מ"ימות מת עליו" לומדים נזיר, ומ"טמא לנפש או בדרך" לומדים פסח. והגמ' שואלת לרבי אלעזר למה אם מכיר אדם מסוף העולם את הטומאה לא חשיב טומאת התהום הרי הוא אינו מכירה, ובפסחים פריך דנימא שידעו כולם מהטומאה כמו בדרך, ועוד למה לגבי תרומה טמא במת מושכב לאורכה של דרך. ועל כן הגמרא מבארת שטומאת התהום היא הלכה למשה מסיני.

ס"ג: אם נטמא בטומאה ידועה או בטומאת התהום בתוך מלאת ונודע לו אחר מלאת לפני גילוח, סותר את הנזירות. לרבנן דס"ל שאף בנטמא אחר מלאת סותר שלושים מדרבנן סותר כל הנזירות, ולרבי אליעזר אינו סותר אלא שבעה ימים, ואע"פ שנטמא קודם מלאת, מ"מ כיון שהידיעה היא אחר מלאת אינו סותר אלא ז'.

כללי טומאת התהום-
מצא מת מושכב לרחבה של דרך שא"א לעבור בלי להאהיל על המת, הרי הוא טמא לתרומה וטהור לנזיר ועושה פסח. ואם יש מקום לעבור או שהמת משובר או מפורק טהור אף לתרומה, דשמא עבר בין הפרקים בדרך מעוקם, והוי ספק טומאה ברה"ר דספיקו טהור, אא"כ חלקי המת בקבר, שהקבר מצרפו לטמא באהל אף כנגד מקום בקבר שהמת לא שם, וכן אם האדם טעון משא או רכוב ע"ג בהמה, שאז א"א שלא יגע או יסיט או יאהיל מפני שאינו יכול ללכת זקוף בלי ליטות לצדדים, ואין כאן ספק טומאה אלא ודאי טומאה.

בטומאה ידועה טמא אף לנזירות ולעשית הפסח.
איזוהי טומאת התהום כל שאין שום אדם מכירה, אבל אם אחד בסוף העולם מכירה אין זו טומאת התהום.
מת הטמון בתבן או בצרורות חשיב טומאת התהום, אבל בים או באפילה או בנקיקי הסלעים ואינו מכוסה לא.
לא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד.

ספק טומאה צפה

מבואר במתני' (טהרות ד' ז') שאף שספק טומאה ברה"י טמא, מ"מ
אם הטומאה צפה על המים ואינה מונחת על הארץ, ספיקו טהור. ולהלן יבואר באיזה מסוגי הטומאה נאמרה קולא זו, ומתי נחשבת הטומאה לטומאה צפה כשהיא צפה ע"ג דבר שנמצא על המים.

ס"ד. בכלים ובקרקע- ספק טומאה צפה א ינה מטמאה לענין שרץ. לת"ק בין בכלים שיש מים בכלי והשרץ צף בתוכם ויש ספק אם נגע בכלי, בין ב מים שעל גבי קרקע, טהורה, דאמר קרא "בכל השרץ השורץ" בכל מקום שהוא שורץ, ומאידך כתיב "על הארץ", הא כיצד, ודאי מגעו טמא וספיקו ברה"י טמא אם היא על הארץ, אבל במים שאינה קבועה טהור. ויש להסתפק אם גם כשזרק טומאה באויר טהור ממיעוטא ד"על הארץ". ולר"ש בכלים טמאה ובקרקע טהורה, דכתיב "אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור", ומאידך כתיב "יטמא", הא כיצד צפה בכלים טמא, ובקרקע שזה דומיא דמעין ובור טהור.
אדם הנוטל או גורר שרץ במים, לא חשיב טומאה צפה להתיר בספק, מפני שהם כמונחים כיון שהם תפוסים ביד אדם, ואם זרקו מותר.
בכזית מן המת, או שהאדם מאהיל על הטומאה שהטומאה קבועה במים ויש ספק אם האדם האהיל על המת, דבשרץ טהור בכהאי גוונא, וכן במת בטומאת מגע, דאין חילוק בין היכא שהטומאה צפה והטהור קבוע, לבין היכא שהטומאה קבועה והטהור צף, ומ"מ בטומאת אהל לא מטהרים, וכן דבר שמטמא למעלה כלמטה, והיינו זב וזבה שמטמאים בהסט, וכן מטמאים דבר המונח עליהם או תחתם, אין דין ספק טומאה צפה אם עברו במים ויש ספק אם הסיטו כלי או דרסו עליו, דאין לטהר אלא בטומאת מגע דומיא דשרץ.

ספיקות כאשר הטומאה צפה ע"ג דבר אחר שנמצא על
המים-

רמי בר חמא מסתפק אם יש דין טומאה צפה במת בכלי וכלי צף ע"ג מים, האם הולכים אחר המים שאינו נח עליהם או אחר הכלי שהוא נח עליו.

ואת"ל שהולכים אחר הכלי יש להסתפק מה הדין במת ע"ג שרץ, אם נחשב כטומאה אחת, או שכיון שזו טומאת ערב וזו טומאת ז' לא.

ואת"ל דהוי כמו בכלי יש להסתפק בשרץ ע"ג נבילה והנבילה צפה, ששניהם טומאת ערב, ומאידך נבילה מטמאה בכזית ושרץ בכעדשה.

וכן יש להסתפק בשרץ ע"ג שרץ, כיון דמ"מ הם נפרדים. ואי נימא שהם נפרדים יש להסתפק בשרץ ע"ג נבילה שנימוחה אי חשיבא כמשקה או כאוכל.
ואת"ל שנחשבת כאוכל יש להסתפק בשרץ ע"ג שכבת זרע
אי חשיב משקה.

ואת"ל שכיון שנעקרה מהגוף הוי אוכל, יש להסתפק מה הדין בשרץ ע"ג מי חטאת אם אפר שע"י האפר המים נעשים עבים, וה"ה אפר ומים שאינם מי חטאת, ומי החטאת צפים על המים.

תיקו.

ס"ד: נזיר ועושה פסח שנטמאו בטומאת התהום בשביעי שלהם אחרי שטבל וגילח, טהורים, דלא אלימא טומאת התהום לסתור. ואם הנזיר מחוסר תגלחת טומאה, שהרי הוא ירד לטבול ועדיין לא טבל, והתגלחת היא אחרי הטבילה, טמא, אבל אם מחוסרים רק הערב שמש טהורים, כיון שהשמש שוקעת ממילא.

מתי יולדת שהפילה אחרי הלידה, מביאה רק קרבן אחד גם על הלידה וגם על ההפלה - יולדת שנתעברה והפילה לפני מלאת ימי טהרה מביאה קרבן אחד על הלידה וההפלה, וכן הדין אם חזרה והפילה בתוך מלאת ימי טהרה של ההפלה הראשונה, כיון דמיחסרא קרבן ולא הגיע זמן הראוי להביא קרבן, דכתיב "בכל קודש לא תגע ואל המקדש לא תבוא עד מלאת ימי טהרה", וכיון שחזרה והפילה אינה יכולה להביא את הקרבן הראשון עד מלאת ימי הלידה השניה, ולכן היא נפטרת בקרבן אחד. אבל אם הפילה ביום מלאת או אחר מלאת, מביאה ב' קרבנות, דכתיב "ובמלאת ימי טהרה תביא" - ביום מלאת תביא תוך מלאת לא תביא, ואף דמיחסרא הערב שמש דמי לא עסקינן באשה שלא טבלה שבועיים אחרי הלידה שאף אחרי שמונים יום אינה ראויה להביא קרבן על הלידה הראשונה, וא"כ למה מביאה קרבן נוסף על הלידה שאחר מלאת, שמשא ממילא שקעה, וכ"ש שהטבילה אינה חסרון כיון שיש מקוה ובידה לטבול.

פינוי מת מקברו
מת שנקבר במקום קבוע אסור לפנותו, וכן חוששים שיש קברים נוספים במקום זה, אבל מת שנקבר באופן זמני מותר לפנותו עם תפוסתו, ואין חוששים לקברים נוספים במקום זה (-שכונת קברות),
ויש מתים שמותר לפנותם ללא תפוסתם ואין חוששים שיש שם קברים נוספים, ופרטי הדינים בזה יבוארו להלן.

המוצא מת מושכב בדרכו, מותר לפנותו עם תפוסתו, ואף שאסור לפנות קבר ידוע, היינו דווקא כשנודע שנקבר בקביעות, אבל בנמצא כיון שלא נודע הקבר לבני אדם נכון לומר שנקבר שם לאקראי. וכן הדין בשני מתים. אבל ג' מתים שקבורים בשטח שבין ד' אמות לח' אמות, הרי זו שכונת קברות, ואסור לפנותם, שהיה דרכם לקבור במערות, ומבואר בב"ב (ק"ב.) דסבר האי תנא שתוכה של מערה ד' אמות על שמונה, והוא לא מצא את שלשת המתים בתוך ד' אמות, דרוחב הכוך אמה ובין כוך לכוך אמה, וחצי אמה מקום פנוי בזויות המערה, נמצא שבתוך ד' אמות יש ב' כוכים, וכוונת התנא שאם מצא ג' מתים כפי הסדר הראוי לקבור שלשה מתים במערה ד' על ח', שבר וחב המערה יש ב' כוכים, והשלישי לא יהיה מרוחק יותר מאמה וחצי. כך פירש ר"ת. ודלא כרשב"ם שביאר שבתוך ד' אמות מצא ג' כוכים. וצריך לבדוק מהמת כ' אמה כשיעור ב' מערות וחצר, שמערה אחת היא ח' אמות, והחצר שש, ועוד מערה לנפלים (דרגילות ליד מערה גדולה לעשות מערה לנפלים) שהיא ארבע על שש, (ויש מעמידים את המשנה כרבנן שמערה היא ארבע על שש, ולפ"ז שתי מערות זה י"ח, ובדק מערה ראשונה באלכסון כדי לחפש ולבדוק היטב, והעיקום מוסיף ב' אמות). ואם מצא מת נוסף בודק ממנו עוד כ' אמה, שרגליים לדבר שיש כאן בית קברות, שאף שמצא שם רק מת אחד, כיון שמצא ליד זה ג' מתים חוששים לשכונת קברות. (ואם בדק כ' אמה ברוח אחת ולא מצא, מתים אלו דינם כשכונת קברות, אבל לא צריך לבדוק בשאר הרוחות, דעילא מצאו וטיהרו את ארץ ישראל. וי"מ שהנדון אם צריך לחפור בעומק עד שיגיע לסלע או לקרקע בתולה. ס"ה:). ומת שהיה ידוע שנקבר כאן, אסור לפנותו ויש לו תפוסה.

ס"ה. מתי מותר לפנות מת מקברו בלא תפוסתו ואין דין שכונת קברות- הרוג כדאמרינן בסמוך שמת שחסר אין לו תפוסה או שכונת קברות, וכן הקבור יושב או שראשו מונח בין ירכותיו דדילמא הוא עכו"ם, דישראל אין קוברים כך, או מי שנקבר חסר (קשה להבין הטעם, ושמא זה הלכה למשה מסיני), או שנקבר ראשו של אחד בצד מרגלותיו של השני וכן השני, דשמא הם עכו"ם, מותר לפנותם בלי תפוסתם, ואין להם דין שכונת קברות.

ג' מתים שאחד או שנים מתוכם היה ידוע שהם קבורים שם, יש להם דין תפוסה, אבל אין דין שכונת קברות אלא

כששלשתם ידועים או ששלשתם נמצאו. לרשב"ם דין זה הוא הלכה למשה מסיני, ולר"י הטעם הוא שבכהאי גוונא שאחד נודע תחילה אין ראיה שנקברו שם בקביעות.

תפוסה- מקור דין תפוסה הוא מדכתיב "ונשאתני ממצרים"
- טול עימי. לבן עזאי ורבי אלעזר בן פדת (שהוא אמורא) נוטל את העפר תיחוח, וחופר בקרקע הבתולה ג' אצבעות מפני שמוהל המת יורד בקרקע עד ג' אצבעות. ולרבי אלעזר ברבי צדוק נוטל את שברי הארון של שיש ואת רגבי האדמה שתחתיו, וזורק את החלקים שודאי אינם מן המת, ומניח את הספיקות במקום המוצנע שלא יטמאו עושי טהרות, והשאר שהוא ודאי מן המת דינו כמת ומצטרף לרוב בניינו או מניינו של מת ולרובע עצמות לטמא באהל ולמלוא תרווד רקב וא"צ ליטול מהקרקע בתולה, דאינו נוטל אלא מה שהוא ודאי או ספק מן המת. ס"ה: אם מצא מת ופינהו, ואח"כ מצא עוד מת ופינהו, ואח"כ מצא עוד מת, ללישנא קמא אסור לפנותו דאיגלאי מילתא שקברוהו שם בקביעות, וי"ג שיש בזה דין שכונת קברות לבדוק משם ולהלן כ' אמה, וא"צ להחזיר את הראשונים. וללישנא בתרא מותר לו לפנות גם את השלישי, ואין דינם כשכונת קברות, דבאחד לא נתקן דין שכונת קברות, ושמא זה הלכה למשה מסיני, דמצאו עילא לטהר את ארץ ישראל ואין להחזיק טומאה
ולהחמיר.

ספק נגעים- אדם טהור שיש לו ספק נגע, כגון שבאו שנים לכהן עם בהרת, באחד היה כגריס ובשני כסלע, ואחרי שבוע שניהם היו כסלע, ואין ידוע מי היה כגריס ופשה הנגע, טהור מפני שהוא בחזקת טהרה, אבל אדם שכבר נטמא בנגע ספיקו טמא, כגון במקרה הנ"ל שבשניהם נמצא נגע כשיעור סלע ועוד, וטימאם הכהן, ולבסוף נמצא שבשניהם הנגע כסלע, [דמי שמתחילה היה בו כגריס נשאר בטומאתו].

ואם יש בהרת ושיער לבן ואין יודעים מה קדם, (שאם בהרת קדמה טמא, ואם שיער לבן קדם טהור) לת"ק טמא, ולרבי יהושע טהור, דכתיב "לטהרו או לטמאו" פתח הכתוב בטהרה תחילה.

מתי נחשב שמת מחמת המכה- המכה את חברו ואמדוהו

למיתה, והקל ממה שהיה, ואח"כ חזר והכביד ומת חייב, ורבי נחמיה פוטר לפי שרגלים לדבר שהוא חולה.

ס"ו. זיבה באונס -

אדם טהור שראה זיבה בפעם הראשונה או השניה בודקים אותו בז' דרכים, במאכל, ומשתה, ובמשא, ובקפיצה, ובחולי, ובמראה שראה איש ואשה נזקקים זה לזה (ולרבי יהודה ה"ה אם ראה בהמה חיה ועוף נזקקים זה לזה), ובהרהור.
אדם שכבר נעשה זב אין בודקים אותו, והוא טמא גם באונס במאכל ומשתה וכו' כנ"ל, שהם דברים שגורמים לזיבה, (והיינו בראיה שלישית לרבנן שמחייבים בה קרבן, ובראיה רביעית לרבי אלעזר, דהא דכתיב "מבשרו" ולא מחמת אונסו לא קאי אלא על שתי ראיות לרבנן ושלש ראיות לר"א, דכתיב "והזב את זובו לזכר ולנקיבה" והזב ראיה ראשונה את זובו ראיה שניה, לזכר ולנקיבה זו ראיה נוספת שהוקש בה זכר לנקיבה שנקיבה מטמאה גם באונס, וקמיפלגי אם דורשים אתין שר"א דורש אתין וממילא ההיקש נאמר בראיה הרביעית), וטמא גם באופנים הבאים, מפני שרגלים לדבר. בספק, והיינו כשראה ויש ספק אם זה מחמת שכבת זרע או מחמת ראיה כגון שמצא על הבגד זיבה ושכבת זרע, ואין ידוע אם באו כל אחד בפני עצמו ויסתור שבע, או שבאו יחד ולא יסתור אלא יום אחד. ואין הכונה שמטמאים כשיש ספק אם ראה.
ושכבת זרעו מטמאה במשא מחמת עצמה, וכמ"ד ששכבת זרעו מטמאה במשא כיון שכבר נטמא, אבל שכבת זרע של טהור אינה מטמאה במשא, (לת"ק מטמאה כל מעת לעת דכתיב "מקרה לילה", ולרבי יוסי רק באותו היום דכתיב "והיה לפנות ערב ירחץ במים" דמשמע אף אחר שפנה הערב ימתין עד שיעבור מעת לעת, ו"מקרה לילה" היינו שכך הדרך), אבל לר"א אינו מטמא במשא, ולרבי יהושע היא עצמה אינה מטמאה במשא, אך יש בה טומאת משא מפני שא"א שלא יהיה בה צחצוחי זיבה. ואין הכונה כאן לטומאת מגע, דלא גרע משכבת זרע של טהור שמטמאה במגע אפילו כשלא היה טמא לפני כן.

הרואה זיבה לאחר קרי בתוך מעת לעת תולה הראיה בקרי. ואין הטעם משום שראה מחמת חולשה שנגרמה מחמת שנתרוקן מהשכבת זרע, וחשיב ראיה באונס, (דנימא שאם הוחזק בזיבה אין תולין כיון שאונס אינו פוטר בכהאי גוונא), שהרי גר שנתגייר מטמא מיד בזיבה, ואין תולים בקרי שראה לפני שנתגייר, אף שגם בו שייך חולשה, אלא ודאי זה גזירת הכתוב דכתיב "והיה לפנות ערב ירחץ במים" מלמד שהקרי פוטר זיבה כל מעת לעת, ולכן אף אם היה טמא הקרי פוטר זיבה.

אם שמואל הנביא היה נזיר - לרבי נהוראי היה נזיר דכתיב "ומורה לא יעלה על ראשו", שהרי גם בשמשון שנאמר בו "נזיר אלוקים יהיה הנער מן הבטן" כתיב "ומורה", ואמר לו רבי יוסי שהכונה שלא יהיה עליו מורא בשר ודם, וענה לו רבי נהוראי שהרי מצינו ששמואל אמר "איך אלך ושמע שאול והרגני".

ס"ו: ברכה וענית אמן- י"א שהעונה אמן כמברך אלא שממהרים לתת שכר למברך תחילה, ומהאי טעמא אמר רב לחייא בנו שיחטוף ויברך, וכן אמר רב הונא לרבה בנו. וי"א שגדול העונה אמן יותר מן המברך.

תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם.

הדרן עלך מסכת נזיר

מסכת סוטה

המקנא

ב' סדר המסכתות כתובות נדרים נזיר סוטה- כיון שבמסכת כתובות נשנה פרק המדיר, שנה התנא אחרי כתובות את מסכת נדרים, ואח"כ שנה התנא מסכת נזיר מפני שזה דומה לנדרים שהנזירות באה ע"י נדר (ועיקר הדבר שמסכת נזיר נמצאת בסדר נשים, זה אגב סוטה. תוד"ה המקנא), ואח"כ שנה התנא מסכת סוטה, כמו שאמר רבי בברייתא שהתורה הסמיכה פרשת נזיר לפרשת סוטה כדי לומר שכל הרואה סוטה בקלקולה בניוולה ובבושתה, דקושרין חבל למעלה מדדיה, יזיר עצמו מן היין, שהיין מביא לידי קלות ראש והוא גרם לה.

ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני וזה אפילו אם הנקיבה עדיין לא נולדה. תוד"ה קודם), ואין הזיווג לפי מעשיו, אלא לפי המזל, ואף שהכל גלוי לפניו, מ"מ הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. וכל זה בזיווג ראשון, אבל בזיווג שני אין מזווגים לאדם אשה אלא לפי מעשיו צנועה לצדיק ופרוצה לרשע , דכתיב "כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים", וקשין לפני המקום לזווגם לפי שאינה בת זוגו, כקריעת ים סוף שנשתנו סדרי בראשית, דכתיב "אלוקים מושיב יחידים (בעל ואשה שהיו יחידים) ביתה, מוציא אסירים (בני ישראל ממצרים) בכושרות (-בזמן הראוי לכך שאין בו לא חמה ולא צינה)".

עדים בקינוי ובסתירה ובטומאה
אשה שיש עדים שזינתה, אם זה היה במזיד ובהתראה ונתקבלה עדותם בבי"ד היא והבועל חייבים מיתה, ואם לא היתה התראה חייב לגרשה, אבל כשאין עדים שזינתה אלא בעלה חושדה בזנות וקינא
לה ונסתרה, אסורה לבעל ולבועל ולתרומה עד שתעשה כסדר האמור בפרשה לענין שתית המים המרים.
ולהלן יבואר כמה עדים צריך על הקינוי או על הסתירה, והאם עד אחד שנטמאה מחשיב אותה לסוטה ודאי שהבעל חייב לגרשה ואין לה כתובה.

כתיב בפרשת סוטה "ועד אין בה והיא לא נתפסה, ועבר עליו רוח קנאה וכו' והביא האיש את אשתו אל הכהן וכו' ", והיינו שפרשת השקאת סוטה נאמרה באופן ש"עד אין בה", והגמרא מוכיחה ש"עד" הכונה לשני עדים, וא"כ "עד אין בה" הכונה שאין בה שני עדים אלא עד אחד. וא"כ יש לברר על מה אותו עד מעיד, כדי לתת
לה דין סוטה ספק, האם הכונה לקינוי או לסתירה או לטומאה.

קינוי- לרבי אליעזר ורבי יהושע צריך לקנא ב פני ב' עדים, דכתיב "בה" (עד אחד נאמן, וכדלהלן) ולא בקינוי, ואם קינא שלא בפני ב' עדים אינה נאסרת בסתירה ואינו משקה . ולרבי יוסי ברבי יהודה מספיק עד אחד על הקינוי או על פי עצמו, דהא דכתיב "ועד אין בה" היינו בה ולא בסתירה, דסתירה לא הוקשה לטומאה, דהא דכתיב "ונסתרה והיא נטמאה" היינו ששיעור סתירה הוא כדי טומאה, וחכמים השיבו שלדבריו אין סוף דפעמים לא קינא ויאמר שקינא, ולרבי יוסי ברבי יהודה אף לסוברים שסתירה על פי עד אחד יש לחוש שלא נסתרה ויאמר שנסתרה, ואמנם יש לחלק דבלא קינוי ליכא עיקר -שע"י הקינוי הסתירה אוסרת, ובלא סתירה איכא עיקר.

סתירה- לרבי אליעזר הבעל משקה אותה אף שנסתרה על פי עד אחד, או על פי עצמו שאומר ראיתיה שנסתרה אחרי שקינאתי לה, ואסורה עליו עד שתשתה, ולא ילפינן מ"בה" אלא קינוי ולא סתירה, דהנה קינוי הוקש לטומאה דכתיב "וקינא את אשתו והיא נטמאה", וסתירה הוקשה לטומאה דכתיב "ונסתרה והיא נטמאה ", ומאידך הפסוק ממעט אחד מהם

מדכתיב "בה", ועדיף למעט סתירה שהיא אתחלתא דטומאה. ולרבי יהושע (ורבי יוסי ברבי יהודה) צריך ב' עדים שנסתרה כדי להשקותה, דגם זה נלמד מ"בה" ולא בקינוי ולא בסתירה.

טומאה- עד אחד נאמן על הטומא ה לכו"ע אם יש עדים על הקינוי וסתירה, ואין האשה שותה אלא יוצאה בלא כתובה ואסורה לבעל ולבועל ולטומאה, דכתיב "ושכב איש אותה שכבת זרע ועד אין בה" והיינו שאין בה שני עדים (דכתיב "לא יקום עד אחד באיש", הכתוב פירט "אחד " לומר שסתם עד היינו שני עדים) ובא הכתוב להחמיר ולדונה כמזידה, אך יש בה עד אחד, ואמר רחמנא שאם "היא לא נתפסה" אסורה. וכתבו התוס' (ד"ה כל) דהא דכתיב "ועד אחד לא יענה בנפש למות" הכונה לאחד מן התלמידים. והא דכתיב "לא יומת על פי עד אחד" לומדים מזה דין עדות מיוחדת, שכל אחד רואה מחלון אחר. והא דכתיב בשבועת העדות "והוא עד" ומחייבים אפילו בעד אחד, שאני התם שחיוב השבועה תלוי בהפסד הממון.

ואי לאו קרא ד" לא יקום עד אחד", הוא אמינא דהא דכתיב "ועד אין בה" היינו ללמד שעד אחד אינו נאמן בה אלא דווקא שניים נאמנים, היכא ש"היא לא נתפסה", דלולא קרא הוא אמינא שאע"פ שבכל עדויות שבתורה צריך ב' עדים כאן מספיק אחד, כיון דאיכא רגלים לדבר ע"י שקינא לה ונסתרה, קמ"ל שסתם עד היינו ב' עדים, אבל אחד נאמן על
הטומאה.

והטעם שעד אחד נאמן, לפי שרגלים לדבר שהרי קינא לה ונסתרה ועד אחד מעיד שהיא ט מאה, (ואף שהתורה כתבה את הקינוי אחרי הסתירה והטומאה, מ"מ "ועבר" היינו שכבר עבר לפני כן, דאי כבר נסתרה ונטמאה למה צריך קינוי, אבל "ועבר לכם כל חלוץ משמע להבא, דכתיב "ונכבשה הארץ לפניכם ואחר תשובו" . ג.).

יש להזהר מלקנא בזמן הזה, שמא הלכה כרבי יוסי ברבי יהודה שקינוי מועיל ע"פ עצמו, ותיסתר, וכיון שאין מי סוטה לבודקה, תיאסר עליו לעולם.

מה נחשב קינוי וסתירה- אם הבעל אמר לאשתו אל תדברי עם איש פלוני ודיברה עימו בלא להתייחד עימו, (או אפילו נסתרה אחר שאמר אל תדברי, וה"ה כשאמר אל תסתרי ודיברה. ה:), אינה נאסרת לבעלה, ולתרומה אם היא אשת כהן, עד שתשתה, אבל אם אמר לה אל תסתרי עם איש פלוני (רש"י שם) ונסתרה ושהתה כדי טומאה -העראה, אסורה לבעלה ולתרומה, ואף שזה ספק אם נבעלה, ילפינן לקמן (כ"ח.) מדכתיב ג"פ לשון טומאה, "וקנא את אשתו והיא נטמאה" "ונסתרה והיא נטמאה" "תחת אישה ונטמאה", שאסורה מספק לבעל, ולבועל (אם יגרשנה בעלה או ימות), ולתרומה. ואם מת לפני שהשקה ואין לו בנים והיא זקוקה ליבם, חולצת כדי להתירה לשוק, ולא מתייבמת.

מהו לשון קינוי, ואם מותר לקנא
לתנא דמתני' אסור לאדם לקנא לאשתו מפני שמביא לידי מריבה, ואת האשה לידי ניוול אפילו אם היא טהורה.

ר"ל סובר שקינוי ע"פ עצמו, ולשון קינוי הוא שבודלת מבני אדם ובאים לידי קנאה כעס, כיון שאינם יודעים מהקינוי.

אביי סובר שקינוי הוא ע"פ שניים, ולשון קינוי הוא שזה גורם קנאה בינו לבינה, אבל לא לשאר ב ני אדם שהרי יודעים שקינא לה ע"י העדים, וממילא אינם שונאים אותה.

ג. ולמ"ד מותר לקנאות קינוי הוא מלשון התראה, כדכתיב "ויקנא ד' לארצו".

אדם כגון אשה פרוצה עובר עבירה בסתר, הקב"ה מכריז עליו בגלוי ע"י שנותן בלב בעלה לקנא לה והענין מתפרסם בגלוי.

אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנסה בו רוח שטות.

ועבר עליו רוח קנאה- אין אדם מקנא לאשתו אא"כ עברה עליו רוח ממרום, דכתיב "ועבר עליו רוח". רבנן אמרי רוח טומאה הבאה ע"י שטן להחטיאו להקניט את אשתו, ורב אשי אמר רוח טהרה ששונא את הפריצות. ומסתברא כמ"ד רוח טהרה, שהרי נחלקו רבי ישמעאל ור"ע אם הקינוי רשות או חובה, וכי רשות או חובה לאדם להכניס לעצמו רוח טומאה.

רשות או חובה -

נחלקו רבי ישמעאל ור"ע בהא דכתיב "וקנא את אשתו", "ולאחותו הבתולה ... לה יטמא", " לעולם בהם תעבודו". לרבי ישמעאל דברים אלו הם רשות, ולר"ע הם חובה. ואין מחלוקתם בכל התורה דנימא שאין כל המצוות חובה לרבי ישמעאל, אלא דווקא במקרים אלו פליגי בקראי, וכדלהלן. וכתבו התוס'

(ד"ה רבי) שלרבי עקיבא שג' דברים אלו הם חובה, אין יותר מתרי"ג מצוות, לפי שיש ג' מצוות שרבי ישמעאל לומדם מהפסוק ולר"ע זה אסמכתא והוא דורש מהפסוק דבר אחר.

בקנוי לרבי ישמעאל קמ"ל שאדם רשאי לקנא לאשתו, ואינו עובר על "לא תשנא את אחיך בלבבך", ונחלקו אם קנוי בתרא נאמר למצוה, או שנשנית הפרשה לדבר אחר שנתחדש בה אע"פ שא"צ לחזור ולכתוב לשון קנאה.

בטומאת כהן למת סובר רבי ישמעאל שכיון שהתורה אסרה לכהן להטמא למתים איצטריך "כי אם לשארו" להתירו להטמא לקרובים אלו, ומ"לה" דורשים שאינו נטמא לאבריה אם אחד מקרוביו הוא מוכה שחין ואבריו נופלים (שהרי אבר מן החי מטמא כאבר מן המת), וכתיב "יטמא" איידי דכתב "לה". ולר"ע "לה יטמא" מיותר ולומדים מזה שזה חובה ונ"מ לדין עוסק במצוה, ולענין לטמאותו בעל כרחו. (תוד"ה לה), דאם בא לומר שאינו נטמא לאבריה די לכתוב "לה".

ג: ובעבדים סובר רבי עקיבא דכיון דכתיב "לעולם בהם תעבודו" הוי חובה שאסור לשחרר עבדו, דאי ללמד להתיר עבדות בבן של אחד מן שבעים האומות שבא על כנענית או שאר ז' אומות, למרות שכתוב "לא תחיה כל נשמה", דהולכים אחר האב ומותר לחיותו (ומכאן לומדים שבאומות הולכים אחר הזכר. תוד"ה למשרי), הא כתיב "וגם מבני התושבים

הגרים עמכם מהם תקנו", אבל כנעני שבא על אחת מן האומות והוליד ממנה בן, הבן אסור, דכתיב "אשר הולידו בארצכם" שנולדו מבני אומות אחרים שנשאו נשים בארצכם, ולא מן הגרים בארצכם שנולדו לבני ארצכם ממקום אחר מבנות שאר האומות, והביאום לבניהם לגור שם, ומ"ובאחיכם בני ישראל וכו' " לומדים שאסור להשתעבד באחיכם עבודת עבד. ולרבי ישמעאל כיון דכתיב "ובאחיכם וכו' " כתיב נמי "לעולם בהם תעבודו", ולא ילפינן מיניה דהוי חובה.

זנות או כעס באשה מזיק לבית כיון שהאשה מתעסקת בזה ואינה עושה מלאכתה ואינה משמרת ביתה, ומפקירה את של בעלה למנאפים, אבל באיש לא.

זנות בישראל גורמת לסילוק השכינה מתוך הבית, דאינו יכול
לראות בעבירות שבבית.

כל העושה מצוה אחת בעוה"ז מקדמתו והולכת לפניו לעוה"ב, וכל העובר עבירה אחת בעוה"ז מלפפתו והולכת לפניו ליום הדין. ולרבי אלעזר היא קשורה בו ככלב, דכתיב "ולא שמע אליה לשכב אצלה (-בעוה"ז) להיות עימה (לעולם הבא).

נאמנות עד אחד בטומאה ובקינוי וסתירה- עד אחד נאמן על הטומאה אע"פ שאוסרה איסור עולם, דכתיב "ועד אין בה". אבל על קינוי וסתירה אין נאמן ע"א אע"פ שלא אוסרה איסור עול ם שהרי אם תשתה ותימצא טהורה מותרת לבעלה ולתרומה, דכתיב באשה מקלקלת "בה" ולא בקינוי וסתירה. ועל טומאה בלא קינוי וסתירה אין ע"א נאמן דילפינן דבר דבר מממון, ובסוטה נאמן משום דרגלים לדבר.

שיעור סתירה האוסרת

ד. שיעור סתירה הוא כדי שיעור טומאה בלא הריצוי שמפתה אותה ומדבר על ליבה עד שמתרצה, והיינו כדי ביאה דאיכא למימר שקודם הביאה נתרצית לו, והיינו כדי העראה כדי נשיקת אבר באותו מקום, ולא כדי גמר ביאה. ולהלן יבוארו כמה שיטות מהו שיעור זה, וכל השיעורים דלהלן הם מאחרי התרת הסינר. תוד"ה
כמה.

לרבי ישמעאל הוא שיעור הקפת דקל הליכה סביבות דקל. ולרבי אליעזר כדי מזיגת הכוס במים, וסתם כוס רביעית, והוא שיעור חזרת דקל והיינו חזרה ברוח שהרוח דוחפתו לענף והוא חוזר למקומו, ולא הקפה. (הגמ' מסתפקת אם השיעור חזרת דקל הוא כדי הליכה וחזרה, או רק כשישוב למקומו שינוח מנענועו).

ולרבי יהושע כדי למזוג יין ולשתותו.

לבן עזאי כדי לצלות ביצה, והוא שיעור לשתות יין המזוג .

לרבי עקיבא כדי לצלות ביצה ולגומעה, וריב"ב אמר לר"ע דלדבריו צריך להיות השיעור הוא כדי לגמוע ג' ביצים זו אחר זו, שזה שיעור צלייה וגמיעה, אלא השיעור כדי לגמוע לבד.

לרבי אליעזר בן ירמיה כדי לקשור גרדי נימא, והגמ' מסתפקת אם איירי שראשי החוט רחוקים או קרובים.

ולחנין בר פנחס כדי שתושיט ידה לתוך פיה ליטול קיסם מבין שיניה, (הגמ' מסתפקת אם מיהדק או לא).

לפלימו כדי שתושיט ידה לסל ליטול ככר. והגמ' מסתפקת אם הככר מהודק בסל או לא, ואם הסל חדש ונח יותר להשתמש בו שאין בולטים בו ראשי קיסמים או ישן, ואם הככר חם וצריך להוציאו בנחת שלא ישמט או קר, ואם הוא מחיטים שהוא חלק יותר ונשמט או מ שעורים, ואם הוא רך מעיסה רכה והוא נשמט יותר או קש ה.

כל אחד ואחד מה תנאים בעצמו שיער כמה הוא שוהה, (ובן עזאי שלא נשא מפני שנפשו חשקה בתורה י"ל שנשא וגירש, או ששמע מרבו, או ד "סוד ד' ליראיו"). וקמ"ל שא"צ כדי רצוי ביאה ולא כדי גמר ביאה, אלא כדי העראה בלא רצוי.

ד: כל הבא על אש ה זונה, לסוף מבקש ככר לחם.

נטילת ידים

כל המזלזל בנטילת ידים -שאוכל תמיד בלא נטילת ידים נעקר מן העולם דהעובר על דברי חכמים חייב מיתה, דכתיב "ופורץ גדר ישכנו נחש". רש"י. והתוס' (ד"ה נעקר) הקשו שהרי על כל תקנות חכמים נאמר שהעובר עליהם חייב מיתה, ועוד דבשבת (ס"ב:) מבואר שעונשו עניות. ולכן ביארו שהמזלזל בקביעות נעקר מן העולם ע"י עניות, שזה קשה ממיתה ע"י נחש. והא דמבואר שהמשתף שם שמים ודבר אחר, וכן המשתמש בכתרה של תורה, נעקר מן העולם, היינו ע"י מיתה חטופה או משונה, ולא ע"י עניות.

מים ראשונים שלפני המזון צריך להגביה ידיו (–ראשי אצבעותיו) למעלה, שהמים ירדו לצד זרועותיו, שמא יצאו המים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את הידים, שהמים השניים מטהרים את המים הראשונים שנטמאו מהיד, וחכמים גזרו טומאה על הידים עד הפרק, ואם יצאו מים ראשונים שהם טמאים חוץ לפרק , ולא נטל עליהם מים שניים וחזרו ליד נטמאה היד, ולכן יגביה ראשי אצבעותיו שלא יחזרו מים הראשונים ליד ויטמאוה.

מים אחרונים שחייבו חכמים ליטול מפני מלח סדומית שמסמא את

העיניים, צריך להשפיל ידיו למטה כדי שתרד הזוהמא של התבשיל
שבידיו.

כל האוכל פת בלא ניגוב ידים, שזה דבר מאוס, כאילו אוכל לחם טמא.

כל הבא על אשת איש, אפי' למד תורה (היקרה מפנינים - כהן גדול שנכנס לפני ולפנים, דאפי' ממזר ת"ח קודם לכהן עם הארץ לפתוח ראשון ולברך ראשון) היא תצודנו לדינה של גיהנום. וכתבו התוס' (ד"ה נעקר) שאין לו תקנה, כדמצינו שכל הבא על אשת איש ואסרה על בעלה נטרד מן העולם, והיינו עם אותו עוון, וזה חמור כמו בא על אחותו והוליד ממנה ממזר. והא דמבואר בב"מ (נ"ט.) שכל הבא על אשת איש ואסרה על בעלה מיתתו בחנק ויש לו חלק לעוה"ב, מיירי בעשה תשובה וקיבל יסורים, וחנק כיסורים דתנן כל המומתים מתוודים.

גנות גסות הרוח

כתב המאירי וז"ל הגאוה מדה שנואה ומשקצת וצריך להרחיק ממנה הרבה, וכו', והיא מדה שבעליה מתגאים על שאר בני אדם שלא לשם שמים, אלא דרך גאוה וקנאה ונצוח וכפירת כל מעלה שבזולתם, ועל זו נאמר כאן שהוא כאלו עובד ע"ז, שהרי קנאתו ורוע טבעו מביאו לחלוק על האמת בכל דבר כדי להשפיל שכנגדו וכן מה שאמרו עליו שהוא כאלו כופר בעיקר וכאלו בא על העריות, ועל זו הזהירה תורה "השמר לך פן תשכח את ד' אלקיך". עכ"ל.
כל שיש בו גסות הרוח כאילו עובד עבודת כוכבים, וי"א כאילו כפר בעיקר, וי"א כאילו בא על כל העריות, וי"א כאילו
בנה במה לעבודת כוכבים.

כל שיש בו גסות הרוח אפי' הקנהו להקב"ה שמים וארץ ע"י ששיבחו על הכל כאברהם שקראהו "קונה שמים וארץ", לא ינקה מדינה של גיהנום, וי"א אפי' קיבל תורה מיד הקב"ה כמשה רבינו לא ינקה וכו', וי"א אפי' עושה צדקה בסתר, למרות שצדקה בסתר כופה אף וחימה.

ה. אזהרה לגסי הרוח מדכתיב "שמעו והאזינו אל תגבהו", וי"א מדכתיב "ורם לבבך ושכחת" ו על השכחה הוא מוזהר דכתיב כתיב "השמר לך פן תשכח" (דכל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא בלא תעשה).

כל שיש בו גסות הרוח לסוף מתמעט מחשיבותו, ואין לו קיום בעולם, ואם חוזר בו נאסף בזמנו, ואם לאו נופל כמו הקוצים שעל השיבולת שנשברים ונופלים מאליהם, וי"א כשיבולת עצמה והיינו כאדם שנכנס לתוך שדהו שמלקט את השיבולים הגבוהות תחילה.

כל שיש בו גסות הרוח ראוי לגודעו כאשירה, ואין עפרו ננער בתחית המתים, ושכינה מיללת (-מקוננת) עליו, והקב"ה אומר

אין אני והוא יכולים לדור בעולם (וי"א דקאי על מספרי לשון הרע), ואפי' פורענות קלה עוכרתו -טורפתו ומאבדתו, (שהרי אפילו ים רוח עוכרתו, כ"ש אדם שאין בו אלא רביעית אחת שבה הוא מתקיים, דהלכה למשה מסיני שרביעית דם מטמאה באהל מפני שהיא נפש וכתיב "על כל נפשות מת לא יבוא". ור"ח

(תוד"ה אדם) מבאר שיש רביעית דם צלול שממנו משתית הלב), ולבסוף
נפחת מתמעט מחשיבותו ונעשה פחות שבאנשים.

מעלת הענוה

הקב"ה משרה שכינתו על נמוכי הרוח, שהרי הניח הקב"ה כל הרים וגבעות כגון תבור וכרמל שבאו שם, והשרה שכינתו על
הר סיני.

מידת בשר ודם גבוה רואה גבוה ולא את השפל, והקב"ה גבוה ורואה את השפל.

ת"ח צריך שיהא בו אחד משמונה שבשמינית גאוה כדי שעמי הארץ לא יסתוללו בו, ויהיו דבריו מתקבלים עליהם בעל כרחם . ואם יש בו יותר, או שאין בו כלל, יהא בשמתא שאם אין לו אין בני עירו יראים ממנו ואין בידו להוכיחם. ור ב נחמן בר יצחק אמר לא מינה ולא מקצתה כיון שהיא תועבת ד'.

אין תפילתו של אדם נשמעת אא"כ משים ליבו רך כבשר. והתורה משבחתו דכתיב "ובשר וכו' ונרפא". ורבי יוחנן לומד מהשם אדם שזה ר"ת אפר דם מרה (לחלוחית מרה היוצאת מהכבד בזמנים מסוימים ולפי המאכל שאוכל ומביאה לאדם חוליים נגעים

וכאבים, ויש מרה שחורה ויש מרה לבנה), שאין במה להתגאות כי כולו הבל, וכן בשר זה ר"ת בושה סרוחה רימה, וי"א שאול.

ה: כמה גדולים נמוכי הרוח לפני הקב"ה, שחשובים כאילו הקריבו כל הקרבנות, דכתיב "זבחי אלוקים רוח נשברה". ולא עוד אלא שאין תפילתו נמאסת.

כל השם ארחותיו בעוה"ז מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה, זוכה ורואה בישועתו של הקב"ה.

מדוע סוטה חולצת ולא מתייבמת

סוטה ספק, והיינו שבעלה קינא לה ונסתרה, היא נאסרת עליו, עד שישקה אותה כסדר האמור בפרשת סוטה והמים יבדקו אם זינתה.
ואם בעלה מת לפני שהספיק להשקותה חולצת ולא מתייבמת. ולהלן יבואר מדוע אינה מתייבמת, ומדוע היא צריכה חליצה.

אשה שבעלה קינא לה ונסתרה אינה מתייבמת דכתיב "ויצאה מביתו והלכה וה יתה לאיש אחר" למה לי למיכתב לאחר, לומר לאחר ולא ליבם, אם הבעל לא גירשה אחרי שמצא בה ערות דבר, וכוונת הפסוק שבין בגט בין במיתה יכולה להנשא לאיש אחר ולא ליבם שאינו אחר כיון שהיא נזקקת לו מכח הנישואין הראשונים, ומ"מ צריכה חליצה כמו שמבעלה צריכה גט דכתיב "וכתב לה ספר כריתות". וכתבו התוס' (ד"ה לאחר, השני) שאף שמדובר בסוטה ודאי, שא"צ חליצה, "לאחר" לא איצטריך אלא ליוצאה משום סתירה. עוד כתבו התוס' (ד"ה אילו) שאף שסוטה ודאי צריכה גט ומ"מ פטורה בלא חליצה, שאני התם דכתיב בה טומאה שהיא כערוה גמורה, ואיילונית כשהכיר בה ואשת סריס אף שצריכות גט פטורות מחליצה משום שהפטור מיבום הוא כיון שלא צריך יבום, והם מותרות לבעל. עוד כתבו התוס' (ד"ה לאחר, הראשון) שבלשון הפסוק יבם לא איקרי אחר, וכן בהא דכתיב "אם מכר את השדה לאיש אחר" לא מרבים אח אלא משום דכתיב "איש", וכן בהא שהגמרא (קידושין י"ג:) לומדת מדכתיב "פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה" שמיתת הבעל מתירה את האשה, הגמרא אומרת שאין הכונה ליבם דיבם לא איקרי אחר. אבל בלשון הכתובה "כשתנשאי לאחר תיטלי מה שכתוב לכי" גם היבם בכלל. אך הקשו התוס' שהגמרא בקידושין (ס"ז:) לומדת מ"והיתה לאיש אחר" שאין קידושין תופסים באחות אשה.
וי"א שהתורה הצריכה אותו לגרשה כדי שלא תסתור את ביתו, ואין אומרים לו לייבם כדי שלא תסתור גם את ביתו דכתיב "אשר לא יבנה" לבנות ולא לסתור. (תוד"ה דלא), (ומ"מ אחר יכול לשאתה, אבל לא אורים לו לעשות זאת בעל כרחו, משא"כ יבם שמצות יבום קודמת למצות חליצה, ובסוטה אשמועינן קרא שאסור ליבמה לפי שלא שייך בה יבום והויא כאשת אח שלא במקום מצוה).

ו. וי"א דילפינן מ"אחר" שאינו כראשון שעשה כהוגן שהוציאה מביתו, ועל כן אין לחייבו לייבם, (ומ"מ אם מת הבעל השני מתייבמת, כיון שתחתיו לא נסתרה וי"ל שחזרה בה, ואין קרוי אחר אלא הנושאה מתוך אלמנות או גירושין של מי שקלקלה תחתיו).

וי"א שאסורה על היבם ק"ו מהבעל, שאם נאסרה ב בעלה שהיה מותר לה, באסור לה בחיי בעלה והיינו היבם לא כ"ש שנאסור עליה להתייבם מכח אותם נישואין. (וכהן גדול שקידש אלמנה ומת מתייבמת, שהרי לא היה מותר לה מעולם. ואשת כהן שנאנסה מתייבמת לאח חלל אע"פ שנאסרה במותר לה,

דאונס בישראל מותר, משא"כ בזינתה שהבעל והיבם שוים באיסור זה אם היתה תחתיו, הוי ק"ו, שהרי מחמת הנישואין הראשונים היא נזקקת ליבום, ואם נתקלקלה על הבעל כ"ש שנתקלקלה ליבם).

אלו אסורות לעולם באכילת תרומה אם בעלה כהן, האומרת לבעלה טמאה אני לך (ולרב ששת (נדרים צ:) שהאומרת טמאה אני לך אוכלת בתרומה, מיירי הכא שקינא לה ונסתרה, דרגלים לדבר. תוד"ה האומרת), או שיש עדים שנטמאה (ומסתבר דה"ה עד אחד , ואף דמיירי לאחר ששתתה, מ"מ כל מקום שהאמינה התורה עד אחד הרי הוא כשנים. תוד"ה ושבאו), או שאינה רוצה לשתות, או שבעלה אינו רוצה להשקותה, או שבא עליה בעלה בדרך דאם אין האיש
מנוקה מעוון אין המים בודקים את אשתו.

מתי אין המים בודקים את האשה
כתיב "והשקה את המים, והיתה אם נטמאה ותמעול מעל באישה, ובאו בה המים המאררים למרים וצבתה בטנה ונפלה ירכה, והיתה האשה לאלה בקרב עמה. ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא, ונקתה ונזרעה זרע". ולהלן יבואר האם שייך שהאשה נטמאה אבל
לא יארע בה "וצבתה בטנה ונפלה ירכה" כיון שיש עדים במדינת הים שנטמאה, או מפני שזכות תולה לה.

לרב ששת סוטה שיש עדים שנטמאה, אפי' הם במד ינת הים, אין המים בודקים אותה, דכתיב "ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה", (ואף שלומדים מזה שעד אחד נאמן שנטמאה, אין מקרא יוצא מידי פשוטו), ועל כן בבאו עדים שנטמאה, אע"פ שלא נענשה בשתית המים, ליכא ראיה שהם עידי שקר.

ובברייתא (ו:) מבואר כדבריו ולא מטעמיה דמ"ועד אין בה" לומדים רק שעד אחד נאמן לומר שנטמאה, דאיתא בברייתא שמדכתיב "טהורה" שזה מיותר דהא כתיב "ואם לא נטמאה", לומדים למעט שיש לה עדים במדינת הים שלא נאמר בה
"ונזרעה זרע".

ואין לומר שזכות תולה לה, דאמר רבי שאם יש לה זכות לא יצבה בטנה מיד, אבל אינה יולדת ואינה משבחת אלא מתנוונה (-מכחשת) והולכת.

ורב יוסף ס"ל שהמים בודקים אף כשיש עדים, אלא שפעמים זכות תולה לה, וס"ל דלרבנן כשיש לה זכות גם לא
מתנוונה.

ושיטת ר"ש ש אין זכות תולה, דא"כ לא יפחדו לשתות, ויצא שם רע על הטהורות, (ואף לרב ששת דס"ל שלכו"ע מתנוונה, מ"מ כשאחרי ששתתה לא יקרה לה כלום מיד, והבועל יגיד שקלקל עימה, יוציאו שם רע, ולא ידעו שאח"כ מתנוונה. אי נמי לא יתלו שמתנוונת מחמת המים אלא בחולי אחר. תוד"ה אם). הגמ' אומרת שלדבריו גם עדים במד ינת הים לא תולים. ולהלן סוף ו: מובא מברייתא שלר"ש עדים תולים לה, ואין חוששים שיצא שם רע על הטהורות, כיון דלא שכיחא ולא מסקי אינישי אדעתייהו לחשוד לטהורות בהכי. (וה"ה שאינו שכיח שיבוא עליה בדרך. תוד"ה יש).

דיני מנחת הקנאות
כתיב "והביא האיש את אשתו אל הכהן, והביא את קרבנה עליה עשירית האיפה קמח שעורים וכו', ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות והניף את המנחה לפני ד' והקריב אותה אל המזבח, וקמץ הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה".
בתחילה יש למנחה קדושת פה ויש לה פדיון, ואחר שהניחוה בכלי שרת יש לה קדושת הגוף ואין לה פדיון.
ולהלן יבואר מה הדין כשא"א להקטיר את הקומץ, כיון שהתברר שהאשה טמאה ע"י הודאתה או ע"י עדים, או שהבעל או האשה מתו, או שהתברר שעידי הסתירה היו זוממין, מתי התברר שהמנחה חולין, ומתי שורפים אותה מתחת למזבח על בית הדשן כיון שא"א לחלל את קדושתה.

ו: מתי מנחת הקנאות נשרפת ואינה קריבה -

אשה שהודתה שנטמאה שהרי בי"ד מאיימים עליה, או שבאו עדים שנטמאה, שורפים את המנחה למטה על בית הדשן, שאינה ראויה ליקרב ולא להפדות ולצאת לחולין.

הגמ' מבארת דאיירי שבאו עדים אחרי קידוש המנחה בכלי שרת, וכלי שרת מקדשים את הראוי להם שלא יוכל עוד לצאת לחולין, ולהקריב א"א שהרי מנחה זו באה להזכיר עוונה של זו כדי שתיבדק, והרי היא בדוקה ועומדת, וא"א להקריבה לנדבה, כיון שהיא באה משעורים, ורק מנחת קנאות ומנחת העומר באות משעורים, (דאם באו לפני שנתקדשה התגלה למפרע שהקידוש היה בטעות ו תצא לחולין ע"י פדיון, דכל זמן שלא קדשו בכלי הוי קדושת פה ושייך פדיון), ואם מים בודקים אף כשיש עדים ניחא למה קדשה המנחה שהרי באותה שעה היא ראויה להתקדש ומקריבים אותה מספק כמו בכל סוטה, וכשבאו עדים נפסלה מכאן ולהבא, ואינה יוצאת לחולין, ולכן היא נשרפת. והקשו התוס' (ד"ה כי) למה המנחה נשרפת, והרי מבואר בנזיר
(כ"ד:) שכשהאשה מביאה קרבנות נזירות משלו והיפר לה, הבהמה חולין,
אע"פ שבשעת הקדש היתה נזירה, דבעל מיגז גייז. ועוד מבואר בנזיר

(ל"ב.) שמי שקיבל נזירות ומצא אח"כ שבשעת קבלת הנזירות כבר נגנבה הבהמה אינו נזיר, וגם כאן הרי העדים היו בעולם קודם הקדש. ועוד דהא קיימא לן כבית הלל שיש שאלה להקדש, ולה לא ישאל על המנחה ותצא לחולין.

אבל אם אין המים בודקים כשיש עדים, לא קדשה המנחה, כיון שבטעות שתתה ואין כלי שרת מקדשים אלא מה שראוי להם, והמנחה יוצאת לחולין בלא פדיון, דקדושת הפה והכלי הכל בטעות, והקדש בטעות אינו הקדש, ואינה קדושה אלא כשזינתה בעזרה לאחר שקידשה בכלי, והעדים באו על זנות זו ולא על הסתירה הראשונה, (ואף שפירחי כהונה מלווים אותה, י"ל שזינתה מפירחי כהונה עצמם, או שנצרכה לנקביה והניחוה והלכה וזינתה). וכתבו התוס' (ד"ה דכי) שמה שאשם תלוי אם נודע שלא חטא ירעה עד שיסתאב, התם מפרש טעמא שמפני שליבו נוקפ ו גמר ומקדיש.

ולרב פפא אף כשבאו העדים לפני שנתקדשה המנחה, שמדאורייתא המנחה יוצאת לחולין, ומ"מ אמרו רבנן שהמנחה תישרף, גזירה שמא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול ין, דאיכא הכירא שזה קדושת כלי שרת, אבל כל היכא דאמרינן תצא ותרעה בעדר אין חוששים שמא אמרו מוציאין מקדושת הגוף לחולין, דיאמרו שזה היה קדוש בקדושת הפה ולא בקדושת הגוף. תוד"ה גזירה.

נטמאת המנחה- אם המנחה נטמאה לפני שנתקדשה בכלי שרת, תיפדה ויביא בדמיה את המנחה, ואם כבר נתקדשה בכלי תשרף, כמו בכל המנחות.
מתו הבעל או האשה אחרי שקדש הקומץ שקמץ ונתן את הקומץ בכלי שרת, (דהמנחה טעונה ד' עבודות כנגד ד' עבודות של דם זבחים, קמיצה מתוך כלי שרת כנגד שחיטה שהסכין של כלי שרת מקדש את הדם, לתת הקומץ בכלי שרת להקדישו כנגד קבלת הדם, הולכה כנגד הולכה, והקטרת הקומץ כנגד זריקת הדם), לפני שהוקרב, תישרף למטה ככל המנחות שאירע בהם פסול בין קמיצה להקטרה, דשוב אינה שותה כיון שאין למי להתירה, אבל אם מתו (או שבאו עדים שנטמאה. תוד"ה קרב) אחרי הקרבת הקומץ לפני אכילת השיריים ע"י כהן, המנחה נאכלת, ובזה שונה דינה משאר המנחות, כיון שמתחילה על הספק היא באה, וכיפרה (אין הכונה לכפרת עוון או להזכרת עוון, אלא שע שתה את מה שהיא צריכה לעשות) ספיקה והלכה לה, ורק אם אירע פסול אינה נאכלת.

אם באו עדים שהיא טמאה, מנחתה נשרפת.

ואם נמצאו עידי הסתירה זוממין לפני ההקטרה, תצא לחולין דאין כאן לא קדושת פה ולא קדושת כלי, דהכל היה טעות. וכתבו התוס' (ד"ה נמצאו) דמיירי שנמצאו זוממין קודם שנקמצה המנחה, אבל אם נמצאו זוממין אח"כ אסורה מדרבנן. (ואף לרב פפא שגוזרים שמא יאמרו מוציאי ם מכלי שרת לכלי חול, שאני הכא שיש קול שהוזמו העדים ויודעים שההקדש היה בטעות).

אין האשה זוכה לברכות שנאמרו, אם לא בדקוה המים מחמת שיש עדים במדינת הים, דכתיב "וטהורה", ומהו' דורשים למעט היכא שזכות תלתה לה, (ור"ש דס"ל שאין זכות תולה, לא דורש את הו'), ומ"היא" דורשים למעט היכא שנשים המוזרות (-טוות) בלבנה מדברות על קלקולה.

הבאת הסוטה לירושלים והשקאתה
כתיב "והביא האיש את אשתו אל הכהן וכו', והעמיד הכהן את האשה לפני ד', ופרע את ראש האשה וכו' ".
ולהלן יבואר סדר הבאתה לבי"ד הגדול שבירושלים ולעזרה, ומה היו עושים לה שם, כפי שנלמד מהפסוקים, וכפי שתיקנו חכמים, וכן
יבוארו טעמי הדברים.

ז. מוליכה לבי"ד שבאותו מקום.

בי"ד מוסרין לו ב' תלמידי חכמים ללוותם, שמא יבוא עליה בדרך לבי"ד הגדול שבירושלים ששם צריך להשקותה. (ואין ראיה שאסור לשניים להתייחד עם אשה בדרך, שמא יצטרך אחד לנקביו ונמצא אחד מתייחד עם הערוה, והכא נמי הבעל ועוד אחד לא מספיקים כיון ששניהם אסורים בה, די"ל דבעינן תרי כדי שיעידו עליה אם בעלה יבוא עליה, ולא ישקוה. ואין ראיה לדברי רב שבאנשים פרוצים אפילו עשרה אסורים להתייחד עם אשה, די"ל שצריך ת"ח כדי שידעו להתרות ב ו ולומר לו שאם יבוא עליה אחרי שנאסרה עליו המים לא יבדקו אותה).

לרבי יהודה אין שולחים איתו ת"ח. במתני' מבואר שטעמו משום שהוא נאמן שלא יבוא עליה, ובברייתא איתא שרבי יהודה לומד זאת מק"ו מנדה, דסוטה איסורה בלאו ד"לא יוכל בעלה הראשון", דאמרינן ביבמות מה אני מקיים "אחרי אשר הוטמאה" לרבות סוטה שנסתרה, שהרי אפי' בנדה שהוא איסור כרת נאמן (ואף שמשמע בע"ז (ל"ו:) שיחוד בעריות אסור מדאורייתא, לא אסרה תורה אלא בעריות שאין להם היתר. תוד"ה נדה), ולרבנן היא הנותנת שכיון שהאיסור קל בעיניו אינו נאמן. ובברייתא אחרת מבואר שרבי יוסי אמר שבעלה נאמן עליה ק"ו מנדה,

ואמרו לו חכמים שנדה יש לו בה התר לאחר זמן לכשתטהר, לפיכך אין יצרו תוקפו, משא"כ סוטה שאם תימצא טמאה תהיה אסורה לו, לפיכך ליבו רודף אחריה, ואומר "מים גנובים ימתקו" והיינו שלכן אין לומר שלא יתקפנו ליבו על אשתו כיון שכבר בא עליה. (תוד"ה ואומר). וכיון שנפרך הק"ו למד רבי יהודה שיכול להביאה לבדו מדכתיב "והביא האיש את אשתו". התוס' (ד"ה אמר) מבארים שרבי יהודה הביא ילפותא בגלל הפירכא שאין התר לאיסורה, ולא בגלל שבאיסור קל אינו נאמן, דמצינו בהרבה מקומות שאיסור קל יותר חמור לאנשים (אבילות דרבנן חמורה לאנשים יותר מנדה דאורייתא (כתובות ד:), לאו דשביעית משבת שזה איסור סקילה (גיטין נ"ד.), מוקצה ביו"ט חמור משבת (ביצה ב:)).

לת"ק דברייתא מדאורייתא א"צ ליווי, אבל מדרבנן צריך שמא יבוא עליה בדרך.

מעלים אותה לבי"ד הגדול שבירושלים, דבעינן בי"ד של שבעים ואחד (לאיים עליה, אבל גמר דינה וכן של זקן ממרא לא היה בבי"ד של שבעים ואחד. תוד"ה מה, הראשון. אמנם האיום לא מעכב, דלא פסקו המים המרים כשגלתה סנהדרין מלשכת הגזית וישבה בחנות. תוד"ה מה, השני) דילפינן גזירה שוה תורה תורה מהא דכתיב בזקן ממרא "על פי התורה אשר יורוך".

מאיימים עליה כדי שתודה כדרך שמאיימין על עדי נפשות, ואומר לה בתי הרבה יין עושה, הרבה שחוק עושה, הרבה ילדות עושה, הרבה שכנים הרעים שיודעים לפתות ומצויים לה תמיד עושים, ושמא אמת הדבר, אל תביאי את עצמך לידי

מיתה מנוולת זו, עשי לשמו הגדול שנכתב בקדושה שלא ימחה על המים, ואומר לפניה דברים שאינם כדי לשומען (-שאינה ראויה להם, וכדלהלן שאומר לפניה כיצד צדיקים הראשונים הודו, כדי שתודה על קלקולה) היא וכל משפחת בית אביה, ואומר לה דברים של הגדה ומעשים שאירעו בכתובים בתורה בימים הראשונים, כגון הא דכתיב "אשר חכמים יגידו ולא כיחדו מאבותם", והיינו שראובן ויהודה הודו ונחלו חיי העוה"ב, ואף בעוה"ז קיבלו שכר שלהם לבדם ניתנה הארץ שיהודה זכה למלכות וראובן נטל חלק תחילה בעבר הירדן, ולא עבר זר בתוכם כשבא משה לברכם. רש"י. והתוס' (ד"ה לא) מבארים שבחלוקת יחזקאל היו שכנים.

אם אמרה טמאה שוברת כתובתה -כותבת שובר זניתי והפסדתי כתובתי ונותנת ביד בעלה, כדי שלא תתבענו לאחר זמן, (והיינו למ"ד שכותבים שובר, ולמ"ד שאין כותבים שובר כדי שלא יצטרך לשמור שוברו מן העכברים, אלא יקרעו את השטר חוב, לאביי תני מקרעת כתובתה, ולרבא מיירי במקום שאין כותבים כתובה אלא סומכים על תנאי בי"ד שתיקנו לבתולה מאתים ולאלמנה מנה, וכשנתגרשה מביאה גיטה וגובה כתובתה, וכשנתאלמנה מביאה עידי מיתה וגובה, והכא כיון דלא אפשר מודה רבי יהודה שכותבים שובר כדי שיהיה לו קצת ראיה שפרע, ולא תביא עידי מיתה בבי"ד אחר ותתבענו. וכתבו התוס' (ד"ה שמעת) שאף שבמקום שא"א לכו"ע כותבים שובר, כאן הוא יכול לעכב את הגט בידו (אחרי הגירושין. רעק"א) עד שתחזיר לו את הכתובה. ולא קורעים את הגט וכותבים עליו שלא קרעוהו משום פסול אלא כדי שלא תגבה בו כתובתה, דמיירי מסכנה ואילך שאשה גובה כתובתה גם בלי גט. ז:).

ויוצאת . ואינה נהרגת כיון שלא התרו בה עדים בשעת מעשה.

אם אמרה טהורה אני, מורידים אותה מכל הר הבית,

וחוזרים ומעלים אותה לשער המזרח לשער נקנור שהיה
אדם גדול והביא דלתות נחושת מאלכסדריא של מצרים לאותו שער, ונעשו בו ניסים, ונקרא השער על שמו, (ושם משקים סוטה דכתיב "והעמיד הכהן את האשה לפני ד' " , וזה הפתח שבו הכניסה והיציאה לכל באי העזרה, (והיא עומדת מבפנים והכהן עומד מבחוץ. תוד"ה ששם), ושם מטהרים מצורע דכתיב "והעמיד הכהן המטהר את האיש המיט הר ואותם לפני ד' ", ושם מטהרים יולדת וזבים וזבות כשמקריבים קיניהם לטהרם לאכילת קדשים, דאין קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו, ומי שיכול להכנס בעזרה נכנס, ומחוסרי כפרה שאינם יכולים להכנס עומדים בחלל שער

נקנור שלא נתקדש. ומה שהורידו וחזרו והעלו אותה, עשו זאת כדי ליגעה ותדאג מן המים ותודה, כדמצינו שלרשב"א בי"ד מסיעים את העדים שמעידים עדות נפשות ממקום למקום - מפינה פינה ומלשכה ללשכה, כדי שתיטרף דעתם ויחזרו בהם. ח.).

הכהן אוחז בבגדיה בבית הצואר אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו (לקרעים הרבה, שזה יותר מסתם קריעה) נפרמו ואינו חושש, עד שמגלה את ליבה, וסותר את שערה מקליעתו, (גילוי השיער נלמד מדכתיב "ופרע את ראש האשה" ו"ופרע" בכל מקום זה לשון גילוי, וגילוי הלב נלמד מדכתיב "האשה", ומ"ראש" לומדים שסותר שערה. שם). ואיתא בתוספתא שהיו

מטילים גורל, ומי שיצא אפילו הכהן גדול עושה זאת. וכן לענין מלקות חזן הכנסת אוחז בבגדיו, דכתיב "ונקלה" דמצוה לנוולו. תוד"ה והכהן.

ולרבי יהודה אם היה ליבה נאה לא היה מגלנו (ואף שמדאורייתא צריך לגלותו, שב ואל תעשה לא נחשב עקירה. תוד"ה אם), ואם היה שערה נאה לא היה סותרו, (שמא תצא מבי"ד זכאית ויתגרו בה פרחי כהונה כל ימיה, ונקט פרחי כהונה מפני שהיו מצוים בעזרה יותר משאר העם, (ולא אומרים שיתלו סדין בינה לבין האנשים ויסתור שערה כדאמר קרא, והכהן המשקה אותה יהפוך פניו, דא"כ אין כאן ניוול, דאין האשה בושה מפני חברותיה. תוד"ה ויתגרו). ולענין סקילה סובר רבי יהודה ש מכסים את האיש פרק אחד -חתיכת בגד אחת מלפניו ושאר כל גופו ערום, ואת האשה אחד מלפיה ואחד מלאחריה, מפני שכולה ערוה, דלא חיישינן להרהור כיון שהנסקלת מת, ואין חוששים שעל ידה יבואו לחטא עם אשה אחרת, דגמירי שאין יצר הרע שולט אלא במה שעיניו רואות. ומה שמצינו שעריות נפיש יצרייהו אף שלא בפניו, היינו שאם ראה ערוה פעם אחת מהרהר אחריה לעולם, אבל בגלל ראית אשה אחת לא יבוא להרהר באחרת. תוד"ה גמירי. (ח.).
ולדעת רבנן סוטה מביישים אותה כדי שילמדו שאר הנשים שלא לעשות כמעשיה, אבל בסקילה אינה נסקלת ערומה, דכיון שנהרגת אין לך לימוד גדול מזה, (וטעמא דרבנן משום אותו בלא כסותו, ועליה לא נאמר להוריד כסותה, ואם היה סיבה לנוולה היו עושים זאת כדי לייסרה, דאין כאן מיעוט לא להוריד כסותה. תוד"ה האיש), ואין עושים בה גם מיתה וגם בזיון, דאמר קרא "ואהבת לרעך כמוך" ברור לו מיתה יפה. וגם ר"י מודה לדרשה זו, אלא שנחלקו אם אדם מעדיף להצטער יותר ולא להתבזות או איפכא. ח:).

אם היה לובשת לבנים מכסה בשחורים, ומורידים ממנה כלי זהב וקטליאות (-תכשיט כמין חצי עיגול פתוח, וסוגרת בו את חלוקה, ומקיף את גרונה מהצדדים) נזמים וטבעות, כדי לנוולה, (ואין אומרים שזה יותר בזיון להיות מקושטת ערומה. שם), ומביא חבל מצרי העשוי מהסיב הגדל סביב הדקל וכרוך עליו, (והוא בא משיירי הלשכה, וכן הכפיפה מצרית, וסודר של הנחנקים וסייף של הנהרגים מבואר בסנהדרין דבאים משל ציבור, ויש להסתפק אם הכונה

משיירי הלשכה כמו כאן. תוד"ה ואחר) וקושרו למעלה מדדיה (ודי בצלצול קטן, כיון שהמטרה היא שלא ישמטו בגדיה לארץ. שם), וכל הרוצה יכול לראותה (לאביי דווקא נשים, ולרבא גם גברים אלא שנשים חייבות לראותה. שם) חוץ מעבדיה ושפחותיה מפני שליבה גס בהם שכשהאדם רואה את בני ביתו דעתו מתגברת עליו ולא תירא ולא תודה, ואנו רוצים שתודה ולא ימחה שם הקודש על המים.

ז: לאחר שנמחקה המגילה שכבר נמחה שם השם על המים, היו אומרים לה דברי תנחומין שתשתה אם היא נקיה כדי להתירה לבעלה, ולא תירא מן המים ותאמר שהיא טמאה אע"פ שהיא טהורה ותוציא לעז

על עצמה ועל בניה, בתי, אם ברור לך הדבר שטהורה את, עמדי על בורייך -היסמכי על נקיותך ושתי, לפי שאין מים המרים דומין אלא לסם יבש שמונח על בשר חי, אם יש שם מכה מחלחל ויורד, אין שם מכה אינו מועיל כלום.

כל השנים שהיו ישראל במדבר היו עצמות יהודה מפורקים בארון מפני שנידה את עצמו בערבונו של בנימין, ואמר "וחטאתי לאבי כל הימים" אפילו לעולם הבא, (ומכאן לומדים שנידוי של חכם אפילו על תנאי הוא מתקיים), דמצינו שהעלו את עצמות כל השבטים דכתיב "והעליתם את עצמותי מזה אתכם", ושאר כל השבטים היה השלד קיים, וביקש משה רחמים ואמר שיהודה הוא זה שגרם לראובן שיודה שבלבל יצועי אביו, וחזרו עצמותיו למקומם, אך לא הכניסוהו למתיבתא דרקיעא, וביקש משה "ואל עמו תביאנו" ונענה, אך לא ידע לשאת ולתת עם החכמים, וביקש משה "ידיו רב לו" ונענה, אך לא זכה שיתקבלו דבריו להלכה לומר דבר המקבל, וביקש משה "ועזר מצריו תהיה".

אמר רב ששת חציף עלי דמפרט חטאיה מפני שנראה לרבים שאינו נכלם ממעשיו, ויהודה הודה כדי שלא תשרף תמר, וראובן הודה כדי שלא יחשדו באחיו.

ח. אין משקין ב' סוטות כאחת להעמיד שתיהן יחד בעזרה להשקותם, אע"פ שאינן שותות יחד. וכן ברציעה. (תוד"ה אין). לרבי יהודה ילפינן מדכתיב "אותה", ור"ש מפרש טעמא דקרא (כדמצינו שלר"ש מותר לחבול בגד אלמנה עשירה, דמפרש טעמא דקרא שאם יצטרך לבוא בבוקר ליטלו ובערב להחזירו, זה מוציא עליה שם רע), כדי שלא יהיה לבה גס בחברתה, שאם אחת לא תודה גם השניה שהיא טמאה סובלת בושתה ומתגברת שלא להודות, ונ"מ אם היא רותתת מאימת המים ואינה מודה, שלר"ש אנו רואים שאין לבה גס בה, ואם זה גזה"כ גם כאן לא משקים איתה אחרת. (וכן נ"מ אם אפשר להעמיד איתה אשה שאינה סוטה, שלר"ש מותר ולר"י אסור. תוד"ה איכא).

ודווקא בשני כהנים אבל בכהן אחד לא משקים גם רותתת, דאין עושין מצוות חבילות חבילות דנראה כמי שהיו עליו למשאוי וממהר לפרק משאו.
ומהאי טעמא אין מטהרים ב' מצורעים יחד, ואין רוצעים ב' עבדים יחד (בבי"ד אחד ובאדון אחד. רש"י. והקשו התוס' (ד"ה כאן) שטהרת ב' מצורעים דומה לשני עבדים של שני בני אדם). ואין עורפים ב' עגלות יחד. וכתבו התוס' (שם) דמהכא יליף בנדרים שאין אדם מיפר נדר לשתי נשיו יחד, ד"אותה" דווקא. והנה איתא בתוספתא דה"ה שאין עושים ב' פרות יחד, אלא משנעשתה אפר מביא אחרת ושורף על גבה. והקשו התוס' וכי אין שוחטים ב' זבחים יחד בזה אחר זה, דהא דילפינן שלא יהא אחד שוחט ב' זבחים היינו לחתוך ממש יחד.

עונשי שמים

במידה שאדם מודד בה מודדים לו, וביאר בזה החינוך (מצוה קע"א) שאין זה כדוגמת אדם המשלם לחבירו גמול כפי הטובה שעשה עמו
או כפי הרעה, שהרי אצל הקב"ה אין אלא טובה וחסד ורחמים , ובכל
עת ובכל שעה טובו מוכן אל כל הראוי לקבלו, אלא הכונה שכפי מעשה האדם אם לטובה אם להפך, הוא מכין את עצמו לקבלת הגמול בברכה או להיפך באותה צורה של מה שעשה.
ולהלן יבוארו עונשי סוטה מידה כנגד מידה, וכן עוד מקומות שמצינו מידה כנגד מידה לטובה או לרעה, וכיצד נענשים חייבי מיתות בצורה דומה למה שהם חייבים, בזמן שבי"ד אינם הורגים אותם, וכן יבוארו עוד כללים בעונשי שמים.

ח: מידה כנגד מידה בעונשי הסוטה- קשטה עצמה מתנוולת. גילתה עצמה לעבירה נתגלתה. ירך התחילה ואח"כ הבטן, ירך לוקה ואח"כ הבטן ושאר הגוף לא פלט. היא עמדה על פתח ביתה ליראות לו, כהן מעמידה על שער ניקנור ומראה קלונה לכל. היא פרסה לו סודרי ם נאים על ראשה, כהן נוטל כ יפה מעל ראשה ומניחו תחת רגליה. היא קשטה לו פניה, פניה מוריקות. היא כחלה לו עיניה, עיניה בולטות. היא קלעה לו את שערה, כהן סותר את שערה. היא הראתה לו באצבע לבוא אצלה, ציפורניה נושרות. היא חגרה לו בצילצול, כהן מביא חבל המצרי וקושר לה למעלה מדדיה. היא פשטה לו את יריכה, יריכה נופלת. ה יא קיבלתו על כריסה, בטנה צבה. היא האכילתו מעדני עולם, קרבנה מאכל בהמה. היא השקתהו יין משובח בכוסות משובחים, כהן משקה מים המרים במקידה של חרש =הפחות והמגונה שבכוסות. היא עשתה בסתר, יושב בסתר עליון שם בה פנים, דבר אחר היא עשתה בסתר המקום פירסמה בגלוי.

מיום ש חרב בית המקדש אע"פ שבטלו ד' מיתות דין ד' מיתות לא בטלו ומת בדוגמת אותה מיתה, (וה"ה בזמן הבית מי שנתחייב בלי עדים והתראה. תוד"ה מיום), מי שנתחייב סקילה נופל מן הגג או חיה דורסתו ומפילה אותו לארץ, מי שנתחייב שריפה נופל בדליקה או נחש מכישו והארס שורפו, מי שנתחייב הריגה נמסר למלכות ומתיזים את ראשו בסייף או ליסטי ם באים עליו, מי שנתחייב חניקה טובע בנהר או מת בסרונכי שהוא חולי בגרונו. וכתבו התוס' (ד"ה מי) שי"ל שהדוגמאות הנ"ל לאו דווקא, אלא מעין מיתה שנתחייב בה יהרג. והא דאיתא בגמרא (מכות י:) "והאל קים אנה לידו" זה שהרג במזיד יושב תחת הסולם, וזה שהרג בשוגג עולה ונופל והורגו, אף שההורג במזיד אינו חייב סקילה, מ"מ זה מידה כנגד מידה, דזורק על חבירו דרך ירידה הוא, ולכן הוא מת בדרך ירידה, ומי שהורג בסייף הקב"ה נפרע ממנו בדרך אחרת.

במידה שאדם מודד בה מודדים לו, בין בעבירה גדולה ובין בקטנה, ומעשים קטנים שלא ענשו עליהם בתחילה מצטרפים יחד לחשבון גדול.

ט. כללים נוספים בעונשי שמים-

אין הקב"ה נפרע מן המלך עד שעת שילוחו מן העולם, אבל מן האומה נפרע אף קודם, כדמצינו שמצרים שתתה ג' כוסות פורענות וזה ג' הכוסות בחלומו של שר המשקים, בימי משה, בימי פרעה נכה שבא נבוכדנצר מלך בבל להכות את ארץ מצרים, ועתידה לשתות עם חברותיה בימות המשיח. ואין לומר שהראשונים הלכו -כלו, דמצינו שמנימין היה גר מצרי ונשא מצרית ראשונה, ואמר שישיא לבנו מצרית שניה כדי שבן בנו יהיה מותר בקהל, דאם ישא מצרית ראשונה בנו יהיה אסור בקהל, דכתיב "בנים אשר יוולדו להם" הלך אחר פסולם. ולא ס"ל הא דאמר בברכות (כ"ח.) שהעמונים והמצרים מותרים לבוא בקבהל מפני שסנחריב בלבל את כל האומות, ובאמת ר"ע אמר לו שזה טעות והוא מותר לבוא בקהל. ושיטת ר"ת (תוד"ה מנימין) שסנחריב בלבל את כל העולם חוץ מארץ מצרים ומואב.

אני ד' לא שניתי- שכשאני מכה אומה מיד נופלת, ואתם בני יעקב לא כליתם- שחיצי כלים ואתם אינכם כלים.

אין הקב"ה נפרע מן האדם עד שתתמלא סאתו.

לישרים נאוה תהילה- זה משה ודוד שלא שלטו שונאים במעשיהם, שמשנבנה מקדש ראשון נגנז אהל מועד קרשיו קרסיו בריחיו עמודיו ואדניו תחת מחילות של היכל, ודוד דכתיב טבעו בארץ שעריה.

כל הנותן עיניו במה שאינו שלו, מה שמבקש אין נותנים לו, ומה שבידו נוטלים ממנו. וכדמצינו בסוטה שאסורה לבועל, ואם שותה מים היא מתה, ואם הודתה נאסרה לבעלה והפסידה כתובתה. וכן מצינו בנחש הקדמוני שנתן עיניו בחוה ובא עליה, ובמקום להיות מלך על כל בהמה וחיה הוא ארור מכולם, ובמקום ללכת בקומה זקופה הולך על גחונו, ובמקום שמאכלו יהיה כמאכל אדם, הוא אוכל עפר, הוא רצה להרוג את אדם ולישא את חוה, עכשיו "איבה אשית בינך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה". וכן מצינו בקין שנתן עיניו בתאומה היתירה שנולדה עם הבל, וקרח שחלק על הכהונה ונבלע, ובלעם שבא לקלל בשביל ממונו של בלק ונהרג במדין כשהלך ליטול שכר כ"ד אלף מישראל שנהרגו בעצתו, ודואג שהיה אביר הרועים וגדול שבתלמידים ונתקנא בדוד שראהו נבון דבר ואיש תואר ומראה פנים בהלכה, ואחיתופל שנתן עיניו במלוכה ונאמר עליו "לא יחצו ימיהם", וגיחזי שרצה את ממונו של נעמן ונצטרע, ואבשלום, ואדוניהו באבישג ונהרג, ועוזיהו בכהונה ונצטרע, והמן.

ט: דוגמאות נוספות למידה כנגד מידה-

הסוטה התחילה בעבירה בירך לפיכך תלקה הירך תחילה, והיינו בקללת הכהן, אבל המים בודקים קודם בטנה כי אורחייהו. ומה שמצינו בקללה שמקדים את הבטן, אינו קללה, אלא שמודיע לה הכהן סדר הקלקול כדי שלא להוציא לעז על מים המרים.

שמשון הלך אחר עיניו, ניקרו פלישתים את עיניו. אבשלום נתגאה בשערו, נתלה בשערו, ולפי שבא על עשר פילגשי אביו, ניתנו בו עשר חניתות, ולפי שגנב לב אביו ולב בי"ד שאמר לאביו שיכתוב לו שילכו עמו אותם שנים שיבחר, וכתב לו, והיה מראה חותמו של דוד לשנים והולכים אחריו, וכן עשה לעוד שנים ועוד שנים עד שכינס מאתים ראשי סנהדראות, ולב ישראל שאמר שישפטם בצדק, נתקעו בו שלשה שבטים.

וכן לענין הטובה: מרים המתינה למשה שעה אחת (לאו דווקא אלא שליש או רביע שעה, דאיתא בתוספתא שמידה טובה מרובה פי חמש מאות ממידת פורענות. אך קשה שבמרגלים נפרע מהם יום לשנה, וא"כ מידת פורענות מרובה ממידה טובה, ועוד דאיתא בחגיגה (ה:) שכל העוסק בתורה אפילו יום אחד כאילו עוסק כל השנה, וא"כ זה כמו הפורענות במרגלים. תוס' י"א. ד"ה מרים), המתינו לה ישראל ז' ימים במדבר. יוסף קבר את אביו והיה הגדול בשבטים שהיה מלך, משה נתעסק בקבורתו. משה זכה בעצמות יוסף ואין בישראל גדול ממנו, הקב"ה נתעסק בקבורתו, ואף על כל הצדיקים נאמר "והלך לפניך צדקך כבוד ד' יאספך".

שמשון
שמשון שפט את ישראל עשרים שנה, והציל את הישראל מיד הפלישתים שהיו ישראל נתונים תחתיהם ארבעים שנה. לפני שנתעברה עימו אמר לה הנביא שהוא יהיה נזיר. נשא אשה מבנות פלישתים ואביה נתנה לאחר ומנעה משמשון ושמשון נקם בהם וכשבאו להלחם הכה אותם מכה גדולה. אח"כ בא על אשה זונה בעזה, וכשסגרו עליו את שערי העיר תלש את השערים והעלה אותם לראש ההר. אח"כ נשא את דלילה והיא הציקה לשמשון עד שגילה לה שסוד כוחו הוא בנזירותו, והפלישתים גילחוהו ואז סר כוחו, והם אסרוהו, ושמשון התפלל לד' שיתן לו כח פעם אחת להנקם מהם, ואז הוא אחז בעמודי הבית והפילו ומת יחד עם הפלישתים הרבים שבו.

מאת ד' היה שנשא את דלילה כדי להתגרות בפלישתים, ושמשון לא ידע זאת אלא הלך אחר עיניו, ולכן נענש שניקרו הפלישתים את עיניו.

תחילת קלקולו בעזה שבא על אשה זונה, לפיכך לקה בעזה.

אשתו נקראת דלילה, שדילדלה כוחו ליבו ומעשיו.
דלילה ידעה שאמר אמת שכוחו בגלל נזירותו אע"פ שבתחילה אמר לה דברים שאינם אמת, בגלל שניכרים דברי אמת שראתה ששערו גדול ואינו שותה יין, וי"א מפני שהזכיר שם שמים וידעה באותו צדיק שאינו מוציא שם שמים לבטלה.
אלצה אותו לגלות לה ע"י שנשמטה מתחתיו בגמר ביאה.

המלאך אמר לאם שמשון לא לשתות יין ושכר ודברים האסורים לנזיר -משרת ענבים.

איוה לדבר טמא, לפיכך נתלו חייו בדבר טמא לחי החמור, דכתיב "ויבקע אלוקים את המכתש אשר בלחי", ולולא זה היה
מת בצמא.

ותחל רוח ד' לפעמו וכו'- התחילה נבואת יעקב " יהי דן נחש עלי דרך", והיתה שכינה מקשקשת לפניו כזוג ללוותו באשר הולך.

עקר ב' הרים וטחנן זה בזה.
יחל להושיע את ישראל מיד פלישתים- שנתחללה שבועתו של אברהם לאבימלך "אם תשקור לי ולניני ולנכדי " שהם עברו
על השבועה תחילה.

י. נתברך שאמתו כבני אדם וזרעו כנחל שוטף.

התפלל "זכרני נא " מה ששפט עשרים שנה ולא השתמש באף אחד.

לכד שועלים שחוזרים לאחוריהם , שינקמו מפלשתים
שחזרו בשבועתם.

בין כתפיו היה שישים אמה.

ויהי טוחן בבית האסורים- לשון עבירה שכל אחד הביא אשתו אליו כדי שתתעבר ממנו. (כל המזנה אשתו מזנה עליו).

דן את ישראל כאביהם שבשמים.

נקרא על שמו של הקב"ה דכתיב "כי שמש ומגן ד' אלוקים", והיינו מעין שמו של הקב"ה (דאל"כ יהיה אסור למחוק שם זה, ואף ששלום הוא שמו של הקב"ה ואסור לאדם לתת לחבירו שלום בבית המרחץ ומ"מ לא נמנה בהדי שמות שאסור למוחקם, צ"ל דתנא ושייר, וחנון ורחום מותר למחוק כי אינם שמות אלא הנהגות. תוד"ה אלא), שהגן בדורו על ישראל כמו שהקב"ה מגין על כל העולם.

היה חיגר בשתי רגליו, ובלעם ברגל אחת.

חמשה נבראו מעין דוגמא של מעלה שנשתנו משאר בני אדם לתפארת, וכולם לקו בהם, שמשון בכוחו, שאול בצווארו "ויגבה מכל העם משכמו" שנפל על חרבו והצואר זה המקום שהורגים בחרב, אבשלום בשערו שנתלה בשערו, צדקיה בעיניו שנתעוור, אסא ברגליו שחלה לעת זקנתו בפדגרא, (ואמר רב נחמן שזה כואב כמחט בבשר החי, י"א שרב נחמן ידע מפני שבעצמו סבל מכך, וי"א שקיבל זאת מרבו, וי"א "סוד ד' ליראיו"), ונענש מפני שעשה אנגריא (-עבודת המלך) בת"ח (והוציא אפילו חתן שכתוב בו "נקי יהיה לביתו שנה אחת" מחדרו, וכלה מחופתה).

ביהודה כתוב "הנה חמיך עולה תמנתה" ובשמשון כתוב "וירד שמשון תמנתה", לרבי אלעזר שמשון נתגנה בהליכה זו שנשא מבנות פלישתים האסורים לו, ויהודה נתעלה בה שמשם נולדו פרץ וזרח שהעמידו מלכים ונביאים בישראל, ולרבי שמואל בר נחמני היה ב' תמנאות זה בעליה וזה בירידה, ולרב פפא היתה תמנה באמצע ההר.

ויטע אשל- י"א פרדס ובו כל מיני מגדים, וי"א פונדק, והקריא אברהם שמו של הקב"ה בפי הכל שאמר לאורחים לברך.

מעשה תמר

תמר היתה נשואה לער בן יהודה, וכשמת ער ייבם אותה אחיו אונן, וכשמת אונן לא רצה יהודה לתת לה את הבן השלישי שילה כדי שלא ימות כאחיו, ותמר עשתה עצמה כזונה ואמרה ליהודה שהיא מותרת לו כדי שהוא ייבם אותה, והיא נתעברה ממנו לפרץ וזרח, וכשראה יהודה שהיא מעוברת ולא ידע שזה ממנו דן אותה לשריפה, והיא רימזה לו שזה ממנו, ויהודה הודה ולא בוש.
"ותשב בפתח עיניים" י"א שישבה בפתחו אל אברהם אבינו שהיו רגלים להתקבל שם וללון שם והיה חביב עליהם, י"א שישבה במקום ששמו עיניים, וי"א שנתנה עיניים לדבריה שנתגיירה, והיא פנויה, ולא קיבל בה אביה קדושין שהיא יתומה וכשהיתה קטנה השיאוה אמה ואחיה לער ואונן, ולכן הנישואין האלו לא אוסרים אותה עליו משום כלתו, (ולפ"ז לא היתה בתו של שם, שהרי שנותיו של שם כלו כשהיה יעקב בן שישים, ובזמן זה היה בן יותר ממאה ועשר), והיא טהורה.

י: לא הכירה כי כסתה פניה כשהיתה בביתו ולא ראה אותה כל

הימים שגדלה בביתו, וכן כל כלה שהיא צנועה בבית חמיה זוכה ויוצאים ממנה מלכים ונביאים, נביאים- ישעיהו בן אמוץ שהיה אח של אמציה מלך יהודה ומלכי יהודה הם מזרע דוד, ומלכים- דוד, "לדוד מכתם " שדוד היה מך (-עניו) ותם (-תמים בדרכיו), וי"א שנולד מהול, וי"א שאף בגדולתו הקטין עצמו ללמוד תורה.

לאחר שנמצאו סימניה בא סמאל וריחקם כדי שתישרף ולא יצא ממנה דוד המכה את אדום בגיא מלח, ונעשית כיונה אילמת, בא גבריאל וקירבם.

לא אמרה מפורש שהיא הרה מיהודה, מפני שנח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים, ושלחה לו שיחליט אם לגלות את הדבר בעצמו. וכתבו התוס' (ד"ה נוח) דמצינו שכל היורדים לגיהנם עולין חוץ משלשה, ואחד מהם זה המלבין פני חבירו ברבים. עוד מצינו שנח לו לאדם שיבעול ספק אשת איש ואל ילבין פני חבירו ברבים, כדמצינו בדוד. ומה שהלבנת פני חבירו לא נמנתה יחד עם ג' עבירות שאין עומדים בפני פקוח נפש, הלבנת פנים אינה מפורשת בתורה, ולא נקט אלא עבירות המפורשות.

יהודה בישר לאביו על יוסף ב "הכר נא" בישרוהו ב "הכר נא" למי החותמת.

הכר נא- לשון בקשה, הכר פני בוראך ואל תעלים עינך.

יוסף קידש שם שמים בסתר הוסיפו לו ה' משמו של הקב"ה, דכתיב "עדות ביהוסף שמו", יהודה שקידש בפרהסיא, יש בו את כל אותיות שמו של הקב"ה. ויצאה בת קול ואמרה אתה הצלת תמר ושני בניה מן האור אני יציל ג' בניך חנניה מישאל ועזריה.

ידע שנתעברה ממנו ולא חשש שאחרים באו עליה, ע"י בת קול.

ולא יסף עוד לדעתה- לא פסק כיון שידע שהיא צדקת ולשם
שמים נתכוונה.

אבשלום

אבשלום בנו של דוד המלך היה נזיר, והוא מרד באביו ובא להלחם
בו, עבדי דוד ניצחו במלחמה ואבשלום נתלה בשערו על עץ ויואב
הרגו.

נתגאה בשערו ונתלה בשערו ולא יכל לחותכו כי נבקע שאול מתחתיו.

שערו שקל מאתים שקלים באבן המלך.

אמר דוד בני ח' פעמים ז' להוציאו מז' מדורי גיהנום, והשמיני לקרב ראשו לגופו שהיה מושלך רחוק מגופו, וי"א להביאו לעוה"ב. וכתבו התוס' (ד"ה דאייתיה) שאף שמבואר בסנהדרין (ק"ד.) ברא מזכי אבא אבא לא מזכי ברא, י"ל שאבשלום קיבל את עונשו בעוה"ז שנהרג במיתה משונה, ולכן הועילה לו תפלת אביו. אי נמי הא דאמר אבא לא מזכי ברא הכונה שמשום כבוד האב אין נמנעים מלמנותו עם רשעים בלא תפ ילה, אבל תפ ילה מועילה, ודוד התפלל על אבשלום.

מעשיו של אבשלום היו עצה עמוקה של מלכו של עולם שגזר על דוד במעשה בת שבע, שאמר " הנני מקים עליך רעה מביתך", וכן "וישלחהו מעמק חברון" שע"י הליכת יוסף לשם נתגלגלה ירידת ישראל למצרים, היה זה מעצה עמוקה של אברהם הקבור בחברון לקיים מה שנגזר בברית בין הבתרים "ידוע תדע כי גר יהיה זרעך".

י"א. אין לי בן- היו לאבשלום בנים אבל לא היה לו בן הראוי למלכות, וי"א שמתו בניו על ששרף תבואתו של יואב , וכל השורף תבואתו של חבירו אינו מניח בן ליורשו.

מידה טובה אף היא מידה כנגד מידה , ומרובה היא בתשלומין ממידת פורענות. והא דמצינו שמידת פורענות גדולה ממידה טובה, שבפורענות כתיב "איכה ירדוף אחד אלף ושנים יניסו רבבה", ובטובה כתוב "ורדפו מכם חמשה מאה", מ"מ בפורענות נאמר רק רדיפה, אבל בטובה כתוב "ונפלו אויביכם לפניכם לחרב". תוד"ה ולעולם.

ותתצב אחותו מרחוק לדעת מה יעשה לו- על שם שכינה
נאמר.

שעבוד מצרים והגאולה

לאחר מות יוסף ואחיו החלו המצרים לשעבד את ישראל בעבודה קשה, וכשראו בכוכבים שעתיד להולד בן שיושיע את ישראל גזרו להרוג את ילדי ישראל, אולם המיילדות לא הרגו את הילדים ומצרים זרקו את הילדים ליאור, ונעשה להם נס והם נשארו בחיים.

ויקם מלך חדש - י"א חדש ממש, וי"א שנתחדשו גזירותיו, דלא כתיב "וימת", ו"אשר לא ידע את יוסף" הכונה שהיה דומה שלא הכיר את יוסף.

ויאמר אל עמו- הוא התחיל בעצה תחילה, לפיכך לקה תחילה, דכתיב "ובך ובעמיך".

הבה נתחכמה לו - לקב"ה, שידון את ישראל במים ולא יוכל להענישו מידה כנגד מידה לפי שנשבע שלא יביא מבול לעולם, וטעותו היתה שרק על כל העולם אינו מביא אבל על אומה מביא, ועוד שיכול להביאם למים.

ג' היו באותה עצה, בלעם שיעץ נהרג, איוב ששתק נדון ביסורים, יתרו שברח זכו מבני בניו שישבו בלשכת הגזית.

ועלה מן הארץ- כאדם התולה קללתו באחרים.

וישימו עליו - ששם פרעה מלבן (-כמין דפוס שבו עושים את הלבנים ע"י שממלאים אותו טיט ומחליקים אותו) על צווארו וכל אחד מישראל שאמר איסטניס אני, אמרו לו כלום איסטניס אתה יותר מפרעה.

שרי מיסים- דבר שמשים רידוי.

למען ענותו לפרעה בשביל שישראל יסבלו.

מסכנות- י"מ שמסכנות את בעליהם שע"י אותם הערים ואותה העבודה נסתכנו המצרים לטבוע בים, וי"מ שממסכנות (-מדלדלות) את בעליהם כדכתיב "וינצלו את מצרים" שזה קרה בגלל שהעבידו אותם, וי"ג שכל העוסק בבנין מתמסכן, ולפ"ז מסכנות את בעליהם הכונה שבבנית בתים יכולים ליפול מהבנין ולמות, וממסכנות הכונה שמביאות את האדם לידי עניות.

פיתום ורעמסס- י"א פיתום שמה ורעמסס ע"ש שראשון ראשון מתרוסס שהיו בונים והיה מתרוסס ונופל וחוזרים ובונים והוא נופל, וי"א רעמסס שמה ופיתום ע"ש שהיה התהום בולע הבנין.

כן ירבה - רוח הקודש בשרה זאת לישראל.

ויקוצו - שהיו ישראל דומים בעיניהם כקוצים, שבראותם את בני ישראל פרים ורבים הרגישו כאילו עיניהם וגופם מלאים קוצים.

י"א: בפרך- בפה רך שמשכום בדברים ובשכר עד שהתרגלו לעבודה, וי"א בפריכה -עבודה קשה ששוברת גוף ומתניים.

בתחילה בחומר ובלבנים ואח"כ בכל עבודה בשדה.

היו מחליפים מלאכת אנשים ונשים.

בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו, בשעה שהולכות לשאוב מים הקב"ה זי מן דגים קטנים בכדיהם ושאבו מחצה מים ומחצה דגים, ובאו ושפתו שתי קדירות ע"ג כירה, אחת של חמין לרחוץ רגלי בעליהן בשדה, ואחת של דגים והוליכו לבעליהן לשדה, ורחצו וסכו והאכילו והשקו אותם, ונזקקו להם בין מיצרי השדות שזה מקום צנוע שזה חריץ בין גבולי השדות, (ובשכר זה זכו ישראל לביזת מצרים), וכשנתעברו באו לבתיהם, וכשהגיע זמנן ללדת הלכו וילדו בשדה תחת התפוח, והקב"ה שלח מי שמנק ה ומשפר את התינוקות לתקן את איברי התינוק שמתפרקים מצער הלידה, והביא להן שני עי גולי ם, אחד של שמן ואחד של דבש, וכשהכירו בהם המצרים באו להורגם, ונעשה להם נס ונבלעו בקרקע , והביאו המצרים שוורים וחרשו על גב ם, ולאחר שהלכו היו מבצבצי ם ויוצאים כעשב השדה, וכשגדלו באו עדרים עדרים לבתיה ם, וכשנגלה הקב"ה על הים הם הכירוהו תחילה שראו שכינתו כבר.

המילדות העבריות שפרה ופועה- שפרה זו יוכבד על שם שמשפרת את הולד, וי"א על שם שפרו ישראל בימיהם. פועה י"א שזו מרים, ונקרא שמה פועה ע"ש שהיתה פועה ומשעשת את הולד כמו שעושים לתינוקות לשעשעם בדברים ערבים, וי"א ע"ש שהיתה פועה (-צועקת) ברוח הקודש עתידה אימי, וי"א שפועה זו אלישבע בת עמינדב כלת יוכבד אשת אהרן.

פרעה מסר להם סימן מתי הלידה כדי שלא יחביאו את הולד ויאמרו שהיה נפל, ואמר להם שבן פניו למטה ובת פניה למעלה כדרך תשמישם, ותבען לדבר עבירה ולא נתבעו, והיו מספקות לילדים מים ומזון, ואמרו לו שהנשים העבריות נמשלו לחיות (אריה וכו'), וקיבלו בשכרם בתים י"מ בתי כהונה ולויה מאהרן ומשה, וי"מ בתי מלכות, דדוד הגיע ממרים, שנשא כלב את מרים.

י"ב. כלב ומרים - כלב נקרא יפונה על שם שפנה מעצת מרגלים, ומרים נקראת עזובה על שם שהכל בחורי ישראל עזבוה מתחילתה מלישא אותה, מפני שהיתה מתחילתה חולנית ונשאה לשם שמים (והעושה כן מעלה עליו הכתוב כאילו ילדה), שבדק באחיה אהרן ומשה וראה שהם צדיקים, ורוב בנים דומים לאחי האם, והיו פניה דומות ליריעות בלי תואר אדמומית, שמחמת חוליה היתה ירקרוקת. "ואלה בניה ישר ושובב וארדון" אל תיקרי בניה אלא בוניה -בעלה שבנאה כשאר נשים בנישואין ובנים. ישר שישר עצמו מלטעות בטעות המרגלים, שובב ששיבב את יצרו מעצתם, וקרי ליה מרד בקרא אחרינא על שם שמרד בעצת מרגלים, ארדון שרדה את יצרו שהיה מסיתו לטעות עמהם, וי"א על שם

שהיו פניה דומות לורד. ונקרא אשחור ע"ש שהושחרו פניו בתעניות הרבה שקיבל עליו כדי שינצל מעצת מרגלים, אבי שנעשה למרים כאב להתעסק בה ברפואות ומזונות הנצרכים לחולה, תקוע ע"ש שתקע ליבו לאביו שבשמים שלא להיות בעצת מרגלים. ונשא מרים חולה ונעשית נערה שחזרה לתואר פנים כנערה כשנתרפאה מחוליה. וקנאו בה חברותיה, שהיו פניה דומים כצהרים, וכל הרואה אותה מוליך אתנן לאשתו.

פרעה גזר בתחילה גזר " אם בן הוא והמיתן " שסמך על המילדות, ואח"כ "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו" שהושיב שומרים לדבר, ולבסוף באותו יום שנולד משה אמרו לו איצטגניניו היום נולד מושיעם של ישראל ואין אנו יודעים אם הוא מצרי או יהודי, קיבץ את כל עמו וביקש מהם לתת לו את כל הנולדים באותו יום, וגזר אף על עמו, וכשאמרו לו למחרת שהם רואים שעדיין לא לקה השאיר את הגזירה עד היום שהושלך ליאור.

לידת משה והצלתו

משה רבינו נולד לעמרם ויוכבד, וג' חודשים לאחר שנולד הניחו אותו בתיבה ביאור כדי שהמצרים לא יהרגוהו, ובתיה בת פרעה לקחה אותו לבית פרעה.

עמרם גדול הדור היה וכולם היו נשמעים לדבריו, וגירש אשתו בגלל הגזירה "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו", וכולם עשו אחריו, אמרה לו מרים שגזירתו קשה משל פרעה מפני שהיא גם על הנקבות שלא יולידו כלל, וגם בעוה"ב שמי שלא נולד לא בא לעוה"ב, וודאי מתקיימת, עמד והחזיר את אשתו וכולם החזירו אחריו (והושיבה באפריון, ואהרן ומרים מרקדים לפניה, ומלאכי השרת אמרו אם הבנים שמחה).

יוכבד נקראת בת לוי אע"פ שהיתה בת מאה ושלושים, שהורתה בדרך ולי דתה בין החומות (והיו במצרים ר"י שנים ומשה היה בן פ' כשדיבר לפני פרעה וכשהחזירה עמרם כבר היתה מעוברת ממשה), מפני שנולדו בה סימני נערות שחזרה לימי עלומיה באורח כנשים ובתואר פנים ופשטו הקמטים. והרתה וילדה את משה שלא בצער, מכאן לנשים צדקניות שלא היו בפתקה של חוה.

ותרא אותו כי טוב הוא - לר"מ טוב שמו, ולרבי יהודה טוביה שמו, ו לרבי נחמיה ע"ש שראתה ברוח הקודש שהיה הגון לנביאות, לאחרים (והיינו ר"מ שביאר שטוב שמו, ואחר שקראוהו אחרים ביאר באופן אחר. וי"א שרק את השמו עות שאמר ר"מ בשם אחר

הביאו בשם אחרים, ולא מסתברא. תוד"ה אחרים) ע"ש שנולד מהול, ולחכמים ע"ש שנתמלא הבית אורה כשנולד.

ותצפנהו ג' ירחים- שלא מנו המצרים אלא משעה שהחזירה עמרם, והיא היתה מעוברת ג' חודשים קודם. "ולא יכלה עוד הצפינו" כי היו המצרים מביאים תינוק כדי שיבכה, ויבכה עמו גם הת ינוק המסתתר.

תיבת גומא- מכאן שצדיקים ממונם חביב עליהם יותר מגופם והגומא דמיו מועטים, אע"פ שגופו משתמר יותר בשל עצים שהם

קשים וחזקים, לפי שאין פושטים ידיהם בגזל. וי"א דבר רך שבזה הוא משתמר יפה מן הכל, שיכול לעמוד בפני דבר רך או קשה.

ותחמרה בחימר ובזפת- חימר מבפנים, וזפת מבחוץ שלא יריח הצדיק ריח רע של זפת. וכתבו התוס' (ד"ה חמר) שגם הזפת היה מבפנים, אלא שהחימר כיסה אותו, אבל מבחוץ ראו רק גומא, כדי שלא יבחינו בתיבה, שהגומא דומה לקני היאור.

ותשם בסוף- בים סוף וי"א באגם.

לקיחת משה רבינו ע"י בתיה בת פרעה-

י"ב: ותרד בת פרעה לרחוץ- מגילולי אביה לטבול שם לשם
גירות.

ונערותיה הולכות - מלשון מיתה שאמרו לה שאם בת פרעה לא מקיימת גזירתו כל העולם לא יקיימו, ובא גבריאל וחבטן בקרקע.

ותשלח את אמתה- י"א ידה, ונעשית ארוכה (וכמו בשיני רשעים ובשרביט הזהב), וי"א שפחתה , שהשאיר לה גבריאל שפחה אחת, שאין דרך בת מלך להיות לבד.

ותפתח ותראהו את הילד- שראתה שכינה עמו. "והנה נער בוכה"- לרבי יהודה היה ילד וקולו כנער. אמר לו רבי נחמיה א"כ עשיתו למשה בעל מום והוא לוי ונפסל לעבודת השיר, אלא מלמד שעשתה לו אמו חופת נעורים בתיבה, שמא לא תזכה לחופתו.

בתיה ראתה אותו מהול, ונתנבאה שלא מדעתה שלא יפול עוד, שראו החוזים ב כוכבים שמושיען של ישראל לוקה

במים, וכשזרקוהו ליאור לא ראו סימן זה וביטלו את הגזירה (שהם לא יודעים מה הם צופים), ולא ידעו שילקה על מי מריבה, ועל זה אמר משה "שש מאות אלף רגלי", שניצלו בשבילו שביטלו מצרים את גזירתם, (והוא היה הראשון שהושלך ליאור, וגזירת "אם בן הוא והמיתן אותו" לא נגזרה בגללו, אלא כדי שלא ילחמו בהם, ודרך אנשים להלחם. תוד"ה בשבילי). ואותו היום היה כ"א ניסן, ואמרו מלאכי השרת וכי מי שעתיד לומר שירה ביום זה כשעברו את הים ילקה ביום זה, (וכיון שנולד ומת בז' אדר, ג' ירחים היו כי היתה שנה מעוברת, ורובו של ראשון ואחרון ואמצעי שלם נחשבים ג' ירחים), וי"א שזה היה בו' סיון ואמרו וכי מי שעתיד לקבל תורה ביום זה ילקה ביום זה.

החזירוהו למשה על המצריות ולא רצה לינק מהם דבר טמא לפי שאכילתם דברים טמאים והתינוק טועם בחלבה כל מה שתאכל, כי עתיד לדבר עם השכינה, והלכה מרים בזריזות כעלמה (וי"א שהעלימה דבריה שהיא אחותו ומביאה את אמו), וקראה לאמה, ואמרה לה בת פרעה "הליכי את הילד הזה" הי שליכי, נתנבאה ולא ידעה מה נתנבאה, וקבלה יוכבד שכרה, דלא דיין לצדיקים שמחזירים להם אבידתם, אלא שנותנים להם
שכרם.

י"ג. מרים - היתה מתנבאה קודם לידת משה, ואומרת עתידה אימי שתלד בן שיושיע את ישראל, וכיון שנולד משה נתמלא כל הבית כולו אור, עמד אביה ונשקה על ראשה ואמר בתי נתקיימה נבואתיך, וכיון שהטילוהו ליאור עמד אביה וטפחה על ראשה, אמר לה בתי היכן נבואתך, והיינו דכתיב "ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו" לידע מה יהא בסוף נבואתה.

קבורת יעקב

עבדי פרעה הלכו עם יוסף ואחיו ובית אביו, ולא נהגו בהם כבוד, וכשראו כבודם של ישראל נהגו בהם כבוד. ובאו בני עשיו ישמעאל וקטורה למלחמה, וכשראו כתרו של יוסף תלוי בארונו של יעקב הקיפו לארונו של יעקב ל"ו כתרים - י"ב נשיאים של ישמעאל וכ"ג אלופי עשיו וכתרו של יוסף. וספדו לו מספד גדול ואפי' סוסים וח מורים.

כשהגיעו למערת המכפלה בא עשיו וטען המקום שנשאר הוא שלו, (דאמר רב יצחק שקרית ארבע היינו ארבע זוגות, אדם וחוה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה), ויעקב קבר בחלקו את לאה, והוא לא מכר אלא את חלק הבכורה, והלך נפתלי (ש הוא קח כאילה שלוחה) להביא ממצרים את השטר שמכר את כל חלקו, ובינתיים חושים בן דן הרג את עשיו כדי שלא יהיה יעקב מוטל בבזיון בינתיים, ונפלו עיניו על רגלי יעקב , ויעקב פתח את עיניו וחייך, ובאותה שעה נתקיימה נבואת רבקה "למה אשכל גם שניכם יום אחד" שנקברו ביום אחד.

האחים נתנו ליוסף להתעסק בקבורתו של יעקב מפני כבוד יעקב , ולא פרקו מעליהם עול זה, ואם הוא לא היה מתעסק בזה הם היו מתעסקים בזה, וכתיב "וישאו אותו בניו" שגם הם היו עסוקים בנשיאתו ובקבורתו.

העלאת עצמות יוסף לארץ ישראל

"חכם לב יקח מצוות" זה משה שלא נתעסק בביזה אלא ב העלאת עצמות יוסף.
סרח בת אשר נשתיירה מאותו דור (ולה נמסר סוד הגאולה, וישראל כבר נכשלו בבני אפרים שיצאו ל' שנה לפני הקץ, והיא שאלה אותם מה אמר המושיע, אמרו לה "פקוד פקדתי אתכם", אמר להם א"כ זה הוא, ולכן משה הלך אצלה, ולא הלך למכיר ויאיר בני מנשה בני בניו של יוסף שהיו חיים כשנכנסו ישראל לארץ. תוד"ה סרח), והיא אמרה למשה שה מצרים הניחו את ארונו של יוסף בנילוס כדי שיתברכו מימיו, דאין מצרים שותה ממי גשמים אלא ממי הנילוס, וכולה עשויה יאורים וחריצים, ונילוס עולה וממלא אותם יאורים ומהם

משקים את השדות. עמד משה על שפת הנילוס ואמר לו יוסף יוסף הגיע העת שנשבע הקב"ה שאני גואל אתכם, והגיעה השבועה שהשבעת את ישראל, אם אתה מראה עצמך מוטב , ואם לאו הרי אנו מנוקים משבועתך, מיד צף ארונו של יוסף (וכמו שמצינו שאפילו אלישע תלמידו של אליהו ואליהו תלמידו של משה (לא שלמד מפיו, אלא שלמד תורתו של משה) הציף ברזל). ולרבי נתן היה יוסף קבור בקברי המלכים, הלך משה ואמר יוסף יוסף וכו' .

כל השנים במדבר היו מהלכים עם ארון השכינה וארונו של יוסף, ושאלו עוברים ושבים וכי דרכו של מת להלך עם שכינה, אמרו קיים זה מה שכתוב בזה.

י"ג: לא נתעסקו בניו של יוסף בקבורתו מפני שכבודו במרובים, ולא נתעסקו ישראל בקבורתו מפני שכבודו בגדולים, אבל אח"כ נתעסקו ישראל בקבורתו והעבירוהו את הירדן, דכתיב "ואת עצמות יוסף אשר העלו ממצרים קברו בשכם", ובבניו כתיב "ויהיו לבני יוסף לנחלה" ומבואר שקברוהו בנחלתם,
שהיה חביב עליהם.

קבורת עצמות יוסף- עצמות יוסף נקברו בשכם לפי שמשכם גנבוהו, ודותן אינו שם מקום, דהא דכתיב "נסעו מזה" הכונה שנסעו מן האחוה, ו"נלכה דויתנה" הכונה נלך ונבקש דתות ודינים איך להמיתו אם יבוא. ומצינו שקבורת יוסף נקראת ע"ש ישראל, לפי שאין המצוה נקראת אלא ע"ש גומרה, (ולא עוד אלא שמי שלא גמרה מורידים אותו מגדולתו אא"כ נאנס, וקובר אשתו ובניו).

יוסף נקרא עצמות בחייו שהרי אמר בחייו "והעליתם את עצמותי", מפני שלא מיחה בכבוד אביו כשאמרו לו עבדך אבינו.

יוסף מת קודם לאחיו מפני שהנהיג עצמו ברבנות.

יוסף הוריד את איצטגניני פרעה מגדולתם כשפתר את החלום
והם לא ידעו לפותרו.

פוטיפר קנה את יוסף לעצמו למשכב זכור מחמת יופיו, ובא גבריאל ופירעו (סירוס יתירא) ולכן נקרא פוטיפרע.

מיתת משה וקבורתו ע"י הקב"ה

רב לך- הקב"ה אמר למשה רב לך בלשון שאמר לבני לוי "רב לכם". וי"מ רב לך שהגיע זמנו של יהושע למלוך ואין מלכות נוגעת בחברתה. וי"מ כדי שלא יאמרו כמה הרב קשה וכמה התלמיד סרבן. ואף שאין חטאו חמור, לפי גדלותו נענש, והקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה, ונענש באותה מידה.

בן ק"כ אנוכי היום- מלמד שהקב"ה משלים שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחודש לחודש.

לא אוכל עוד לצאת ולבוא- בדברי תורה, שנסתמו ממנו מעיינות חכמה, אבל כוחו הגופני ביום מותו היה רב דכתיב "לא נס ליחה", ופסע י"ב מעלות בפסיעה אחת. ומת בשבת וניטלה רשות ממשה וניתנה ליהושע.

משה מת בהר נבו שהוא בחלקו של ראובן, ונקבר בחלקו של גד, אותם ד' מילין מי הוליכו, אלמלא מקרא כתוב א"א לאומרו, מלמד ש היה מוטל בכנפי שכינה.

בת קול השמיעה בי"ב מיל של מחנה ישראל וימת משה ספרא רבה דישראל.

י"א שמשה רבינו לא מת אלא עומד ומשמש לפני המקום.

התורה נתנה סימנים למקום קבורתו ומ"מ לא ידע איש את קבורתו, וכבר שלחה מלכות הרשעה לראות היכן משה קבור, עמדו למעלה נדמה להם למטה, למטה נדמה להם למעלה, וכו'. ואף משה רבינו עצמו אינו יודע היכן קבור.

י"ד. משה נקבר אצל בית פעור כדי לכפר על מעשה פעור.
ואיתא במדרש אגדה שבכל שנה ושנה בעת שחטאו ישראל בבנות מואב, בית פעור עולה למעלה כדי לקטרג, וכשהוא רואה קברו של משה חוזר ושוקע, שמשה רבינו שקעו בקרקע עד חוטמו. תוד"ה מפני.

משה נתאוה להקבר בארץ לא כדי לאכול מפריה ולשבוע מטובה, אלא לקיים כל מצוות התלויות בה, ואמר לו הקב"ה שיתן לו שכרם כאילו עשה, כאברהם יצחק ויעקב, תחת אשר מסר עצמו למיתה בחטא העגל, וכיפר על מעשה העגל, וביקש רחמים על פושעי ישראל שיחזרו בתשובה,
ונמנה עם מתי מדבר.

תורה תחילתה גמילות חסדים, שעשה הקב"ה לאדם ואשתו כתנות עור, י"מ שהכתנות היו מעור, וי"מ דבר שהעור נהנה ממנו, וסופה גמילות חסדים דכתיב "ויקבור אותו בגיא".

אחרי ד' אלוקיכם תלכו - להלך אחר מידותיו, להלביש ערומים, לבקר חולים, לנחם אבלים, ולקבור מתים.

היה מביא

מנחת סוטה ושאר מנחות

לעיל נתבאר לפי הסדר דיני הסוטה, החל מהקינוי והסתירה (ב' –
ד') הבאת הסוטה לירושלים ומה אומרים לה שם כדי שתחזור בה, ומה עושים לה כדי לגנותה (ז' ח'). ולהלן יבוארו דיני מנחת הסוטה, וסדר ודיני מגילת סוטה והשקאתה במים המרים.

מלבד כתיבת מגילת סוטה ומחיקתה במים המרים, והשבעת הסוטה שלא זינתה וקבלת הקללה אם זינתה, צריך הבעל להביא מנחה מיוחדת באותו מעמד, כדכתיב "והביא האיש את אשתו אל הכהן, והביא את קרבנה עליה עשירית האיפה קמח שעורים וכו', ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות והניף את המנחה לפני ד' והקריב אותה אל המזבח, וקמץ הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה".
דין המנחה דומה לשאר המנחות בכך שמקדשים אותה בכלי שרת והיא טעונה קמיצה ומקטירים את הקומץ במזבח, אולם דין מנחת סוטה שונה לגנאי בכמה דברים משאר מנחות בכך שמביאים אותה בכפיפה מצרית ולא בקלתות של כסף וזהב, ואינה טעונה שמן ולבונה, והיא באה מקמח שעורים ולא מן החיטים, וכדלהלן. וכן יבוארו דיני שאר המנחות. (ואח"כ (ט"ו – כ') יבוארו דיני כתיבת המגלה ומחיקתה במים המרים, השבעת האשה וקבלת השבועה והקללה אם זינתה, השקאת האשה, ומה קורה לאשה לאחר ההשקאה אם זינתה.

היה הבעל (דכתיב "והביא את קרבנה עליה") מביא מנח תה בכפיפה מצרית (-סל של זרדים שגדלים סביב הדקל) ונותנה על ידיה כדי ליגעה שהרי היתה נתונה על ידה עד גמר כל הסדר (תוד"ה כדי. ואין זה נקרא לדרוש טעמא דקרא, כיון שאין נ"מ להלכה בטעם זה), בשביל שתחזור בה, שהתורה חסה אפי' על עוברי רצונו שזינתה, והתורה רוצה שתודה כדי שלא תיבדק, (וק"ו שהתורה חסה על עושי רצונו). ואין הטעם כדי שלא ימחק השם, דקסבר שהיה מביא את המנחה אחרי שכבר נמחקה המגילה (ולהלן י"ט. יש בזה מחלוקת), אמנם כל זמן שלא קרבה מנחתה אינה נבדקת. וכתבו התוס' (ד"ה אי) שתנא זה לא סובר ל הא דאיתא לעיל ז: שלאחר שנמחקה המגילה מאיימים עליה שתשתה, אלא ס"ל שרוצים שלא תשתה כדי שלא תתנוול.

סדר הדברים שעושים לסוטה בבית המקדש- לפי הכתוב בתורה לאחר העלאת האשה לבית המקדש היה הבעל מביא את מנחתה, ו הכהן מביא פיילי של חרס ונותן לתוכו חצי לוג מים מן הכיור ונותן בו עפר, ומעמיד האשה בשער נקנור, ואוחז בבגדיה וסותר את שערה, ונותן את המנחה על ידיה, וביד הכהן מים המרים, ומשביע ומתנה עמה, וכותב את המגילה ומוחק ומשקה, ונוטל מנחתה מתוך כפיפה מצרית ונותן לתוך כלי שרת מניף ומגיש קומץ ומקטיר. ובמשניות הסדר הוא אחר. והתוס' מסתפקים אם סדר התנא הוא דווקא, או שה סדר בתורה הוא דווקא. תוד"ה מביא.

י"ד: מנחת סוטה תחילתה בכפיפה מצרית שאינה ראויה

להיות כלי שרת, (ואף לרבי יוסי ברבי יהודה המכשיר כלי שרת מעץ (ורבי פוסל), היינו בכלים חשובים, אבל כלים פחותים לא, דאומרים "הקריבהו נא לפחתך הירצך או הישא פניך"), ושאר המנחות תחילתם בכלים הראויים להיות כלי שרת אם היה מקדישם (וכדלהלן), ובסוף -קודם קמיצה בין בסוטה בין בשאר המנחות נותנם בכלי שרת.

סדר שאר המנחות-

מביא מנחה מביתו בקלתות -כעין סלים של כסף וזהב. נותנה לכלי שרת ומקדשה בכלי שרת. ואין מזה ראיה שכלי שרת אין מקדשים אלא מדעת, די"ל שהכונה נותנה בכלי שרת כדי לקדשו. ואף שכבר הקדיש את המנחה בפיו, קדושת הפה אינה אלא קדושת דמים ולא קדושת הגוף, ואינה נפסלת בטבול יום ובלינה, ואם נטמאה נפדית, משא"כ אחר שנתקדשה בכלי.

נותן הזר שמנה ולבונתה וא"צ כהן דכתיב "ויצק עליה שמן" ואח"כ כתוב "והביאה אל בני אהרן הכהנים".

מוליכה לכהן דכתיב "והביאה אל בני אהרן".

הכהן מוליך את הכלי עם המנחה למזבח, ומגיש את הכלי (ולא צריך להגיש את המנחה עצמה ע"י שיכופף את הכלי, דכתיב "והקריבה אל הכהן והגישה אל המזבח" כמו שההקרבה לכהן היא בכלי, ה"ה ההגשה למזבח) בקרן דרומית מערבית כנגד חודה של קרן. הגשה נלמדת מדכתיב "והגישה אל המזבח". ומקום ההגשה נלמד מדכתיב "לפני ד' ", ואין הכונה למערב (דס"ל כרבי יהודה שכל המזבח עומד כנגד ההיכל, ורחבו ל"ב אמה כשיעור ההיכל וכתליו, שרוחב ההיכל כ' אמה וכל כותל עוביו ו' אמות), דכתיב "אל פני המזבח". ולרבי אלעזר כל מקום שיש ב' מקראות שונות, וניתן לקיים את שניהם, מקיימים את שניהם ולא אומרים שכוונת התורה לעשות או כך או כך, ולכן מגיש לדרומה של קרן שזה פני המזבח, ובלבד שיהא סמוך למערב ובזה מקיים גם את הפסוק לפני ד', דס"ל כרבי יוסי הגלילי שכל המזבח עומד בצפון עד אמצע החצר, ונמצא שהמזבח מסתיים כנגד אמצע פתח ההיכל, וכל צד דרום הוא כנגד ההיכל. ושיטה שלישית היא שיטת רבי אליעזר בן יעקב שסובר שכל
המזבח עומד בדרום.

הכהן מסלק הלבונה לצד אחד בתוך הכלי עצמו, דאם קמץ עם הלבונה או עם צרור או עם גרגיר מלח פסול משום דהוי קומץ חסר.

קומץ ממקום שנתרבה שמנה -שהיא נבללת שם יפה בשמן, דכתיב "מסלתה ומשמנה" וכתיב "מגרשה ומשמנה".

נותן את הקומץ לכלי שרת וחוזר ומקדשו בכלי שרת, כמו שמקדשים את הדם ע"י שמקבלים אותו בכלי שרת, אע"פ שקדשו הסכין בצוואר הבהמה והסכין הוי כלי שרת ועבודתו
מחנכתו.

מלקט הלבונה ונותנה ע"ג הקומץ, דכתיב "ואת כל הלבונה אשר על המנחה".

ט"ו. מעלהו בכלי שרת כדי להקטירו לאחר שימלחנו, אבל אינו מקטירו בכלי שרת.

מולחו ונותנו ע"ג האישים, דכתיב "וכל קרבן מנחתך במלח תמלח".

אחר שקרב הקומץ (י"א משתשלוט בו האור וי"א משתיצת האור ברובו) שיירי המנחה נאכלים , דכתיב "והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו". ומותר לתת לתוכה יין שמן ודבש, דכתיב "למשחה" והיינו לגדולה כדרך שהמלכים אוכלים. ואין אסורים אלא מלחמץ, דכתיב "לא תאפה חמץ חלקם" אפילו חלקם לא תאפה חמץ.

ההבדל בין כל המנחות למנחת חוטא ומנחת
העומר ומנחת סוטה -

כל המנחות (מלבד אלו שנזכרים להלן) טעונות שמן ולבונה דכתיב "ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה", ובאות מן החיטים ומסולת דכתיב "סולת חיטים תעשה אותם".

מנחת חוטא שמביא מטמא מקדש, או הנשבע שאינו יודע עדות, או שבועת ביטוי, באה מן החיטים ובאה סולת, אבל אינה טעונה שמן ולבונה, ואע"ג דבעינן שלא יהא חוטא נשכר, מ"מ בעינן שלא יהיה קרבנו מהודר, (וזה הטעם שאין חטאת חלב והיינו סתם חטאת טעונה נסכים סולת למנחה, ועשרון יין לכבש, ורביעית הין שמן, אבל חטאת מצורע ואשמו טעונים נסכים לפי שאינם באים על חטא, ואע"פ שהנגעים באים מחמת ז' עוונות, העוון שעליו באה הצרעת כבר נתכפר לו ע"י יסורים ובושה של הנגע, והקרבן בא רק להתיר לו אכילת קדשים כמו זב וזבה יולדת ומצורע ונזיר שנטמא שצריכים כפרה לטהרתם, וחטאת נזיר שמביא במלאת ימי נזרו חטאת ועולה ושלמים אינה טעונה נסכים, דסבר כר"א הקפר שנזיר נקרא חוטא מפני שציער עצמו מן היין. וכתבו התוס' (ד"ה סבר) שמבואר כאן שגם נזיר טהור נקרא חוטא, (דנזיר טמא הביא עופות שאינם טעונים נסכים), והתורה דיברה בנזיר טמא כיון שהוא שנה בחטא).

ט"ו: מנחת העומר היתה באה מן השעורים, ובאה גרש מובחר שבשעורים מנופה בי"ג נפה, דכתיב "גרש כרמל תקריב את מנחת ביכוריך", וטעונה שמן ולבונה.
מנחת סוטה אינה טעונה שמן ולבונה דכתיב "לא יצוק עליה שמן ולא יתן עליה לבונה", ובאה מן השעורים, ובאה קמח -הכל מעורב כפי שנטחן. ר"מ אמר שכיון שהיא האכילתו מעדני עולם לפיכך קרבנה מאכל בהמה, ואמר לו ר"ג עניה מאי איכא למימר, אלא שכשם שמעשיה מעשה בהמה שהפקירה עצמה לתשמיש למי שאינו בן זוגה כך קרבנה מאכל בהמה.

המים המרים

כתיב "ולקח הכהן מים קדושים בכלי חרש , ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים". ולהלן יבוארו פרטי דיני נתינת המים והעפר בכלי.

היה הכהן מביא פילי – כוס חרס, ונותן לתוכה חצי לוג מים מן הכיור דכתיב "מים קדושים". ולרבי יהודה (י"ז.) הממעט בשיעור הכתב היה נותן רביעית. (מי הכיור לרבי ישמעאל היו מי מעין, ולרבנן אף משאר מימות).

דיני כלי החרס- לשיטת רבי ישמעאל הפילי היה חדש, (דכתיב "בכלי חרס" בכל שאמרתי לך כבר, והיינו במצורע), והיינו כלי שלא נעשתה בו מלאכה, ולרבנן אף כלי ישן כשר, ובלבד שלא הושחרו פניו. הגמ' מסתפקת מה הדין אם הושחרו פניו והחזירו לכבשן האש ונתלבנו, אם נדחה לגמרי, או שחזר להכשרו. וממה ששנינו שעץ ארז ואזוב ושני תולעת שהפשיל בהם קופתו לאחוריו פסולים, ליכא ראיה, די"ל דלא איירי באופן שהדרי ומיפשטי, אלא שנתקלפו. כתבו התוס' (ד"ה מה) שמי הכיור נחשבים מים שלא נעשו בהם מלאכה, (אף אם קידש ידיו בתוך הכיור ולא מן הדדים. מהרש"א), שרק הדחת כלים או שריית פת נחשבת מלאכה, ולא הדחת ידים.

נטילת העפר מקרקע המשכן- נכנס להיכל ופנה לימינו (דכל פניות שאתה פונה לא יהיו אלא לימין), והיה שם

מקום אמה על אמה שניכר משאר רצפת ההיכל, ושם טבלה של שיש וטבעת קבועה בה, והוא מגביהה ע"י שאוחז בטבעת ונוטל עפר מתחתיה, ונותן עפר בשיעור שיראה ניכר על פני המים, דכתיב "ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים" ולא כתיב ונתן במים.

י"א שאם אין שם עפר תיחוח יביא עפר מחוץ למשכן ויניחו שם, דאין לחפור בקרדומות דכתיב "אשר יהיה". וי"א שהיה מתקנו בחוץ ומכניסו וא"צ להניחו בקרקע המשכן, (ונחלקו אם דורשים מ"בקרקע המשכן" שצריך להניח את העפר, או לרבות שילה נוב וגבעון ובית עולמים. וכתב רש"י שלא גורסים שילה ונוב וגבעון, דשילה זה משכן וא"צ פסוק לרבותו, ונוב וגבעון אין משקים שם סוטות שהרי היה להם דין במה ולא היה שם ארון אלא רק את מזבח הנחושת, ולא הקריבו שם מנחת סוטה ולא שום חובת יחיד שאין להם זמן קבוע. והתוס' (ד"ה לרבות) כתבו שי"ל ס"ל כרבי יהודה שכל דבר שהציבור והיחיד מקריבים באהל מועד שבמדבר מקריבים בגלגל, ורק בבמת יחיד שבראש גגו לא. עוד כתבו התוס' (ד"ה ובית העולמים) להקשות למה צריך רבוי על בית המקדש, והרי מבואר בשבועות (ט"ז:) שמשכן איקרי מקדש ומקדש איקרי משכן, ולפי הגירסה שמרבים גם נוב וגבעון ניחא, די"ל שנקט בית עולמים אגב שיטפיה. ור"י מפרש שצריך רבוי לביהמ"ק משום דכתיב קרקע, ובבית המקדש לא היה קרקע אלא רצפה. ולא מסתברא, דא"כ לא יכתוב קרקע ולא נצטרך רבוי).

ט"ז. הלכה עוקבת מקרא- בג' מקומות הלכה למשה מסיני עוקבת מקרא ממשמעותו. כסוי הדם התורה אמרה בעפר והלכה בכל דבר המגדל צמחים, (ולב"ש אין מועיל כסוי הדם באפר). התורה אמרה בנזיר שלא יגלח בתער, והלכה שאסור בכל דבר אף בזוג או בתלישה, ואף דהוי תוספת, מ"מ חשיב עקירה, כיון דלוקה, ואסור להכות בחינם משום "לא יוסיף". התורה אמרה בגט ספר כריתות, והלכה בכל דבר עלה של זית או נייר או לוח.

הגמ' מסתפקת אם יש ראיה שאפר אינו מועיל להשקאת סוטה, מזה שלא מנו סוטה שהלכה עוקבת מקרא. והגמ' רוצה לומר דתנא ושייר (ואף שהתנא נקט שלשה אמרינן תנא ושייר, והא דאמרינן בקידושין (ט"ז:) דהיכא דנחת למניינא לא אמרינן תנא ושייר, היינו משום דתנא התם ואי אתה יכול לומר ארבעה באחד מהם. תוד"ה

תנא), ושי יר נמי מצורע בתגלחת שניה שמהכלל ופרט וכלל לומדים לרבות שיער הרגלים דאותו מקום, ולמעט שיער בית השחי ושאר מקומות שבגוף, והלכתא מגלח כדלעת שיהא כל גופו חלק כדלעת, כמו בתגלחת ראשונה שכתוב בה "כל שערו" . והגמ' דוחה דאינו נחשב שיור, א' דמדרבנן הוא. ב' עוקרת ומוספת היא. ג' סבר כר"ע דדריש רבויי ומיעוטי, וריבה כל מקומות הגוף חוץ משיער שבתוך החוטם. ולא נפשט למסקנה אם מועיל אפר בסוטה, דהא דמועיל רקבובית ירק
משום שנעשית עפר.

ט"ז: אלו דברים צריכים להיראות- עפר סוטה, אפר פרה, ורוק יבמה, צריך שיראו על פני המים. ולרבי ישמעאל אף דם ציפור מצורע, צריך שיתן מים בשיעור שדם צפור ניכר בהם, דכתיב "מים" וכתיב "בדם", הא כיצד מביא מים שדם ציפור ניכר בהם, והיינו רביעית, ורבנן חולקים על לימוד זה (ומ"מ גם לדבריהם צריך לפחות רביעית, אלא דס"ל שלכתחילה יביא חצי לוג. (תוד"ה מביא). עוד כתבו התוס' (ד"ה מביא) שהדם ניכר אף ביותר מרביעית, אבל לרבי ישמעאל צריך שתהיה ניכרת הממשות של הדם, ולא שיהיה רק שינוי מראה. וא"א ללמוד מכאן שמין בשאינו מינו לא בטל, דכיון שממשותו ניכר הרי הוא בעין), ולכו"ע צריך להטביל בדם ומים מעורבים. ולא ישחוט סמוך לכלי ויחזיק הורידים ויקבל הדם בכלי אחר. ושיעור רביעית הוא שיעור שבציפור דרור גם גדולה ניכרים המים, וגם בקטנה ניכר הדם.

הקדים עפר למים פסול דכתיב "אל כלי". ור"ש מכשיר, דכתיב במי חטאת "ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת", שינה הכתוב לכתוב עפר אע"פ שלוקחים אפר (כתבו התוס' (ד"ה שינה) שאפר שצריך לטוחנו לא נחשב שינוי לקרותו עפר, אבל כאן שעיקר המצוה היא שריפה ללא כתישה, צריכים לקרותו אפר, ואמנם אם היו שם אודים היו צריכים לכותשם), כדי ללמוד גז"ש מהשקאת סוטה, שיתנו העפר ע"ג המים, דכתיב "מים חיים אל כלי", ואם הקדים עפר למים כשר, דכתיב "ונתן עליו מים חיים". ולרבנן "אל כלי" זה דווקא, ועליו היינו שצריך לערבם.

מה כותבים במגילת סוטה

כתיב (במדבר ה') "והשביע אתה הכהן , ואמר אל האשה , אם לא שכב איש אתך ואם לא שטית טמאה תחת אישך הנקי ממי המרים המאררים האלה. ואת כי שטית תחת אישך וכי נטמאת ויתן איש בך את שכבתו מבלעדי אישך. והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה יתן ד' אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך בתת ד' את ירכך נפלת ואת בטנך צבה. ובאו המים המאררים האלה במעיך לצבות בטן ולנפל ירך ואמרה האשה אמן אמן. וכתב את האלת האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים". ולהלן יבואר מה מהפסוקים הנ"ל כותבים במגילה, ומה לא נאמר לענין כתיבה במגילה, אלא לענין העשיה.

י"ז. לת"ק (רבי מאיר) כותב מ"אם לא שכב ", וכותב גם את הפסוק "ו את כי שטית ", ואינו כותב את תחילת הפסוק "והשביע הכהן" אלא מדלג עד "יתן ד' אותך לאלה ושבועה וכו' ", וכותב גם את הפסוק "ובאו המים וכו' " אבל אינו כותב את המילים "ואמרה האשה אמן אמן", דאינו כותב אלא את הקללות.

ולרבי יוסי היה כותב הכל בלא הפסק.

ולרבי יהודה לא היה כותב אלא "יתן ד' אותך לאלה ולשבועה בתוך עמך בתת ד' את ירכך נופלת ואת בטנך צבה", וכן כותב "ובאו המים המאררים האלה במעיך לצבות בטן ולנפיל ירך".

ביאור מחלוקתם-

כתיב "וכתב את האלות האלה הכהן בספר". ר"מ סובר ש"אלות" הכונה לקללות, והה' ד"האלות" מרבה קללות הבאות מחמת ברכות, ו"אלה" ממעט קללות שבמשנה תורה –"יככה ד' בשחפת" שזה נקרא אלה דכתיב "והיה בשמעו את דברי האלה הזאת", והה' ד"האלה" ממעט צוואות, דאין כוונת התורה אלא לצוות את הכהן להשביעה, וקבלות אמן, דאין זה מן הקללות, וס"ל שה' שכתוב לענין ריבוי נדרש לרבות, וה' שכתוב במיעוט נדרש למעט. ואף דס"ל לר"מ שלא אומרים מכלל לאו אתה שומע הן ולכן צריך תנאי כפול כמו שנאמר בבני גד וראובן אם יעברו ואם לא יעברו, הכא "הנקי" כתיב בלי י', דמשמע הנקי אם לא שכב, ולומדים גם "טומאה תחת אשך חנקי". (ובשבועות ל"ו פירש רש"י דקאי על הפסוק הבא "חנקי ואת כי שטית". ואיתא התם שדווקא בממון ר"מ סובר שלא אומרים מכלל לאו אתה שומע הן, וסוטה זה איסורא דאית ביה ממונא, וכן נדרים נחשב איסורא דאית ביה ממונא, מפני שאוסר ממונו על חבירו. תוד"ה אמר).

ורבי יוסי סובר כנ"ל אלא שהוא מרבה מ"את" צוואות

וקבלות אמן. (ור"מ לא דורש אתין).

ולרבי יהודה גם הה' ד"האלות" בא למעט, והוא ממעט קללות הבאות מחמת ברכות -"הנקי ממי המרים", ו"אלה" ממעט קללות שבמשנה תורה, והה' ד"האלה" ממעט צוואות וקבלות אמן.

איש ואשה זכו ללכת בדרך ישרה שלא יהיו נואפים, שכינה ביניהם שחילק הקב"ה שמו י' באיש וה' באשה, לא זכו, אש אוכלתם ע"י שהקב"ה מסלק את הה' והי' נשאר אש ואש, ואש דאשה חזקה ממהרת לאכול ולהפרע משל האיש, שהרי בשל אשה אין הפסק בין הא' לש', משא"כ בשל איש.

מפני מה אמרה תורה הבא עפר לסוטה, שאם זכתה יוצא ממנה בן כאברהם שאמר "ואנוכי עפר ואפר", ואם לא זכתה תחזור לעפרה.

בשכר שאמר אברהם אבינו "ואנוכי עפר ואפר" זכו בניו לאפר פרה המטהר את ישראל ומכפר על חטא העגל, ועפר סוטה המביא שלום, וגורם שלא ירבו ממזרים בישראל, ואם נקתה נזרעה זרע ומבטלת לעז מבניה, אבל עפר כסוי הדם הוא הכשר מצוה ואין בו הנאה. ובשכר שאמר "אם מחוט ועד שרוך נעל" והבריח עצמו מן הגזל, זכו לחוט של תכלת, (דהתורה הצריכה דווקא תכלת משום שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד, ללמדנו שכל המקיים מצות ציצית כאילו הקביל פני שכינה . ובירושלמי מוסיף שהים דומה לעשבים ועשבים לרקיע ורקיע לכסא וכסא לספיר. תוד"ה מפני), ולרצועה של תפילין, דכתיב "וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך ויראו ממך", ואמר רבי אליעזר הגדול שהכונה לתפילין שבראש.

כתיבת המגילה

כתיב "וכתב את האלת האלה הכ הן בספר ומחה אל מי המרים". ולהלן יבואר במה כותב ועל מה כותב ומתי כותב, כפי שלמדו חז"ל מפסוק זה.

על מה כותב- מגילת סוטה נכתבת על המגילה, דכתיב "בספר" -קלף. ואינה נכתבת על לוח עץ, או על נייר -שכותשים עשבים ומדבקים אותם בדבק ועושים כמין עור, או על דיפתרא עור שאינו מעובד כל צרכו. וכתבו התוס' (ד"ה אינו) שמה שמבואר בשבת ע"ח: ששיעור הוצאה בשבת בקלף הוא פרשת שמע ישראל שבתפילין, אין משערים בפרשת סוטה שהיא קטנה יותר, משום שמשערים בדבר שכיח לקולא, ופרשת תפילין מצויה יותר. עוד כתבו התוס' (ד"ה לא) שבירושלמי יש מחלוקת אם אפשר לכתוב מגילת סוטה על עור בהמה טמאה, שלר"א בן שמוע אין כותבים, ולר"ש כותבים כיון שהיא עומדת למחיקה, ור"א בר"ש מסכים עם ר"א בן שמוע, דשמא תאמר איני שותה ונמצא השם גנוז על עור בהמה טמאה. עוד איתא התם שמגילת סוטה אינה מטמאה את הידים, כיון שהגזירה היא מפני הקדושה, ומגילת סוטה ניתנה למחיקה.

י"ז: במה כותב- כותב בדיו של שרף, ולא בקומוס שרף אילן המותך במים, או בקנקנתום, או בכל דבר שרושם ונבלע בקלף ואינו יכול למחוק. דכתיב "ומחה" כתב שיכול לימחות. ובירושלמי איתא שאין כותבים במשקין או מי פירות, דכתיב "וכתב", ובעינן דיו שאין בו קנקנתום. תוד"ה שנאמר.

זמן הכתיבה- כתב המגילה בלילה פסולה (גז"ש תורה תורה ממשפט שאינו אלא ביום דכתיב "והיה ביום הנחילו". רש"י. ולתוס' (ד"ה מה) פסוק זה מדבר בדיני ממונות, אלא לומדים מדכתיב "והוקע אותם לד' נגד השמש", ומהכא ילפינן שכל דיני סוטה בין גמר בין תחילה פסול בלילה, דומיא דדיני נפשות, ולא כדיני ממונות דתחילת דין ביום אבל גמר דין אפילו בלילה). כתבה קודם שקיבלה עליה את השבועה פסולה , דכתיב "והשביע" ואח"כ כתיב "וכתב". ובירושלמי נחלקו רבי יוחנן ור"ל אם משביע ואח"כ כותב, דכיון דכתיב חוקה ותורה הסדר מעכב, או שכותב ואח"כ משביע כדי לסמוך שבועה להשקאה, ואע"פ שמעכב אין הסדר מעכב. והקשו התוס' שביומא ס. מבואר שגם לרבי יהודה וגם לרבי נחמיה היכא דכתיב חוקה הסדר מעכב. עוד כתבו התוס' שהגמרא בסנהדרין מ"ט: שאומרת שכל מקום ששנו חכמים דרך מנין אין מוקדם ומאוחר חוץ משבעה סממנין וי"א אף ד' מיתטת, לא מנתה סדר סוטה, דסדר סוטה שבמשנה לא נשנה על הסדר, שהרי אין סדר המשנה וסדר הפרשה מכוונין כמו שנתבאר בריש פירק ין, וסדר הפרשה עיקר, אבל סדר המשנה אינו אפילו למצוה בעלמא. תוד"ה קודם.

עוד מדיני הכתיבה-

כתבה למפרע פסולה אפילו אם כתב רק תיבה אחת לפני זו שלפניה, דכתיב "וכתב את האלות האלה" -כמו שהם כתובות.

כתבה איגרת בלא שרטוט פסולה, דכתיב "בספר" והלכה למשה מסיני שהספרים צריכים שרטוט. וכתבו התוס' (ד"ה כתבה) שאף שאסור לכתוב אפילו ג' תיבות רצופים בלא שרטוט, הכא קמ"ל שאם כתב בלא שרטוט המגילה פסולה, ונראה שבכהאי גוונא לא היו המים בודקים על ידה. והתוס' מסתפקים מה הדין כשכתבה באיסור בלי שרטוט, ואחרי הכתיבה שרטט בין שיטה לשיטה, אם המגילה כשרה. והא דאיתא במנחות ל"ב: הלכתא מזוזה צריכה שירטוט אבל לא תפילין, נראה שההלכה נאמרה שלא לשרטט תפילין, ולא רק שאינם נפסלים . ור"ת סובר שמה שאסר לכתוב ג' תיבות בלי שרטוט, היינו דווקא בלי שרטוט כלל, אבל אם שרטט בד' פיאות הגליונים אע"פ שלא שרטט בין שיטה לשיטה חשוב שירטוט אפילו לענין ס"ת, אלא דמשום "זה קלי ואנוהו " צריך לשרטט בין כל שיטה ושיטה. עוד מוכיח ר"ת שבתפילין אין אפילו מנהג לשרטט, וכל הפטור בדבר ועושהו נקרא הדיוט, ומ"מ צריכים שרטוט בד' הפיאות, דלא גרע מכל ג' תיבות. עוד כתבו התוס' שי "א שמה שאנו כותבים בכתבים בלא שרטוט אין בזה חשש, דאין כותבים לשם כתיבת פסוק אלא כדי לפרוס בשלום בלשון עברי או לדבר בו בלשון צח, אבל כשכותב לשם כתיבת פסוק אסור לכתוב בלא שרטוט.

י"ח. כתבה על שני דפים פסולה, דכתיב "ספר" דמשמע רק
אחד. רש"י מבאר שכתבה כמו שני עמודים של ס"ת. אבל התוס' (ד"ה כתבה) כתבו שבכהאי גוונא כשר, כמו שמצינו לגבי גט ומזוזה, ורק בשני חתיכות קלף נפרדות פסול. והא דמבואר בר"ה כ"ו. שלרבנן קרן פרה פסול דכיון דאית בה גילדי כשנים ושלש שופרות דמי, אף ששם הם מחוברים, התם דרכו להוסיף בכל שנה גלד אחד, והרי הוא כמביאו משופר אחר ומדבקו לשופר זה, מפני שמתחילתו לא היתה ברייתן בבת אחת וניכר התוספת, ודמי לגט שכתבו על ב' דפין ותפרם יחד. ומוסיפים התוס' שגם אם כתב לסוטה ב' מגילות ומחקם לתוך כוס אחת פסול, וכן בגט אם נתן לאשה ב' גיטין אינה מגורשת. ואין להקשות א"כ למה בנתן שופר בתוך שופר אם קול פנימי שמע יצא, דהתם בשמיעה תליא מילתא והוא לא שמע אלא קול הפנימי.

כתב אות אחת ומחק במים וכתב אות אחת ומחק ולא היתה כתובה כולה יחד, פסולה, דכתיב "ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת"
שתהא כולה כאחד.

רבא מסתפק אם מועיל לכתוב ב' מגילות לשמה ולמוחקם בכוס אחת. ואת"ל שאינו מועיל משום שצריך מחיקה שיהיה ניכר שהיא לשמה, מה הדין כשמחק לשתי כוסות וחזר ועירבן. ואת"ל שאינו מועיל משום שצריכה כל אחת לשתות את הכוס שלה, מה הדין אם חזר וחלקם לב' כוסות, אם יש ברירה או לא. תיקו. וכתבו התוס'
(ד"ה חזר) שהברירה ששנויה כאן שונה מדין ברירה שמוזכר במקומות אחרים, דבמקומות אחרים לא הוכר חלק אחד מעולם, אבל כאן הוכר ונתערב, והברירה כאן דומה לשתי נשים שלקחו קיניהן בעירוב, או שנתנו דמי קיניהן לכהן ואמרו ש איזה שירצה יקריב חטאת ואיזה שירצה יקריב עולה (עירובין ל"ז.), וכיון ששם הגמרא מדמה זאת לשאר בירות מבואר שאין חילוק לענין ברירה אם הוכר מתחילה ללא הוכר מתחילה. והתוס' מקשים על זה כמה קושיות. ולכן מבארים התוס' שנדון בסוגייתינו הוא אם התורה מקפידה שבזמן המחיקה זה יהיה ניכר לתוך איזה מים זה נמחה, אבל אח"כ אין קפידא אם נתערבו המים וחילקם, דאין להקפיד על תערובת הדיו של כתב המגילה, שהרי בשעת מחיקה בטל הכתב, או לא.

עוד מסתפק רבא אם מועיל להשקות בסיב חלול או בשפופרת, דדרך שתיה בכך, או לא, דאין דרך שתיה בכך. תיקו.

רב אשי מסתפק מה הדין אם נשפכו חלק מהמים. תיקו.

השבעת הסוטה וקבלת השבועה והאלה
כתיב "והשביע אתה הכהן ואמר אל האשה אם לא שכב איש אתך ואם לא שטית טמאה תחת אישך הנקי ממי המרים המאררים האלה. ואת כי שטית תחת אישך וכי נטמאת ויתן איש בך את שכבתו מבלעדי אישך . והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה , ואמ ר הכהן לאשה יתן ד' אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך בתת ד' את ירכך נפלת ואת בטנך צבה. ובאו המים המאררים האלה במעיך לצבות בטן ולנפיל ירך, ואמרה האשה אמן אמן ".
ולמדו חז"ל שהכהן משביע את האשה ב' פעמים, ושבועה אחת יש בה אלה, והאשה נשבעת שלא זינתה (ומשביעים אותה ע"י גלגול שלא זינתה גם בזמן שהזנות אינה אוסרת אותה על בעלה), ומקבלת על עצמה את האלה אם זינתה, וכדלהלן.

שתי השבועות - בפרשת סוטה כתוב ב' פעמים "והשביע". לרב משביעים סוטה ב' שבועות, אחת קודם שנמחקה המגילה ואחת אחרי שנמחקה המגילה. ורבא מקשה שהרי שתי השבועות כתובות בתורה לפני שנמחקה המגילה, ולכן מבאר רבא ש שבועה אחת יש בה אלה דבאחד השבועות כתיב "בשבועת האלה", ושבועה אחת אין בה אלה.

מהי שבועה שיש בה אלה- רב עמרם אמר ששבועה שיש בה אלה היינו משביעיני עליך בשם (ומזכיר שם) שלא נטמאת שאם נטמאת יבואו ביך וכו', ולרבא בנוסח הנ"ל האלה אינה יחד עם השבועה, אלא אומר משביעיני עליך שלא נטמאת, שאם נטמאת יבואו ביך וכו' שמשביע את האלה לחול. ורב אשי מקשה שיש כאן אלה ולא שבועה על האשה, וכתיב "והשביע את האשה", אלא אומר משביעני עליך שלא נטמאת, ואם נטמאת יבואו ביך וכו' שבזה השבועה היא גם
על האשה שלא נטמאת וגם על האלה שתחול.

י"ח: על מה האשה אומרת אמן אמן- אמן מאיש זה ואמן מאיש אחר, אמן שלא שטיתי ארוסה (ואף שלא קינא לה באירוסין, משביע אותה ע"י גלגול, ומכאן לגלגול שבועה מן התורה) ונשואה, ואם היתה יבמתו וכנסה וקינא לה ונסתרה משביע אותה שלא ס טתה שומרת יבם (-ע"י גלגול) וכנוסה, אמן שלא נטמאתי היינו קבלת שבועה, ואם נטמאתי יבואו בי היינו קבלת אלה. ור"מ אומר אמן שלא נטמאתי ואמן שלא אטמא (שאם תיטמא יבדקו אותה המים כשתטמא ויחזרו לתוך גרונה כאדם שנחנק ע"י משקה). ולכו"ע אינו מתנה עמה על קודם אירוסין ועל אחרי גירושין, וכן אם גירשה ונטמאת והחזירה לא היה מתנה עימה, כיון שלא נאסרה עליו אא"כ נישאת ע"י קידושין, דכתיב "והיתה לאיש אחר וכו' לא יוכל בעלה הראשון". וכתבו התוס' (ד"ה על מה) דאיתא בירושלמי בשבועות שכל העונה אמן כאילו הוציא שבועה מפיו, ואיתא התם שאמן יש בו קבלה ושבועה והאמנת
דברים.

ומתנה עמה על נישואים הראשונים כגון שגירשה והחזירה וקינא לה ונסתרה, ועל נישואי אחיו המת, כיון שאם זינתה אז היא נאסרת עליו. ולר"מ שמתנה גם על העתיד מתנה עמה בגלגול שבועה על טומאה אם יגרשנה ויחזירנה. וכתבו התוס' (ד"ה מהו) שמבואר בירושלמי שאדם יכול למחול על הקינוי. ומסתפק הירושלמי מה הדין אם קינא לה וגירשה והחזירה ונסתרה, אם גירושין כמחילה וצריך לקנא פעם שניה, או שגירושין לאו כמחילה ו א"צ לקנא פעם שניה. עוד מסתפק הירושלמי מה הדין אם קינא לה ונסתרה וגירשה והחזירה וחזרה ונסתרה והשקה אותה ולא בדקו אותה המים, האם זה סימן שהיא טהורה, או שאין המים בודקים אותה כיון שאסור להחזירה.

לרב המנונא שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה כמו שאשה שזינתה תחת בעלה אסורה לבעלה, (ואפילו לרבנן דס"ל שקידושין תופסים בחייבי לאוין, הכא מודו, דכתיב "לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר" לא תהא בה הויה לזר, ומבואר שהתורה החשיבה אותה כערוה שלא תופסים בה קידושין, משום דאגידא גביה והויא כארוסתו שזינתה. תוד"ה שומרת), דאל"כ לא היתה מתנה עימה על דבר זה, דאין מתנה אלא על זמן שאם זינתה בו היא אסורה לו. ובמערבא אמרי אין הלכה כרב המנונא, (והא דקתני בהנ"ל שומרת יבם וכנוסה, היינו לר"ע שחייבי לאוין אין קידושין תופסין בהם כערוה והולד מהם ממזר, שר"ע משוה חומרת חייבי לאוין לחומרת חייבי כריתות, ולדבריו גם נאסרת על היבם, אבל לרבנן שרק בחייבי כריתות אין קידושין תופסים לא). וכתבו התוס' (ד"ה אמרי) שלהלכה אין קידושין תופסים ביבמה.

מתי האשה חוזרת ושותה פעם נוספת- כתיב "וזאת תורת

הקנאות" מלמד שהאשה שותה ושונה. באיש אחד ובועל אחד לכו"ע אינה חוזרת ושותה, דכתיב "זאת", בשני אנשים ושני בועלים אם מת הבעל שהשקה אותה ונישאת לאחר וקינא לה מבועל אחר ונסתרה, לכו"ע חוזרת ושותה, דכתיב "תורת", ואם היו ב' בועלים ואיש אחד, או ב' אנשים ובועל אחד, לת"ק האשה שותה ושונה, דגם זה בכלל הרבוי מ"תורת". ולרבנן בתראי "זאת" ממעט את כל האופנים חוץ משני אנשים ושני בועלים שמתרבים מ"תורת", (והיכא שקינא כמה פעמים לפני ששתתה, משקה אותה ומביא מנחה פעם אחת על כולם. תוד"ה ורבנן). ולר בי יהודה "זאת" ממעט איש אחד ובועל אחד או איש אחד ושני בועלים, שכיון שאותו בעל כבר קינא לה ונמצאת נקיה, נראה הדבר שאדם קנתרן והוא וכוונתו להקניטה, ו"תורת" מרבה שני אנשים ובועל אחד או שני אנשים ושני בועלים, דאחר ריבה הכתוב ומיעט ולא פירש מה ריבה ומה מיעט, על כרחך לא מסרן הכתוב אלא לחכמים לפרש לפי
חכמתם מה ריבה ומה מיעט.

היה נוטל

י"ט. הקרבת מנחת הסוטה- הבעל היה נוטל את מנחתה מתוך הכפיפה מצרית, ונותנה לתוך כלי שרת, ונותנה על ידה לצורך התנופה, (והתוס' (ד"ה היה) מביאים מהירושלמי שכהן היה עושה זאת, וי"ל שקידוש המנחה כשרה בזר, אך מצוה לעשות זאת ע"י כהן), וכהן מניח ידו מתחתיה (ע"י מפה (ואין זה חציצה), או כהן זקן, ואפיל ו תימא ילד אין יצר הרע מצוי לשעה. תוד"ה וכהן) ומניפה ומגיש לקרן מערבית דרומית (ובירושלמי יליף דין הגשה במנחת העומר מ"והבאת" ובמנחת סוטה מ"והקריבה". תוד"ה הניף) וקומץ ומקטיר, והשאר נאכל לכהנים דכל המנחות הנקמצות שייריהם נאכלים. (ובירושלמי לומד דין זה מ"והנותנת מן המנחה לאהרן ולבניו. שם). וכתבו התוס' (ד"ה וכהן) שלירושלמי בגידמת שני כהנים מניפים על ידיה, ולבבלי גידמת לא היתה שותה, וי"ל דפליגי אי בעינן קרא כדכתיב.

מנחת סוטה, ושלמים -חזה ושוק ואימורים, טעונים תנופה, באופן שמניח הכהן ידו תחת יד הבעלים ומניף, דילפינן שלמים מסוטה דבעינן הנפת כהן, וילפינן סוטה משלמים דבעינן הנפת בעלים, דכתיב בשלמים "ידיו תביאנה".

השקאת הסוטה

כתיב "וכתב את האל ות האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים. והשקה את האשה את מי המרים המאררים ובאו בה המים המאררים למרים. ולקח הכהן
מיד האשה את מנחת הקנאות והניף את המנחה לפני ד' והקריב אתה אל המזבח. וקמץ הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה ואחר ישקה את האשה את המים. והשקה את המים וכו' ".

ולהלן יבואר מה לומדים משלשת הפעמים שהתורה אומרת שמשקים את האשה, והאם משקה לפני הקרבת הקומץ או אח"כ, ומתי משקים את האשה
בעל כרחה, ושצריך להמתין עם ההשקאה עד שלא יהיה רישום הפרשה ניכר
על הקלף, ומה עושים עם המגילה והמים אם האשה אינה שותה, ודיני כתיבת
פרשת סוטה.

י"ט: רבי שמעון לומד מ"ואחר ישקה" שמשקה רק לאחר הקרבת הקומץ דלשון זה משמע שזה בדווקא, ומ"והשקה" קמא לומדים שאם השקה לפני הקרבת הקומץ כשרה, ומ"והשקה" בתרא לומדים שאם אחרי שנמחקה המגילה שנכתבה לאחר ההקטרה אמרה איני שותה משקים אותה בעל כרחה, אבל אם המגילה לא נכתבה כדינה אלא לפני ההקטרה אין משקים אותה בעל כרחה. עוד אמר ר"ש שג' דברים מעכבים בהשקאה, הקרבת הקומץ, כתיבת ומחיקת המגילה (שלא יהיה רישומה ניכר), והשבעה וקבלת השבועה (-כדי נסבה, דבלאו הכי מגילת סוטה שכתבה קודם שתקבל עליה שבועה לא עשה ולא כלום).

לרבנן "והשקה קמא" שנאמר קודם הקטרה זה בדווקא, וז ה מלמד שמשקה ואח"כ מקריב את המנחה (דאין לומר שהפסוק פותח לומר מה הדין בדיעבד , אלא בתחילה כתוב מה הדין וא"כ ניתנו מקראות כדי לדרוש), ומ"ואחר ישקה" שמשמע שמשקה אחרי ההקטרה, בהכרח אינו בדווקא אלא ניתן לדרוש, אלא הכונה אחרי מחיקת המגילה שנאמרה לפני כן, ומזה לומדים שישקה רק כשאין רישום הכתב ניכר, (כתבו התוס' (ד"ה ואחר) שזה לאו דווקא, דזה נלמד מ"ומחה", אלא זה בא ללמד שאם הקריב מנחתה ואח"כ השקה כשרה, אבל המצוה היא להקריב את המנחה אחרי ההשקאה, דהמנחה בודקתה, דכתיב "מנחת זכרון מזכרת עוון", וס"ל שכותב ומוחק ומשקה ומקריב, (ואם לא מחקו את המגילה עד לאחר הקרבה מוחק לאחר ההקרבה. ובירושלמי דורש מ"ואחר ישקה" שמשקים אותה בעל כרחה), ולר"ש כותב ומקריב ומוחק ומשקה, ולכו"ע מחיקה סמוכה להשקאה), ומ"והשקה" בתרא לומדים שאם אחרי שנמחקה המגילה אמרה איני שותה משקים אותה בעל כרחה.

לרבי עקיבא מקריב מנחתה ואח"כ משקה כר"ש, אמנם הוא חולק על ר"ש וסובר
שאם השקה ואח"כ הקריב פסולה, ו"והשקה" קמא שנאמר לפני הקטרת המנחה לאו דווקא, דהא כתיב "ואחר ישקה", (רש"י. אבל לתוס' (ד"ה בפי' ר"ח) ר"ע סובר כחכמים), ולומד ים מה"והשקה" הראשון שאם קרב הקומץ ונמחקה המגילה ואינה רוצה לשתות אבל אינה מודה שהיא טמאה משקים אותה בעל כרחה, ולכן נאמר "והשקה" אחרי המחיקה למרות שאינה שותה עד לאחר ההקטרה, לומר שהמחיקה גורמת לה שתשתה, (ואם נמחקה המגילה שלא כדין קודם הקרבת המנחה, אין משקים אותה בע"כ אא"כ התחילה לשתות. תוס' שם) וכל זה כשהיא רותתת, אבל אם אינה רותתת הרי היא בדוקה ועומדת ואין משקין אותה, שכיון שהיא אומרת שאינה שותה הרי היא מודה שהיא טמאה, ומעיקרא היא חשבה שכשיגיע הזמן לשתות היא לא תשתה ולכן אינה רותתת, ולכן אפילו אם קרב הקומץ אינה שותה, וכן אם היא רותתת ואינה רוצה לשתות לפני הקרבת הקומץ אין משקים אותה, מפני שתולים שהיא רצתה לשתות אלא שעכשיו היא מפחדת שהמים יבדקו אותה אע"פ שהיא טהורה, ואף אם כבר נמחקה המגילה אין משקין אותה , דשלא כדין נמחקה, כיון שאינה שותה עד אחר ההקטרה, דיש לאחר את המחיקה שמא תודה. וי"א שלדברי ר"ע יכולה לחזור בה גם אחרי מחיקת המגילה, אם עדיין לא קרב הקומץ.

ולרבי יהודה אם נמחקה המגילה ואינה רוצה לשתות, מכניסים כלבוס של ברזל שיש לו שני שיניים לתוך פיה בצורה זקופה ומשקים אותה בעל כרחה. וכתבו התוס' (ד"ה ורבי יהודה) שהיו פותחים את פיה בצבת ואז היו מכניסים את הכלבוס שלא תוכל לסגור את פיה, כדמצינו לענין הנשרפים שלר"י היו פותחים את פיהם בצבת, ולרבנן שם היו נותנים סודר קשה בתוך רך ומושכים משני הצדדים עד שהיה פותח את פיו, ולר"י לא היו עושים כך שמא ימות עי"ז ולא יקיימו בו מצות שריפה, ולרבנן שריפה חמורה מחנק והיו מקרבים את מיתתו ע"י חנק וגמר מיתתו בשריפה משום ואהבת לרעך כמוך, אבל כאן מודים רבנן לר"י, שהרי אין לקרב מיתתה.

כ. הגמ' מסתפקת מה הדין לר"ע אם אמרה איני שותה מחמת בריותא, וחזרה ואמרה שותה אני. תיקו.

צריך לתת דבר מר לתוך המים, דכתיב "ומחה אל מי המרים"
מים שהם מרים כבר, ואין המרירה על שם קללת בדיקתם, שהרי לפני המחיקה אינם ראוים לבדוק.

מה עושים עם המגילה והמים כשהאשה אינה שותה- כתבו את המגילה ואמרה איני שותה, גונזים המגילה (בצידי ההיכל ככל כתבי הקודש שאינם ראויים לקרות בהם שגונזים אותם כדי שלא יתבזו. רש"י. והתוס' (ד"ה מגילתה) מביאים מהירושלמי שהמגילה נגנזת תחת צירו של היכל בשביל לשחקה) ומפזרים -שורפים את המנחה על בית הדשן שבעזרה ששורפים שם פסולי קדשי קדשים ופסו לי אימורים שמחיצתם לפנים מן הקלעים, וגם מנחה זו הרי נתקדשה בכלי. ואם לאחר מחיקת המגילה אמרה טמאה אני, שופכים את המים דלא ניתנו המים המרים אלא לברר כשיש ספק, (וכתבו התוס' (שם) בשם הירושלמי שהיה לול קטן שלשם היו שופכים את המים, ויש מחלוקת אם יש במים קדושה, ונ"מ אם מותר לגבל בהם טיט), ומפזרים את המנחה על בית הדשן. ואם אמרה איני שותה משקין אותה בעל כרחה שמא היא טהורה ומחמת פחד אינה רוצה לשתות. רש"י. והתוס' (שם) מביאים מהירושלמי שהטעם הוא מפני שגרמה לשם להמחק, ולב"ש אפילו בנמחקה אות אחת משקים אותה בע"כ, ולב"ה רק בנמחקו ב' אותיות כשיעור י-ה.

מכאן אומר בן עזאי שחייב אדם ללמד בתו תורה, שאם תשתה תדע שהזכות תולה לה. (ואיתא בירושלמי שבן עזאי חולק על רבי אלעזר בן עזריה שדורש "הקהל את העם האנשים והנשים והטף" אנשים באו ללמוד והנשים לשמוע, וביארו התוס' (כ"א: ד"ה בן עזאי) שהכונה כדי שידעו לקיים את המצוות ולא כדי שידעו שזכות תולה. עוד הביאו התוס' שמטרונה שאלה את ר' אלעזר מפני מה החוטאים בחטא העגל מתו בג' מיתות שונות למרות שעשו אותה עבירה, ו אמר לה אין אשה חכמה אלא בפלך, אמר לו הורקנוס בנו שבשביל שלא להשיבה דבר אחד מן התורה הפסיד ג' מאות כור מעשר בכל שנה שהיתה נותנת, א"ל ישרפו ד"ת ולא ימסרו דברי תורה לנשים). ולרבי אליעזר המלמד בתו תורה כאילו לימדה תפלות, מפני שע"י החכמה נכנסת בה ערמומית ועושה דבריה

בהצנע. רבי יהושע אומר רוצה אשה בקב מזונות מועטים ותפלות שבעלה יהיה מצוי לה בתשמיש, מט' קבין ופרישות, ולכן לא טוב שתלמד תורה. ור"ח פירש (תוד"ה רוצה) שאשה מעדיפה שבעלה יהיה חמר ויהא מצוי אצלה בכל שבת, ולא יבי א לה אלא קב חטים בלבד, מאשר שיהיה גמל שהולך בדרך רחוקה ואינו נותן לה עונה אלא אחת לשלשים יום, אע"פ שמביא בשכרו ט' קבין. ורב האי מפרש שה משרה אשתו ע"י שליש לא יפחות לה מקביים חיטין משבת לשבת, ובעלה מצוי לה, ואילו המורד על אשתו מוסיפין על כתובתה ג' דינרים בשבת, וכיון ששער בינוני הוא ד' סאין בסלע וסלע זה ד' דינרים נמצא שיש לה י"ח קבין, הרי שחכמים עמדו על סוף דעתה שהיא רוצה בב' קבין ותיפלות, מאשר שיפרוש ממנה ויהיה לה פי תשע והיינו י"ח קבין.

הכנסת קנקנתום לדיו- ר"מ היה לומד אצל ר"ע והיה מטיל קנקנתום לתוך הדיו, ולא אמר לו ר"ע דבר. ורבי ישמעאל אמר לו (שיהיה זהיר במלאכתו שהיא מלאכת שמים, ואם מחסיר או מייתר אות אחת כגון בראשית בראו אלוקים מחריב את כל העולם, וענה לו ר"מ שהוא בקי בחסרות ויתרות ואף אין חשש שזבוב ישב ע"ג תג הד' ויעשה ר' כגון בד' דאחד) ולא יטיל קנקנתום לתוך הדיו דכתיב "ומחה" -כתב שיכול לימחות דסבר שאפשר למחוק לסוטה פרשת סוטה שבתורה וא"צ כתיבה לשמה, ודווקא בפרשה זו בעינן כתב שיכול לימחות. ובברייתא אחרת כתוב שקודם היה אצל רבי ישמעאל ולא אמר לו דבר, ור"ע אסר זאת. שימוש אשימוש לא קשיא, די"ל שלמד אצל ר"ע ולא עמד על דעתו -על עיקר טעמו, שהיה אומר על טמא טהור ומראה לו פנים, ועל טהור טמא ומראה לו פנים, והלך ללמוד גמרא משניות סתומות כמו שהן כפי שקיבל מרבו ורבו מרבו אצל רבי ישמעאל, ואח"כ חזר לר"ע לסבור סברא להבין הטעמים למה זה אסור וזה מותר, ועל מה כל דבר נסמך ועל איזה מקרא, וזה התלמוד שהיה בימי התנאים, וכשהיה דבר חדש היו שואלים בבית המדרש מהיכן ילמדוהו ולאיזה משנה ידמוהו. אבל קשה סתירת הדברים מי התיר לו להכניס קנקנתום. ור"י אמר בשם ר"מ שבכל כתיבה מותר להוסיף קנקנתום לדיו חוץ מפרשת סוטה ואפי' בס"ת, ורבי יעקב אומר משמו של ר"מ חוץ מפרשת סוטה שבמקדש של הסוטות. ומחלוקתם היא אם אפשר למחוק לסוטה פרשת סוטה שבתורה. וכתבו התוס' (ד"ה אמר) שאף שכבר רבן יוחנן בן זכאי הפסיק את המים המרים, מ"מ כיון דס"ל שאפשר למחוק לסוטה פרשת סוטה שבתורה, א"כ קפיד קרא שאפילו פרשת סוטה שבתורה תהיה בכתב שיכול למחוק. עוד כתבו התוס' שכיון שמגילת סוטה שנכתבה לפני שקיבלה עליה שבועה פסולה, אין למחוק מגילת סוטה שבתורה אא"כ נכתבה אחרי שקיבלה עליה שבועה.

כ: לתנא דמתני' מגילה של סוטה אחת אינה כשרה לסוטה אחרת.

ורבי אחאי בר יאשיה אומר שכשרה, (אמנם גט שנכתב לשם איש ואשה פסול לאיש ואשה מאותה עיר עם אותם שמות, דכתיב "וכתב לה" דבעינן כתיבה לשמה, אבל כאן כתוב "ועשה לה" והיינו שהמחיקה תהיה לשמה). הגמ' אומרת שאין מחלוקתם תלויה בדין אם אפשר למחוק לה פרשת סוטה שבתורה, דת"ק לא פוסל אלא בנכתבה לשם סוטה אחרת, אבל הפרשה שבתורה שנכתבה
בסתמא כשרה.

מה קורה לאשה לאחר שתית המים
הגמרא מסיימת את סדר השקאת הסוטה בתיאור מה קורה לאשה אחרי ההשקאה אם נטמאה, והאם שייך שיהיה לה איזה זכות שתגרום לעיכוב בעונש, כפי שלמדו חז"ל מהא דכתיב "והשקה את המים, והיתה אם נטמאה ותמעל מעל באישה, ובאו בה המים המאררים למרים, וצבתה בטנה ונפלה ירכה, והיתה האשה לאלה בקרב עמה. ואם לא נטמאה האשה וטהרה הוא ונקתה ונזרעה זרע".
בהמשך המסכת יבואר שהמים בודקים גם את הבועל (כ"ח.), וכן יבוארו עוד פרטי דינים בסוטה (איזה אשה לא שותה, או אינה נוטלת כתובה, (כ"ד – כ"ו),
על בעילת מי ועל איזה סוג בעילה שייך קינוי (כ"ו:), דיני העדות בקינוי וסתירה, ומה הדין כשיש הכחשה בעדות (ל"א).

ובאו בה המים וכו' - אינה מספק ת לשתות עד שפניה מוריקות ועיניה בולטות והיא מתמלאת גידים -שהגידים שבלחייה מתנפחים ונראית כמלאה גידים, וגם בשרה נעשה שורות שורות נפוחות. ותנא דמתני' שאמר שהמים בודקים אותה מיד הוא ר"ע הסובר שמקריב המנחה קודם ההשקאה , וס"ל כר"ש שלומד מ"מנחת זכרון מזכרת עוון" שלפני הקרבת המנחה המים לא בודקים אותה, וסובר דזכות תולה ודלא
כר"ש.

אומרים הוציאוה שלא תטמא את העזרה -שערי ניקנור או עזרת הנשים שתצא דרכה. ואין הכונה לטומאת מת, שהרי מותר להכניס אפילו מת עצמו למחנה לויה, דכתיב "ויקח משה את עצמות יוסף עמו", ושערי נקנור ועזרת הנשים לא נתקדשו בקדושת עזרה והרי הם כשאר הר הבית, (ואפילו מת עצמו היינו מצד שהאדם נוגע עכשיו במת, דטומאה בחיבורים חמורה מטומאה שלא בחיבורים, אבל עצם הכנסת המת אינה חמורה יותר מכניסת טמא מת, כדמצינו שהמכניס טמא שרץ במקדש חייב והמכניס שרץ עצמו (כשאינו נוגע בו, ושרץ אינו מטמא במשא) פטור. תוד"ה לא), אלא הכונה שחוששים שמא תפרוס נדה, (ואף שפחד מתמשך מסלק דם נדות אפילו בשעת וסתה, ביעתותא הבאה פתאום מרפה את הדם ופותחת את המקור, דכתיב באסתר כששמעה על מרדכי פתאום "ותתחלחל המלכה מאד" מלמד שפירסה נדה), ונדה וזב וזבה ובעל קרי אסורים במחנה לויה.

זכות תולה- אם יש לה זכות תולה לה. במתני' מבואר שהזכות תולה שנה או שנתיים או שלש. ובברייתא מובא כמה שיטות עד כמה זכות תולה- לאבא יוסי בר חנן ג' חודשים כדי הכרת העובר דכתיב "ונקתה ונזרעה זרע" ונקתה ע"י זכויות כשיעור שהעובר ניכר במעוברת. לרבי אליעזר בן יצחק איש כפר דרום ט' חודשים, גז"ש זרע זרע מדכתיב "זרע יעבדנו יסופר" זרע הראוי לספר -לחיות ולבוא לידי סיפור שבחו של מקום. ולרבי ישמעאל י"ב חודש. הגמ' מבארת דמתני' כרבי ישמעאל דס"ל שזכות תולה י"ב חודש, (וזכר לדבר מצינו בנבוכדנצר שהצדקה שנתן לעניי ישראל בעצת דניאל עיכבה את הפורענות י"ב חודש, ואינה ראיה גמורה, די"ל דשאני עכו"ם דלא

מיפקיד דינא עלייהו למהר להפרע מהם בעוה"ז, אבל מישראל ממהרים להפרע בעולם הזה ומדקדקים אחריהם), אלא שפעמים הקב"ה תולה ג' פעמים כדכתיב "כה אמר ד' על שלשה פשעי אדום". ובירושלמי לומד שזכות תולה שתי שנים מאמנון, וג' שנים מאחאב. תוד"ה יש.

כ"א. איזה זכות תולה- אין לומר שזכות תורה תולה לה, שהרי אינה מצווה ללמוד תורה, ואין שכרה גדול כמו המצווה ועושה, אלא זכות דמצוה, שאף שלומדים מדכתיב "כי נר מצוה ותורה אור" שמצוה אינה מגינה אלא לפי שעה כנר והתורה לעולם כאור, היינו שמצוה בעידנא דעסיק בה מגנא מהיסורים ומצלא מהיצר הרע שלא יכשילנו בחטא, ובעידנא דלא עסיק בה מגנא ולא מצלא, והתורה מצלא אף בעידנא דלא עסיק בה. ורבה מקשה למה התורה לא הגינה על דואג ואחיתופל. ולכן אומר רבא שמצוה מגנא ולא מצלא בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה, והתורה מגנא ומצלא בעידנא דעסיק בה, ובעידנא דלא עסיק בה מגנא ולא מצלא. ולרבינא זכות תורה תולה לסוטה, והיינו חלקם בלימוד התורה של בניהם שטורחת להביאם לבית הספר ובעליהם שממתינות להם כשיוצאים ללמוד תורה בעיר אחרת.

מעלות התורה

תורה מגנא ומצלא - התורה מגינה בעוה"ז ובשעת מיתה ולעתיד לבוא, משל לאדם שהיה מהלך וכו' הגיע לפרשת דרכים (שעסק בתורה עד יום מותו. וי"מ בת"ח שיש בו יראת חטא שע"י התורה הוא יודע מה מצוה ומה אסור, ויראת חטא מונעתו מלרדוף אחרי יצרו. וי"א בת"ח שזכה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, שאף שהתורה לא מצילה מיצר הרע בעידנא דלא עסיק בה, סתם ת"ח תורתו אומנותו ועוסק ומהרהר בה כל שעה ואינו הולך ד' אמות בלא תורה. תוד"ה זה) ניצול מכולם. ובעידנא דעסיק בה מגנא ומצלא, ובעידנא דלא עסיק בה מגנא ולא מצלא.

עבירה מכבה שכר מצוה ואין עבירה מכבה שכר מי שעוסק בתורה. ובדבר זה טעו דואג ואחיתופל ולכן רדפו אחרי דוד.

אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה (לתורה) בוז יבוזו לו- אין הכונה לא כעזריה שהחזיק את שמעון אחיו, ולא את בית הנשיא שהחזיקו את רבי יוחנן, אלא כשבנא שעסק במסחר ולבסוף בא להחזיק את הלל אחיו.

כ"א: אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהם, ובמי שמשים עצמו כמי שאינו.

מי הם מבלי עולם

כתב הרמב"ם (בפירוש משנה זו) "ואמרו מכלי עולם או מבלי עולם, לפי שדברים אלו מפסידים מציאות האדם", וביאר בתוס' יו"ט שכיון שהאדם הוא עיקר הבריאה בעולם, ממילא כשמציאותו נפסדת הרי הוא מבלה את העולם.

חסיד שוטה הרי הוא ממבלי עולם- כגון שאינו מציל אשה הטובעת בנהר כדי שלא להסתכל בה. ובירושלמי איתא כגון שראה תינוק טובע בנהר והמתין מלהצילו עד שיחלוץ את התפילין ובינתיים התינוק טבע. תוד"ה
היכי.

רשע ערום הרי הוא ממבלי עולם-

י"א זה המטעים דבריו לדיין קודם שמגיע בעל דין חבירו, שכבר נקבעו דבריו בלב הדיין וקשה לסלקם, והוא גם רשע שעובר על "לא תשא שמע
שוא".

וי"א שזה הנותן דינר לעני להשלים לו למאתים זוז, שבזה אינו יכול ליטול מתנות עניים, ואילו כשהיה חסר לו דינר היה יכול ליטול בבת אחת אפי' אלף.
וי"א שזה המשיא עצה ליתומים למכור נכסים מועטים, לפני שבאו לבי"ד שהיו אומרים שהבנות יזונו והבנים יחזרו על הפתחים, ועי"ז להפסיד את הבנות, דהדין שמה שמכרו מכרו. וכתבו התוס' (ד"ה יתומים) שלענין מדור האשה מבואר בגמרא שאינם יכולים למכור, והתוס' דנים מה הדין לענין מזון האשה. עוד כתבו התוס' שאם היו נכסים מרובים מה שמכרו מכרו.

וי"א שזה המשיא עצה למקבל מתנה שאמר לו הנותן ואחריך לפלוני, שימכור את הנכסים, ועי"ז לא יזכה בהם אותו פלוני, וכרשב"ג, (ולרבי השני מוציא מיד הלקוחות). ופירש רשב"ם שהוא רשע מפני שגרם לעבור על דברי הנותן, וערום מפני שהועילו מעשיו, והרי הוא חוטא ולא לו, אמנם המוכר עצמו לא נקרא רשע, שאע"פ שלכתחילה אסור לו למכור, לא חמיר איסוריה, ש הרי השליטו הנותן בגוף ופירות לעשות כרצונו. ובכתובות מבואר דבנותן נכסיו לאשה ואחריה לפלוני ועמדה ונישאת, דין הבעל כדין לוקח ואין לשני כלום בנכסים. ובדעת אביי כתבו התוס' דס"ל שלענין אחריך הבעל נחשב לוקח וכנ"ל, דלענין זה סבר שקנין פירות כקנין הגוף, דאפילו ר"ל שסובר שקנין פירות לאו כקנין הגוף מודה לענין אחריך שיכול למכור, דהראשון קיבל גוף ופירות, וכן הלכה, אבל בעלמא סובר אביי שקנין פירות לאו כקנין הגוף, כדאיתא בגיטין (מ"ח:) של אביי בעל בנכסי אשתו צריך הרשאה, בגלל שאין לו קנין הגוף. תוד"ה אביי.
הקשו התוס' (שם) למה הגמרא לא מונה הא דאיתא בסנהדרין (ע "ו:) איז ה עני ורשע ערום, זה המשהה בתו בוגרת. ותירצו הת וס' דעני ורשע לא קא חשיב.
וי"א שזה האומר לאחרים שיעשו כמעשיו שאין כוונתו אלא להראות עצמו כחסיד בעיני הבריות כדי שלא ידקדקו אחריו לבדוק בתועבותיו, ואין תוכו כברו. וי"א שזה המיקל לעצמו ומחמיר לאחרים .

כ"ב. וי"א שזה מי שקרא מקרא ושנה משנה ולא שימש ת"ח ללמוד סברת הגמרא בטעמי המשנה, והוא רשע מפני שאין תורתו על בורייה, ואין ללמוד הימנו, ד ע"י הטעמים יש חילוקים להלכה. והוא ערום מפני שהשומעו שונה משניותיו סבור הוא ש הוא בקי בטעמיהם, ונוהגים בו כבוד כתלמידי חכמים.

הקורא ושונה ולא שימש ת"ח י"א שהוא עם הארץ שהוא חשוד על המעשרות ועל הטהרות, וי"א בור שזה גרוע יותר, וי"א כותי ואסור לאכול פיתו ויינו מפני שאינו מקפיד לדעת דברי חכמים ולא שנה אלא כדי להראות עצמו כת"ח, וי"א מגוש -מכשף ע"י לחשים, שהוא אוחז עיניים וגונב לבבות.

איזהו עם הארץ החשוד על הטהרות והמעשרות ומוחזק מגעו טמא- לר"מ זה שאינו קורא ק"ש שחרית וערבית בברכותיה שזה ודאי אינו יודע כלום. (וכתבו התוס' (ד"ה כל) שבגיטין ובברכות מבואר שלר"מ עם הארץ זה מי שאינו אועל חולין בטהרה. וצ"ל שיש הרבה עניינים בעם הארץ, יש שאין מקבלים ממנו עדות, ויש שמקבלים ממנו עדות אבל הוא חשוד על הטהרות והמעשרות או לענין זימון או לענין שביעית או לענין דברים שאין ניקחים אלא מן המומחה). ולחכמים כל שאינו מניח תפילין. ולבן עזאי כל שאין לו ציצית בבגדו. ולרב יונתן בר יוסף כל שאינו מגדל בניו ללמוד תורה . ולאחרים אפילו הקורא ושונה ולא שימש ת"ח הוא עם הארץ, (ואם קרא ולא שנה הרי הוא בור, ואם לא קרא הרי הוא כבהמה).

אם שונים אל תתערב- אין הכונה ששנו בחטא (שנעשה להם החטא כהתר) , אלא לאלו השונים הלכות ולא שימשו ת"ח.

המורים הלכות מהמשנה הרי אלו מבלי עולם בהוראות שאינם נכונות, שכיון דאינם יודעים טעמי המשנה, לפעמים מדמים לה דבר שאינו דומה, ואינו יודע מתי אין הלכה כהמשנה, וכמו מי ההלכה כשיש מחלוקת. אבל השונים הלכות מיישבי עולם הם.

בתולה ציילנית בעלת תפילה, ואלמנה שובבית שמבקרת שכנותיה תמיד, והיינו מכשפה העוצרת רחם היולדות ואח"כ מתפללת שילדו, הרי אלו מבלי עולם שאינם אלא נואפות ומכשפות ומראות עצמן כצדקניות כדי שלא יבדקו אחריהם. אבל בתולה המתפללת שלא יכשלו בה, לומדים ממנה יראת חטא, ואלמנה שהלכה לבית כנסת רחוק משום שכר פסיעות, לומדים ממנה לטרוח י ותר במצוה משום קיבול יותר שכר.
ובירושלמי איתא בתולה ציימנית שבתוליה נושרים בגלל צומות. תוד"ה כל.

קטן שלא כלו חדשיו הרי הוא ממבלי עולם. י"מ ת"ח המבעט ברבותיו וימיו מתקצרים. וי"מ תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה, שנאמר עליו "ורבים חללים הפילה", ואם הגיע להוראה ואינו מורה עליו נאמר "ועצומים כל הרוגיה". ויכול להורות מגיל ארבעים (התוס' (ד"ה ועד) מבארים שהכונה ארבעים שנה אחרי שהתחיל ללמוד, כדמצינו שאין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה), או בשוין שהוא שוה לגדול העיר בחכמה או שאין זקן ממנו בעיר. רש"י. ודעת התוס' (ד"ה בשוין) שבשוה לגדול העיר אין לו להורות, ורק כשהוא יותר גדול מותר לו להורות. ודעת ר"י שבאורח בעיר אין להורות בשוין, אבל אם הוא קבוע בעיר מותר כדעת רש"י. ור"ח מפרש שהאיסור בשוין נאמר לענין כשיש ממונה לצרכי ציבור, שלא יקפוץ לשררה אפילו בשוין. ובירושלמי מבאר שקטן שלא כלו חדשיו היינו מי שהוא גדול בתורה שלא בפירקו ומבזה את הגדולים ממנו, וי"א קטן בן ט' שבא על אחת העריות האמורות בתורה והם נהרגות על ידו והוא פטור. תוד"ה כל.

כ"ב: מכות פרושי ן הרי אלו מבלי עולם. והיינו פרוש שיכמי-
העושה כדי שיכבדוהו בני אדם ולא לשם שמים כמעשה שכם שמלו שלא לשם

שמים. פרוש נקפי- המנקיף את רגליו באבנים ע"י שהולך בשפלות עקב בצד אגודל ואינו מרים רגליו מן הארץ. פרוש קיזאי- המקיז דם לכתלים שעושה
עצמו כעוצם עיניו כדי שלא יסתכל בנשים ועי"ז מכה ראשו בכותל והדם יוצא.

פרוש מדוכיא- ההולך כפוף כמדוכה. פרוש מה חובתי ואעשנה- והיינו שאומר שכבר עשה הכל, דאם מחפש לעשות עוד זה מעליותא.
פרוש מאהבה של השכר ולא מאהבת מצות הבורא ו פרוש מיראה מהעונש,

נמנה בברייתא שהם ממבלי עולם, ואמרו אביי ורבא שאין לכלול אותם, דלעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי' שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה -לעשות מאהבת ד' יתברך כאשר ציוונו ד' אלוקינו, וסוף השכר לבוא. וכתבו התוס' (ד"ה פרוש) דאיתא בירושלמי עשה מאהבה ועשה מיראה, עשה מאהבה שאם באת לשנוא דע שאתה אוהבו ואין אוהב שונא, עשה מיראה שאם באת לבעוט דע שאתה ירא ואין ירא מבעט. פרוש שכמי זה הטוען מצוותיו על כתפו, פרוש נקפי זה האומר שיקיפו לו והוא יעשה מצוה, פרוש קיזאי זה העושה עבירה ומצוה ורוצה שאחד יבטל את השני, פרוש מן הנכייה זה האומר שינכה מה שיש לו ויעשה מצוה. פרוש אדע חובתי ואעשנה זה ששואל איזה עבירה עשה שיעשה כנגדה מצוה. ופרוש מיראה היינו כאיוב ופרוש מאהבה כאברהם, ו אין לך חביב מכולם אלא פרוש מאהבה כאברהם. עוד כתבו התוס' (ד"ה לעולם) שדווקא בעוסק מיראת היסורים ומאהבת השכר ואין כוונתו להשלים רצון בוראו שציווהו על כך, נאמר עליו מתוך שלא לשמה בא לשמה, והא דאיתא בתענית ז. שהעוסק שלא לשמה נח לו שלא נברא, וכן הא דאיתא בברכות י"ז. שכל העוסק שלא לשמה נח לו שלא נברא, מיירי שעוסק שלא ע"מ לקיים, שבזה שגגות נעשות לו כזדונות כיון
שעכשיו הוא יודע שזה אסור.

ינאי המלך אמר לאשתו שלא תפחד מהפרושים שהיו שונאים אותו בגלל שהרג הרבה מהחכמים ונהפך להיות צדוקי, ואשתו פחדה שיעבירו המלוכה מבניה ורצתה שיבקש מהם עליה, והוא אמר לה שלא תפחד כיון שהם צדיקים ולא יגמלוה רעה, או ממי שאינם פרושים שהם אוהבים אותו, אלא מן הצבועים שנראים כפרושים, שמעשיהן כמעשה זמרי (שהם רשעים וי"א לענין צניעות) ומבקשים שכר שיכבדום כפנחס.

ענייני סוטה

האם זכות תולה במים המרים- לר"ש אין זכות תולה במים המרים, דאי לאו הכי לא יפחדו לשתות ויצא שם רע על הטהורות. ולרבי זכות תולה שאינה יולדת ואינה משבחת אלא מתנוונה והולכת עד שמתה באותה מיתה.

מנח ת סוטה שנטמאה- אם נטמאה לפני שנתקדשה בכלי תיפדה ותצא לחולין ומהמעות יקנה אחרת, ואם נטמאה אחר שקדשה בכלי שכבר קדשה קדושת הגוף ואינה יכולה לצאת לחולין תישרף ככל המנחות שנטמאו לפני שנתקדשו בכלי.

כ"ג מתי מנחת הסוטה נשרפת בבית הדשן- אשה שמודה שנטמאה או שיש עדים שנטמאה, או שהיא או בעלה לא רוצים שתשתה, או שבעלה בא עליה בדרך (שאע"פ שבא עליה לפני שנתקדשה
המנחה ואין המים בודקים אותה, מ"מ המנחה קדושה, ורק כשעוונה מבורר מפני שיש

עדים אין המנחה קדושה. תוד"ה ושבעלה), או שבעלה כהן אפילו אם קרב הקומץ כהלכתו ולא נטמאו , אחת מנחת סוטה ואחת מנחת נדבה. רש"י. והתוס' (ד"ה כל) הקשו איזה חלק יש לבעל במנחת נדבה, דאפילו לרבי יהודה דס"ל (נדרים ל"ה:) שאדם מביא על אשתו כל קרבנות שהיא חייבת, דווקא כשהיא חייבת, אבל מנחת נדבה מודה רבי יהודה שאינו מביא. ותירצו שיש לו חלק במנחה משום שמה שקנתה אשה קנה בעלה. אמנם בירושלמי משמע שרק מנחת סוטה נשרפת.

מה בין כהן לכהנת
כהן אין מנחתו נאכלת, אבל כהנת (-בת כהן) מנחתה נאכלת כשאינה נשואה לכהן, וכשהיא נשואה לכהן מ"מ אינה כליל כמו בכהן, דכתיב "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תיאכל" כהן ולא כהנת הנשואה לישראל או אלמנה וגרושה. וכתבו התוס' (ד"ה כהן) שדווקא כהן דורשים מכהן למעט כהנת, דכתיב כאן "והכהן המשיח תחתיו מבניו" את שבנו עומד תחתיו יצתה זו שאין בנה עומד תחתיה.

כהן אינו מתחלל אם נשא גרושה זונה וחללה, אבל כהנת מתחללת מתרומה וכהונה אם נבעלה לפסול, דכתיב "ולא יחלל זרעו" זרעו מתחלל והיא מתחללת והוא אינו מתחלל.

כהן אסור להטמא למתים אבל כהנת מותרת, דכתיב "אמור אל הכהנים בני אהרן לנפש לא יטמא" ולא בנות אהרן.

כהן אוכל קדשי קדשים (-חטאת ואשם ומנחה), אבל כהנת אסורה, דכתיב במנחה "כל זכר בבני אהרן יאכלנה".

מה בין איש לאשה
האיש מצורע פורע ראשו ופורם בגדיו, אבל אשה לא, דכתיב "איש צרוע" ואשה מתרבית מדכתיב "והצרוע אשר בו הנגע" וממילא מאיש ממעטים אשה מפריעה ופרימה.

איש מקבל נזירות עבור בנו וחלה הנזירות עליו אפילו כשיגדל, ואשה לא, דכך נאמרה ההלכה למשה מסיני.

איש מקריב קרבנות שהפריש אביו לנזירותו אם אביו קיבל נזירות והפריש קרבנות ומת, והבן היה נזיר, (ודווקא כשהמעות סתומין, ולא כשפירש לשם איזה קרבן. תוד"ה האיש), ואשה לא, דכך נאמרה ההלכה למשה מסיני. איש מקדש את בתו -מקבל קידושיה שלא מדעתה, ולא אשה, דכתיב "ואמר אבי הנערה אל הזקנים את בתי נתתי לאיש הזה".

איש מוכר את בתו לאמה כשהיא קטנה, ולא אשה, דכתיב "וכי ימכור איש את בתו".

איש נסקל ערום משא"כ אשה, דכתיב "ורגמו אותו" ולא אותה, והמיעוט הוא לענין בגדים ולא לענין סקילה, דכתיב "והוצאת את
האיש ההוא או את האשה ההיא".

איש נתלה ולא אשה , דכתיב "ותלית אותו על עץ" אותו ולא אותה.

איש נמכר בגניבתו אם אין לו מה לשלם ולא אשה, דכתיב "ונמכר בגניבתו" ולא בגניבתה.

בתוספתא מוסיף עוד חילוקים בין איש לאשה: שהאיש חייב במצות עשה שהזמן גרמא, והאשה פטורה. האיש מצווה בבל תקיף ו בבל תשחית וב בל תטמא למתים, משא"כ אשה. האיש נדון בבן סורר ומורה, והאשה לא. האיש נעטף ומספר (במצורע דכתיב "ועל שפם יעטה". רש"ש), ואין האשה נעטפת ומספרת. האיש נמכר ונשנה, ואין האשה נמכרת ונשנית. האיש נרצע ונמכר לעבד עברי וקונה עבד עברי ואין האשה נרצעת ונמכרת וקונה. והקשו התוס' (ד"ה מה) אמאי לא חשיב נמי סמיכות תנופות הגשות וקמיצות, ו שהעברי יוצא בשנים וביובל ובמיתת האדון משא"כ בעבריה, והזב מטמא בראיות ולא הזבה, ו מצורע אסור בתשמיש המטה ולא מצורעת.

דין אכילה והקטרה במנחת כהן וכהנת- מנחת כהן אינה נאכלת אלא
עולה כליל דכתיב "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תיאכל", ומנחת כהנת הנשואה לישראל מנחתה נאכלת, ומנחת ישראלית הנשואה לכהן אינה נאכלת מפני שיש לבעלה חלק בה שהוא מקריבה משלו, ואינה עולה כליל מפני שיש לה חלק בה והיא באה לכפרתה, ואין מנחת זר ובת כהן קריבים כליל בלא קמיצה, אלא הקומץ קרב בעצמו, והשיריים לר"א דס"ל ש דבר שמקטירים חלק ממנו שנאמר עליו "כל כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לד' וכו' ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח", כגון בשר כל הקרבנות חוץ מעולה וכן מנחות, (ונ"מ באיברי חטאת שנתערבו באיברי עולה) מותר להעלותו לשם עצים, כיון שזה לא לריח ניחוח, מעלהו לשם עצים אחרי שקרב הקומץ, דאם זה ראוי להקרב כמנחת כהן טוב, ואם לאו הרי זה כשאר עצי המערכה, (התוס' (ד"ה דמסיק) כתבו שאין הכונה שיעשה תנאי, דודאי יש כאן שלו ושלה מעורבים), ולרבנן שאין מעלים אותו לשום עצים, הקומץ קרב בעצמו והשיריים מתפזרים על בית הדשן , כדעת רבי אלעזר ברבי שמעון במנחת כהן חוטא, ואף לרבנן הסוברים שמנחת חוטא אינה מתפזרת על בית הדשן אלא הקומץ קרב לעצמו והשיריים קרבים לעצמם, ולית ליה כלל דכל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו, שאני הכא שאינה בת הקרבה דשמא אזלינן בתרה ויש לזה דין שיריים.